

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2002 DECEMBER
GRUDZIEŃ

Č. 12 (534)
CENA 2.00 zł

Príjemné
a pokojné
vianočné
sviatky

STRETNUTIE SO SLOVENSKÝM PREMIÉROM
PORADA ŽIVOTA '2002
SLOVENSKOSŤ MÁM V SRDCI

želá
Redakcia
a ÚV SSP

V ČÍSLE:

O nás s nami	5
Stretnutie so slovenským premiérom	6-7
55 rokov spolu	8
Krajan richtár	9-10
Pôjdy nákladniaky?	10-11
Slovenskost mám v srdci	12-13
Fridmanský mlynár	13
Záujmová činnosť	14-15
Misia sv. Cyrila a Metoda na Slovensku	16-17
Pasovanie na predškolákov	17
Trnavská univerzita v Trnave	18-19
Fórum mladých	19

Porada Života '2002	20-21
Poviedka na voľnú chvíľu	22-23
Trpká mladosť (2)	24
Už je naša	25
Citatelia - redakcia	26-28
Polnohospodárstvo	29
Mladým - mladším - najmladším	30-31
Šport a hudba	32
Učíme sa háčkovať	33
Naša poradňa	34-35
Psychozábava - humor	36-37
Zaujímavosti	38

3. novembra t.r. sa v klubovni Miestnej skupiny spolku Slovákov vo Vyšných Lapsoch konala výročná porada dopisovateľov i spolupracovníkov Života a aktívnu nášho Spolku (odkiaľ je nás záber), ktorej sa zúčastnilo takmer osemdesiat krajaniek i krajanov z Oravy, Spiša a iných oblastí. Podrobnejšie o porade Života pišeme na str. 20 - 21. Foto: J. Bryja

OZNÁMENIE

Oznamujeme delegátom
miestnych skupín
a čitateľom Života, že

XI. zjazd Spolku Slovákov v Poľsku

sa bude konáť
v dňoch 25.-26. januára 2003
v Krakove.

Ústredný výbor SSP

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www.tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POŁSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7

tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

**Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury**

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Ján Bryja

Spoleczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał,

I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego

lub bezpośrednio wpłatą na konto:

Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł, półroczeń - 12 zł, roczne - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstu.

NA OBÁLKE: Privítanie premiéra SR Mikuláša Dzurindu s manželkou pred sídlom Spolku Slovákov v Krakove.
Foto: J. Bryja. Návrh obálky: A. Kozioł

PRED XI. ZJAZDOM SSP

**IRENA
ŠLACHTOVÁ**
z Malej
Lipnice

- Hoci v minulosti mali ľudia na dedinách oveľa ľahší život ako dnes, nikdy nezabúdali na svoj slovenský pôvod. Chodili do slovenských škôl, spievali v kostoloch po slovensky a po tažkej, celodennej práci si neraz našli čas aj na stretnutia v klubovniach, ktoré boli neraz jedinými, ale o to silnejšimi centrami krajanského diania v obci. V zime sa organizovali o.i. páračky, spojené so slovenskými spevmi a tancami, v obci dlhé roky pôsobil folklórny súbor a detská spevácka skupina a pod. Hoci v minulosti viacerí z krajanov trpeli za svoje národné prevedenie, svoje deti vychovávali v silnom slovenskom národnom duchu. Mnohí rodičia vpájali mladej generácii vrúcný vzťah k Slovensku a Slovákom a snažili sa udržiavať naše prekrásne oravské tradície, spevy, tance a ľudové zvyky.

Dívá ma preto, že v súčasnosti všetko národné v mnohých krajanoch akosi zaniká. Napríklad dnes, keď sa naše deti a vnuci už bez problémov môžu učiť reč svojich otcov a dedov, a to dokonca zadarmo, nie je o vyučovanie slovenského jazyka taký záujem. Škoda, že si neuvedomujú, že už onedlho sa Slovensko, rovnako ako Poľsko, stanú členmi jedného veľkého, európskeho spoločenstva národov, teda nemajú pravdu tí, ktorí tvrdia, že slovenčinu sa učiť netreba, že pre ich deti je viacej potrebný anglický či nemecký jazyk. Rodný jazyk je predsa pre každého človeka najdôležitejší, hoci v iných štátach sa bude treba dorozumievať v cudzích jazykoch.

Nechápam tiež, prečo sa v ďalších oravských obciach, popri Jablonke, nedáv zaviesť slovenské bohoslužby. Mrzí ma, že z mnohých kostolov vymizli slovenské spevy, vedľ mnohí zo starších krajanov sa dodnes modlia po slovensky. Žiaľ, v poslednom období sú aj v jablonskom kostole Premenenia Pána problémy, súvisiace so zmenou času odbavovania jedinej slovenskej sv. omše na Orave. Myslím si, že tamojších krajanov by to nemalo znechu-

tiť, práve naopak, musia trvať na svojej pravde a dožadovať sa toho, čo im patrí.

Na druhej strane ma teší, že v posledných mesiacoch máme v našej obci pomerne veľkú skupinu detí, ktoré vedie naša predsedníčka MS Viktoriá Smrečáková spolu so svojou dcérou Kristínou Gribáčovou z Podvľaka. Venujú sa nácvikom ľudového spevu a tanca a už dosiahli pekné úspechy na mnohých kultúrno-spoločenských podujatiach na Orave a Spiši. Keby sa ešte aspoň niektoré z nich zapísali na vyučovanie slovenského jazyka, o budúcnosť našej organizácie by sme sa nemuseli trápiť. Deti a mládež však treba pritiahnúť do krajanského hnutia aj prostredníctvom iných zaujímavých a príťažlivých form riadenia voľného času. Preto treba obnoviť funkciu kultúrneho inštruktora, ktorý by mal tieto veci na starosti. Bolo by tiež potrebné zmodernizovať našu klubovňu a zamestnať niekoho, čo by sa o ňu staral. Sama predsedníčka MS nemôže stačiť na všetko.

Pokiaľ ide o vedenie nášho Spolku, myslím si, že ÚV by sa mal viac angažovať do činnosti menších miestnych skupín, mal by sa stretávať s výbormi MS a krajanmi, pomáhať riešiť ich problémy, povzbudzovať a podporovať ich činnosť. O našu menšinu by mal väčší záujem prejavíť aj slovenský štát. Hoci si uvedomujeme, že je situácia dosť ľahká aj na Slovensku a možnosti pomoci obmedzené, jednako očakávame nejakú podporu od našej starej vlasti. Veľmi ju potrebujeme ...

**Monika
PACIGOVÁ**
z Krempáč

- V porovnaní s inými miestnymi skupinami je naša MS dosť aktívna. Každý rok organizujeme niekoľko krajanských podujatí, ako napr. fašiangy či oblátkové stretnutia, o ktoré je medzi krajanmi veľký záujem. Myslím si však, že niektoré veci by sa z organizačného hľadiska mali doriešiť. Predovšetkým naša práca by mala byť plne docenená. Krajania musia vidieť, že ich práca má význam a

že ostatní si ju vážia. Je potešiteľné, že do spolkovej činnosti sa zapájajú aj mladí krajania, nielen starší. Dobre viem, že dnes je mladých ľudí ľahko nahovoriť, aby niečo urobili sami od seba. Preto ich treba nejakovo povzbudiť a ich snahu odmeniť. V našej obci je po celý čas veľký záujem o slovenčinu, preto nečudo, že Život si predpláca vyše 200 osôb a slovenčina sa vyučuje aj na základnej škole, aj v gymnáziu. Krajaní rodičia si musia uvedomiť význam slovenčiny pre našu komunitu a vysvetlovať svojim deťom, prečo sa ju majú učiť. Musím uznať, že náš krajanský časopis je teraz veľmi pekný, navyše každy si ho môže prečítať aj prostredníctvom internetu. Myslím si však, že po obsahovej strane by ho bolo treba viac prisporiť pre mládež, aby bol zaujímavejší aj pre ňu, nielen pre starších krajanov. Slovenské bohoslužby navštěvuje u nás mnoho krajanov. Slúži ich náš farár alebo kaplán, ktorý sa už naučil pekne čítať po slovensky. Naša klubovňa by si už vyžadovala novšie vybavenie, aby bola pre mládež lákavejšia. Je sice faktom, že dávnejšie bola viacej využívaná, lenže dnes má každý doma televízor, a mnohí aj video či počítač. Je preto pochopiteľné, že jej vybavenie nie je príliš lákavé.

Cinnosť ÚV by som celkovo hodnotila kladne, aj keď je žiadúca väčšia stastnosť o potreby miestnych skupín, najmä menších. V prvom rade musíme myslieť na našu mládež, lebo to je budúcnosť Spolku. Zdá sa mi, že v posledných rokoch sa veľmi oslabili kontakty medzi ÚV a miestnymi skupinami. Vyzerá to tak, ako keby ÚV viac myslí na chod tlačiarne a získané prostriedky, než na krajanské otázky. Náš Spolok tvoria predsa krajania v miestnych skupinách, na ktorých sa nesmie zabúdať. Myslím si, že neraz sú krajania slabovo informovaní o všetkých možnostiach, ktoré môžu využívať či o podujatiach, ktoré by ich mohli zaujímať. Bolo by taktiež potrebné stretnúť sa so zástupcami iných národnostných menších v Poľsku a vymieňať si informácie a skúsenosti pri riešení rôznych problémov.

Výstavba Domu slovenskej kultúry v Kacvíne je podľa mňa potrebnou investíciou. Naša komunita potrebuje takéto centrum, lenže oveľa viac by sa hodilo u nás či v Novej Belej, kde je činnosť MS aktívnejšia ako v Kacvíne. Verím však, že to pomôže rozvinúť činnosť nášho Spolku.

Myslím si, že Slovenská republika by mala byť voči svojim krajanom viacej ústredová, mala by myslieť, ako nám

pomôcť a nie naopak. Viem, že aj tam sú dnes fažšie podmienky, lenže aspoň základnú pomoc, napr. v podobe kníh a časopisov pre školy, kde sa vyučuje slovenčina, by sme mali dostať. Mohlo by sa zdať, že stará vlasť na nás myslí, lebo ÚV našho Spolku navštievujú slovenskí štátenci, ktorí nám slubujú pomoc. Žiaľbohu, všetko sa začína a končí len na slubochoch. Ved' aj krajanská karta, ktorá mala byť pre nás taká osožná, v súčasnosti vôbec nespĺňa svoj účel. A pri tom jej vybavovanie je naďalej zdľhavé a problematické.

**VLADISLAV
OTREMBIAK
z Oravky**

- Podobne ako v iných obciach, ani u nás sa činnosť miestnej skupiny nevyvíja tak, ako pred rokmi. Kedysi bolo v našej obci vyše 100 odoberateľov Života, krajanská činnosť bola aktívna, klubovňa bývala plná detí, pravidelne sa v nej schádzali aj starší krajania. Odvtedy nás, žiaľ, navždy opustili viacerí zaslúžilí krajania, o.i. dlhorocný predseda MS SSP v obci a spoluakladateľ Spolku na Orave Peter Jurčák. Iní krajania zasa zostareli, takže už nemajú dosť súlaha na to, aby sa naďalej aktívne venovali krajanskej činnosti. Mnoho mladých ľudí vycestovalo z obce za prácou a žiaľ, ani viacerí rodičia už nevyhovávajú svoje deti v slovenskom národnom duchu, ktoré strácajú svoje národné povedomie.

Napriek všetkému sa však nevzdávame a pokúšame sa rozhýbať našu krajanskú činnosť. Do krajanského hnutia sa snažíme zapájať najmä mládež, čo je však nesmierne fažké. Deti už neprejavujú taký záujem o vyučovanie slovenského jazyka a ani naša klubovňa, hlavne jej zastaralé vybavenie, už nevyhovuje súčasným požiadavkám a vysokým nárokom dnešnej modernej doby. Čakáme teda netrpeľivo na začatie výstavby Domu slovenskej kultúry v Jablonke a chceme nejako prebudíť záujem krajanských detí o výučbu slovenského jazyka, lebo si uvedomujeme, že bez mládeže naše MS zaniknú. Nemali by sme to dopustiť. Aby sa tak stalo, treba spojiť všetky sily a musí nám v tom pomôcť aj OV SPP na

Orave, ako aj ÚV Spolku. Je tiež veľmi dôležité neustále vyzývať krajanských rodičov, aby zapisovali svoje deti na slovenčinu, veď nenadarmo sa vratí, koľko jazykov vieš, toľkokrát si človekom. Slovenčina sa im predsa môže v živote zísť. Treba tiež využiť možnosť, že sa vyučuje zadarmo.

Na najbližšom zjazde Spolku sa teda musí hovoriť o tom, ako zaktivizovať malé miestne skupiny, čo nové vymyslieť na obnovenie výučby slovenského jazyka, ako do krajanského hnutia pritiahnuť čím viacej mladých ľudí a ako zlepšiť vybavenie a prácu klubovní. Bolo by tiež potrebné organizovať viacej vlastivedných výletov na Slovensko, na ktorých by sa okrem detí a mládeže zúčastňovali aj starší krajania. Treba sa naďalej pokúšať o zavedenie slovenských sv. omší aj iných oravských obciach, organizovať viac kultúrno-spoločenských podujatí priamo v obciach, aby naši krajania vedeli, že sa pre nich niečo robí. Musia si uvedomiť, že Spolok Slovákov v Poľsku, ako aj redakcia Život naďalej existujú a úspešne rozvíjajú svoju činnosť.

**František
KURNÁT
z Novej Belej**

- Musím povedať, že činnosť našej miestnej skupiny sa už v poslednom čase nevyvíja tak, ako pred rokmi. Je sice faktom, že v porovnaní s inými miestnymi skupinami sa u nás hodne robí, avšak mohlo by sa robiť aj viac. Predovšetkým treba častejšie robiť schôdzky, krajania sa musia stretnať, debatovať a spoločne hľadať riešenie problémov. Veľmi zriedka sa konajú aj schôdzky obvodných výborov. Treba sa zamyslieť nad budúcnosťou slovenského školstva. Je smutné, že v tomto roku sa v našej obci do nultého ročníka slovenskej školy nezapísal ani jeden žiak. Nemôžeme dopustiť, aby jediná slovenská škola na Spiši a Orave zanikla. Vždy som to prízvukoval a aj naďalej budem, že budúcnosť našho Spolku je v našej mládeži. Ak naše deti nebudú vedieť po slovensky, naša komunita zanikne. Myslím si, že aj členovia Ústredného výboru SSP by mali venovať väčšiu pozornosť jedno-

tlivým miestnym skupinám. Musia častejšie chodiť medzi krajanov vypočuť si ich problémy a pomáhať im v ich riešení.

Veľmi ma potešilo, že náš Spolok odkúpil od gminného úradu budovu krajanskej klubovne. Dúfam, že čoskoro výbor MS zvolá schôdzku, na ktorej sa dohodneme o jej ďalšej činnosti. Klubovňa si v prvom rade vyžaduje generálnu opravu, lebo je vo veľmi zlom stave. Treba ju aspoň omaľovať, vymeniť okná a nejak zo modernizať, napojiť na vodovodnú sieť, zriadit sociálne zariadenia a pod. Na to však je potrebná finančná podpora. Klubovňa je pre nás veľmi dôležitá, lebo je to jediné miesto, kde môže náš súbor načičovať, a kde sa krajania môžu stretnať. Bolo by treba čím skôr ukončiť výstavbu Domu slovenskej kultúry v Kacvíne, aby sa náš Spolok mohol puštiť do ďalších investícii. Som rád, že v obci pôsobí náš folklórny súbor Spiš, ktorý úspešne reprezentuje náš Spolok na rôznych domácich a zahraničných podujatiach. Máme aj slovenské bohoslužby v kostole, o ktoré je medzi krajanmi veľký záujem. Bolo by však dobre, keby na slovenskej omši bola aj kázeň v slovenčine.

Myslím si, že by bolo potrebné robiť viacej podujatí pre deti a mládež. Voľkedy sme v MS robili mikulášsky večierok pre krajanské deti. Treba v nich pokračovať a aj takto príťahovať deti k vyučovaniu slovenčiny. Bolo by dobre napr. zorganizať nejaký detský súbor alebo v škole usporadúvať vystúpenia krajanských detí. To by sa však musel nájsť niekto, čo by to organizoval. Som rád, že opäť začína pôsobiť naša dychovka. Musíme urobiť všetko, aby sa jej činnosť naplnila, lebo keď zanikne, fažko ju bude obnoviť. Malo by sa nadviazať s ďalším spoluprácu so Slovenskom. Taktiež je potrebné organizovať výlety na Slovensko pre starších a mladších krajanov, aby spoznávali vlasť svojich predkov a udržiaval s nou živý kontakt.

Žiaľbohu, v posledných rokoch naša komunita dostáva len neveľkú pomoc zo strany Slovenskej republiky. Mnohí sme predsa aj členmi miestnych skupín Matice slovenskej či Spolku sv. Vojtecha, a Slovenská republika na nás pomaly zabúda. Myslím si, že stará vlasť by mohla prejavíť väčší záujem o svojich krajanov v Poľsku, aj keď chápeme, že dnes ani na Slovensku nie je ľahko.

**Zaznamenali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK**

O NÁS S NAMI

Skupina pre národnostné menšiny pri Ministerstve vnútra a administratívy PR už dlhší čas usporadúva stretnutia so zástupcami jednotlivých národnostných menšíň. V rámci tejto iniciatívy sa 30. októbra t.r. na Ministerstve vnútra vo Varšave uskutočnilo stretnutie s predstaviteľmi Spolku Slovákov v Poľsku, ktorého sa z našej strany zúčastnili: predseda SSP prof. Jozef Čongva, tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris a šéfredaktor Života Ján Špernoga.

Kedže predmetom rozhovorov mala byť široká škála problémov, ktoré trápi našu menšinu, na stretnutie boli pozvaní zástupcovia viacerých ministerstiev a úradov, v tom najmä: Sejmového výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, Ministerstva vnútra a administratívy, Ministerstva kultúry a národného dedičstva, Ministerstva národného vzdelávania, Ministerstva financií, Ministerstva spravodlivosti, Ministerstva práce a sociálnej politiky, Úradu hovorcu občianskych práv, Hlavného štatistického úradu, Úradu pre repatriáciu a cudzincov, Úradu pre európsku integráciu, Malopoľského a Dolnosliezskeho vojvodského úradu a ďalší.

Prvou otázkou prerokúvanou na stretnutí, ktorú nás Spolok oddávna nastoloval, bol problém dodnes neschváleného zákona o právach národnostných menšíň. Ako konštatoval stály poradca Sejmového výboru pre národnostné menšiny L. M. Nijakowski, návrh tohto zákona je už po prvom čítaní v Sejme, kde sa však stretol s množstvom pripomienok, takže budú v ňom viaceré opravy, tým viac, že sa medzičím zmenil aj právny stav. V súčasnosti sejmový výbor pracuje na úpravách tohto zákona, aby ho po ukončení práv mohol predložiť na druhé čítanie. Dúfajme, že zákon bude konečne schválený a že vyrieši aj otázku jazyka národnostných menšíň, teda aj slovenčiny, ako pomocného jazyka v úradnom styku na území, kde žijú menšiny.

Veľkú diskusiu vyvolal najmä druhý bod stretnutia, týkajúci sa sťažnosti nášho Spolku na prácu anketárov počas májového všeobecného sčítania ľudu, ktorí sa dopúšťali rôznych úchyliel pri vyplňovaní ankiet (napr. písanie ceruzkou odpovedí na otázky zisťujúce národnosť buď jazyk

používaný občanmi v každodennom styku). Zástupkyňa HŠÚ (GUS) L. Nowaková konštatovala, že HŠÚ to ešte dôkladnejšie nepreskúmal, ale pri spracúvaní výsledkov sčítania zohľadní možné margo chyb v tomto ohľade. V súvislosti s tým účastníci stretnutia navrhli, aby HŠÚ prehodnotil sčítanie aj z tohto hľadiska, aby sa podobné nedopatrenia nezopakovali v budúcnosti.

Zastupca Ministerstva kultúry a národného dedičstva K. Cwesz predstavil zásady udeľovania dotácií jednotlivým národnostným spolkom a zdôraznil, že *podpora národnostných menšíň patrí medzi prioritné úlohy ministerstva*. Priznal však, že v tomto roku v rámci všeobecnej úspornej politiky štátu dostali všetky národnostné organizácie o niečo nižšiu dotáciu ako vlni. Zároveň informoval, že na budúci rok by predpokladaná výška dotácií mala dosiahnuť aspoň vlaňajšiu úroveň a súčasne prisľúbil pomôcť v zabezpečení dodatočných prostriedkov pre nás Spolok.

V súvislosti s požiadavkou nášho Spolku o potrebu pomoci štátu pri finančovaní investícii slúžiacich zachovaniu našej kultúrnej identity na Spiši a Orave (napr. výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne), zástupca MV informoval, že už vlastní minister vnútra navrhoval vytvoriť pre tento cieľ osobitný fond a uviesť ho do štátneho rozpočtu. Žiaľ, bol vyškrtnutý z rozpočtu. Tento návrh bol však predložený na schválenie aj v tomto roku, ale to, či ho zohľadnili alebo nie, bude známe až po schválení štátneho rozpočtu. Okrem toho sa za týmto účelom uskutoční osobitné stretnutie zástupcov Ministerstva vnútra a Ministerstva financií.

Ďalšiu otázkou, a sice potrebu zdokumentovania slovenskej národnostnej menšiny vo vedeckovýskumnnej činnosti Oravského etnografického múzea v Hornej Zubrici a Tatranského múzea v Zákopane, ako aj možnosť účasti našich zástupcov v programových radách týchto múzeí – mali referovať pozvaní predstaviteľia týchto múzejných stredísk, ktorí však na stretnutie neprišli. Ide však aj o to, aby spomínané múzea nepopierali existenciu slovenskej menšiny a nevystupovali proti nej. Na druhej strane by bolo účelné – čo nás Spolok už dlhší čas nastoluje –

zriadiať a udržiavať zo štátnych prostriedkov samostatné slovenské Izby národnej pamäti. Konštatovalo sa, že vyriešenie tejto otázky je v kompetencii samosprávy Malopoľského vojvodstva.

Od zavedenia slovenských bohoslužieb v šiestich farnostiach na Spiši a v jednej farnosti na Orave sa dodnes v podstate na lepšie nič nezmenilo. Sv. omše (okrem Nedeľe) celebroujú nadálej poľskí kňazi, ktorí neovládajú slovenský jazyk a nedokážu v slovenčine prednieť kázeň. Napäťa situácia je najmä v Jablonke, kde farský úrad – nevedno prečo – už štyrikrát menil hodiny odbavovania slovenských omší a naposledy sa ich usiloval preložiť z 10. hod. na popoludnie, čo krajanom nevyhovuje. Teraz sú o 8. hod ráno. Na druhej strane poľské obyvateľstvo má až štyri sv. Omše v poľštine, takže k tak dramatickej zmene nemuselo dôjsť. Do riešenia tejto otázky sa prisľúbil zapojiť predstaviteľ Úradu hovorcu občianskych práv.

Hoci v oblasti výučby slovenčiny nastali posledných rokoch viaceré pozitívne zmeny, nadálej zostávajú niektoré problémy, ktoré si vyžadujú pomoc zo strany Ministerstva národného vzdelávania buď iných úradov. Ide o.i. o zvýšenie dotácií na cesty krajanskej mládeže na Slovensko, ktoré organizuje SSP v rámci letnej akcie, spracovanie programu doškoľovania učiteľov slovenského jazyka, opäťovné povolenie metodika slovenského jazyka, organizovanie doškolovacích kurzov pre učiteľov slovenčiny na Slovensku a pod. Sú to reálne otázky, ako sa na stretnutí konštatovalo, s ktorými sa treba obrátiť na Úrad maršalka Malopoľského vojvodstva.

Spiš a Orava, kde žije slovenská menšina, patria po poslednej územnej deľbe Poľska k Malopoľskému vojvodstvu. Zdá sa teda prirodzené, že aj z tohto dôvodu by sme v našej činnosti mali očakávať podporu od malopoľských vojvodských úradov. Aké sú šance? Podľa vyjadrenia zástupcu vojvodského úradu je taká možnosť, kedže krakovský vojvoda chce skutočne aktívne pôsobiť v prospech Spolku Slovákov v Poľsku. Verme, že to nie sú len prázdne sľuby ale reálny predpoklad ozajstného záujmu a starostlivosti vojvodských orgánov o našu menšinu.

Na stretnutí sa malo rokovať aj o problematike českej menšiny v Poľsku, žiaľ, jej zástupcovia sa schôdzky nezúčastnili.

JÁN ŠPERNOGA

Privítanie premiéra SR M. Dzurindu pred sídlom SSP

Vzácni hostia si prezerajú naše publikácie

Vdňoch 7.-8. novembra t.r. bol v Poľsku na svojej prvej zahraničnej návštěve premiér Slovenskej republiky Mikuláš Dzurinda. Počas pobytu vo Varšave rokoval o.i. s premiérom Poľskej republiky Leszkom Millerom a maršalkami poľského snemu a senátu. Na druhý deň M. Dzurinda pricestoval do Krakova, kde sa o.i. stretol s malopoľským vojvodom Jerzym Adamikom, kardinálom Franciszkom Macharským, učiteľmi a študentmi slovakistiky Jagellovskej univerzity a nakoniec navštívil sídlo nášho Spolku.

Počas stretnutia s krajanmi pána premiéra sprevádzala manželka Eva, štátny tajomník Ministerstva vnútra SR Martin Pado, veľvyslankyňa SR v Poľsku Magda Vásáryová, riaditeľka Slovenského inštitútu vo Varšave Helena Jacošová a ďalší členovia delegácie. Z našej strany sa stretnutia o.i. zúčastnili podpredsedovia ÚV SSP Dominik Surma a Žofia Cha-

STRETNUTIE SO SLOVENSKÝM PREMIÉROM

lupková, tajomník ÚV Ludomír Molitoris, členovia predsedníctva a ÚV SSP, šéfredaktor Života Ján Šternoga, predseda OV SSP na Spiši František Mlynarčík a predsedovia MS Spolku, čestný predseda SSP Ján Molitoris, pracovníci SSP, novinári a ďalší. M. Dzurinda si najprv prezrel našu Galériu slovenského umenia a oboznánil sa s vydavateľskou činnosťou našho Spolku a krajanským časopisom Život. Potom už v zasadacej miestnosti vzácneho hosta a členov jeho delegácie srdečne privítali D. Surma a L. Molitoris, ktorí mu zároveň zablahoželal k opäťovnému zvoleniu do funkcie premiéra SR, stručne ho oboznámil s činnosťou nášho Spolku a požiadal ho o pomoc a podporu

pri riešení problémov s ktorými sa naša menšina na Spiši a Orave stretáva. Poukázal tiež na význam otvorenia Slovenského konzulátu v Krakove, ktoré sa má uskutočniť na záver tohto roka.

Vo svojom príhovore Mikuláš Dzurinda srdečne pozdravil krajanov, podakoval im za milé prijatie a vyjadril radiosť, že sa mohol s nimi stretnúť. Medzi iným povedal: – *Hned na úvod chcem zdôrazniť, že je našou povinnosťou vás vypočuť a podniknúť také kroky, aby ste boli spokojní. Za uplynulé štyri roky sme nevládali urobiť všetko a viaceré otázky museli byť odsunuté na vedľajšiu koľaj. Keď ide o Slovákov v zahraničí, doteraz sme sa viac venovali Maďarsku, Ju-*

Krajania pozorne sledujú príhovor slovenského premiéra

M. Dzurinda píše pozdrav pre čitateľov Života

*M. Dzurinda počas príhovoru**Naši krajania na stretnutí s M. Dzurindom*

hoslávii a iným komunitám. Nadišiel však čas, aby sme sa viac napriamili aj na Slovákov v Poľsku. Niečo mi už povedala pani veľvyslankyňa a niečo mi iste poviete aj vy dnes. Veľmi rád vás vypočujem. Ja sa budem so svojím poľským kolegom stretávať častejšie a budem sa snažiť krok za krokom presadzovať riešenie tých problémov, ktoré vás trápia. Formulujte ich otvorene a zreteľne a ja sa vám úprimne budem snažiť pomôcť.

Krajania, povzbudení slovami pána premiéra, sa hneď rozhovorili a otvorené porozprávali vzácnemu hosľovi o svojom živote a o najdôležitejších problémoch nášho hnutia. Zdôverili sa so svojimi obavami o budúcnosť slovenského školstva na Spiši a Orave a s problémami pri odbavovaní slovenských bohoslužieb. Krajan Štefan Karlák z Jablonky porozprával o poslednom presunutí slovenskej omše na nevýhodné populudňajšie hodiny, a o fažkostiah pri prevážaní kalendárov Spolku sv. Vojtecha. Ďalší krajania poukázali na nízku

uroveň slovenských bohoslužieb odbavovaných poľskými knazmi, ktorí nemajú záujem naučiť sa dobre hoci len čítať po slovensky. - *Musím vám povedať, že my sme takí istí Slovaci, ako vy, ktorí žijete na Slovensku. My sme sa zo Slovenska nikdy neodstáhovali a sme súčasťou tejto slovenskej zeme, ktorá bola pridelená Poľsku, preto očakávame od vás pomoc. Je taktiež potrebné podporovať naše školstvo, posielat' slovenské časopisy a knihy do škôl, kde sa vyučuje slovenčina*, - zdôraznil krajan Ján Molitoris. Hovorilo sa aj o potrebe dokončenia výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne a začiatí výstavby podobného objektu na Orave. Krajania poukázali aj na potrebu zavedenia dvojitého občianstva pre Slovákov v Poľsku, aby ich v starej vlasti nebrali ako cudzincov. - *My sme sa slovenského občianstva nikdy nezrieckli, preto by sme ho mali dostať, lebo preukaz zahraničného Slováka nám vôbec nepomáha*, - podčiarhol krajan Jozef Krišk z Vyšných Lápš.

Aj ostatní krajania prízvukovali, že krajanská karta neplní svoj účel. Predseda OV SSP na Spiši F. Mlynarčík hovoril o fažkostiah, s akými sa krajania stretávajú v súvislosti s otázkou sociálneho zabezpečenia pre krajanov, ktorí pracovali na Slovensku, o miernúcich slovenských tabuliach a nápisoch na Spiši a Orave a o úchylkách pri nedávnom sčítaní obyvateľstva v Poľsku.

Počas stretnutia krakovský básnik J. L. Krzyszica poukázal na potrebu ešte širšieho propagovania slovenskej kultúry a umenia v Poľsku a venoval premiérovi zbierku svojich básní. M. Dzurinda si pozorne vypočul krajanov a prisľúbil svoju pomoc. Počas rozlúčky podpredseda a tajomník ÚV odovzdali premiérovi výtlačok Antológie súčasnej slovenskej poézie, posledný Almanach Slováci v Poľsku a ďalšie publikácie, ktoré vydal nás Spolok. Veríme, že táto vzácná návšteva prinesie aj konkrétnu pomoc.

Text a foto: JÁN BRYJA

*L. Molitoris odovzdáva M. Dzurindovi
naše najnovšie publikácie*

Pozdrav premiéra SR čitateľom Života

*Velať fažtig, fatravia a
energie pri rojajúci slovenčine
koerečor
jela' čitacločná Života
Miloslav Žgurník
8.11.2002*

55 ROKOV SPOLU

Zo životných skúseností mnohých ľudí sa zistilo, že naše schopnosti môžu byť najlepšie realizovateľné vtedy, ak žijeme v harmonickom manželstve a rodine. Veľmi dôležitým predpokladom šťastného manželstva a rodiny je dôvera, ktorá patrí k základným pilierom vzájomného vzťahu. Ak neexistuje v partnerskom vzťahu obojsstranná rozhodnosť urobiť všetko pre toho druhého, pre rodinu, pre deti, potom takýto vzťah prežíva krízu a nezriedka sa končí rozchodom. Prostredníctvom našho časopisu prinášame osudy ľudí, ktorí dokázali v harmonickom manželstve vydržať pol storočia a neraz aj dlhšie. Tentokrát sme sa vybrali do Fridmana za manželmi Jánom a Máriou BRINČKOVCIAMI, ktorí v tomto roku oslavili 55. výročie manželstva.

Detstvo vo Fridmane

Ján Brinčka sa narodil 17. júna 1924, v slovenskej rolnickej rodine vo Fridmane. Jeho rodičia - Jozef a Mária (rod. Prelichová), gaždovali na nevelkém hospodárstve.

- Aj keď sme mali sotva 6-hektárové gazdovstvo, roboty na ňom bolo vždy veľa, - spomína Ján. - Chovali sme o.i. niekoľko kráv a ošpaniacov, ovce ba aj kobyly, o ktoré sa bolo treba starat.

V rokoch 1930-36 navštievoval miestnu základnú školu. V tom čase, samozrejme, vyučovanie prebiehalo v polštine. Kedže sa učil veľmi dobre, učitelia nahovárali rodičov, aby ho poslali na strednú školu. Žiaľ, z finančných dôvodov si to nemohli dovoliť, preto Ján musel zostať doma a pomáhať rodičom na gazdovstve. Jozef a Mária Brinčkovci mali okrem Jána ešte 3 deti: synov Jozefa a Karola (dnes už nežijú) a dcéru Máriu, ktorá býva na Slovensku v Krížovej Vsi. Aj Jozef po skončení mešťanského odborného štúdia na Slovensko. Po skončení školy sa usadil v Rudňanoch.

Mária Brinčková, rodená Gáliková, pochádzala tiež zo slovenskej rolnickej rodiny. Jej dedo Ján Gálik pochádzal z Javoriny. Za prácou prišiel do Fridmana, kde sa zamestnal v miestnom kaštieli. Neskôr si tu našiel aj ženu a usadil sa natrvalo. Mária sa narodila 20. novembra 1926 vo Fridmane. Jej rodičia, Ján a Mária Gálikovci, gaždovali na nevelkém hospodárstve. Ján Gálik bol účastníkom prvej svetovej vojny, bojoval na talianskom fronte, kde bol ranený. Mária mala troch bratov – Jozefa, Jána a Štefana a sestry Helenu a Annu. Jozef sa po vojne prestaňoval na Slovensko, žiaľ dnes už nežije. Ostatní ostali bývať v rodnej obci. Štefan však už vyše 25 rokov žije v Amerike. Detstvo im ubehlo hlavne na pomáhaní rodičom na hospodárstve a, samozrejme, navštievania miestnej školy. Mária sa učila najprv po poľsky a potom po slovensky. Po skončení základnej školy ostala na gazdovstve.

Manželstvo a rodina

Ján a Mária sa poznali od malíčka, kedže pochádzali z tej istej obce. Hneď po vojne, v septembri 1945, Ján vycestoval do vtedajšieho

Československa, kde až do augusta 1948 pracoval v sklárnach v severočeskom meste Teplice. Vtedy sa už začali s Máriou častejšie schádzať. Od roku 1946 začala v tepličkej sklárnach pracovať aj ona. Počas jednej dovolenky v auguste 1947 sa rozhodli spojiť svoje životné osudy manželským zväzkom. Slávnostne „áno“ si povedali 27. augusta 1947 vo fridmanskom kostole. Po sošbáši sa - podľa vtedajšieho zvyku - mladomanželia so svadobníkmi, pobrali najprv do domu Márie a až potom k Jánovym rodičom, kde spolu začali bývať a gaždovať na rodičovskom hospodárstve. Ján, ako sme už spomínali, ešte rok pracoval v Čechách. Aj keď časy neboli ľahké a roboty veľa, Mária s Jánom s optimizmom pozerali do budúcnosti. Popri gaždovaní si Ján privyrábal ako tesár. Pracoval na stavbách po celom Spiši, ba aj vo vzdialenejšom okolí. Po troch rokoch sa im narodila dcéra Bernadeta a v roku 1955 ďalšia dcéra Angela. Pred niekoľkými rokmi však obe vycestovali aj s rodinami do Ameriky. Poznamenajme, že obaja manželia majú dvojité, poľské a americké občianstvo.

- Moja matka a matka mojej manželky sa narodili v Amerike, - vysvetľuje Ján Brinčka. - Preto máme obaja americké cestovné pasy.

Mária Brinčková navštívila už niekoľkokrát Spojené štaty americké. Prvýkrát tam bola poľodruha roka. Druhýkrát vycestovala na svadbu vnučky a po polroku sa vrátila domov. Ján však zámorie akosi vôbec neláka. Hoci má americký pas, v Amerike ešte neboli.

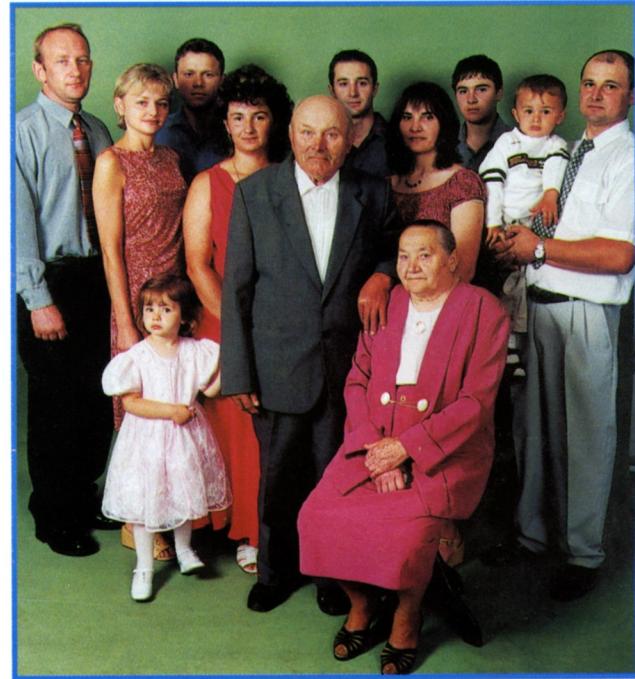
- A ani sa tam nechystám, - hovorí. - Načo by som tam išiel, ved' na chlieb treba všade tvrdovo pracovať. Spomínam si ešte na rozpravania môjho deda o fažkom živote v zámorií. Ja som sa tu narodil, tu je môj dom a tu chcem žiť.

Spoločný život Jána a Márie Brinčkovcov bol poznáčený predovšetkým ľahkou prácou na hospodárstve. Ako to už v živote býva, radostné chvíle sa striedali so smutnejšími. Spoločne však, v zhodnom nažívaní, dokázali prekonáť všetky ľahkosti a jeden druhému boli po celý čas veľkou oporou.

- Celý život sme zhodne nažívali, - hovorí Mária. - Aj keď nám neraz bolo ľahko, vždy sme spolu dobre vychádzali a preto sme nikdy neľutovali, že sme sa zobraťi.

Bol čas aj na iné

Aj keď manželia Brinčkovci mali dosť práce, našli si čas aj na inú činnosť. Obaja sa vždy živo zaujímali o obecné dianie a činnosť miestnej skupiny nášho Spolku, ktorého sú členmi.

Manželia Brinčkovci v kruhu rodiny

Aj dnes, po tolkých rokoch, si Ján veľmi dobре pamäta časy zakladania miestnych skupín nášho Spolku. Ved sám sa aktívne podieľal na tvorení MS vo Fridmane. Zúčastnil sa neskôr aj prvého zlučovacieho zjazdu Spolku Čechov a Slovákov v Krakove, na ktorom mal aj krátky príhovor.

- Keď sme pred vyše 50 rokmi založili MS, patrila do nej takmer celá dedina. Prvým predsedom bol krajan Vojtech Žolondék. Samozrejme, nikdy sme to nemali ľahké, ale snažili sme sa robiť všetko pre rozvoj Spolku. Zriadili sme si vlastnú klubovňu, podarilo sa nám založiť slovenskú školu, do ktorej chodila väčšina detí v obci, - spomína J. Brinčka, ktorý je dnes už asi posledným žijúcim základateľom MS vo Fridmane. Ján popri gaždovaní bol 20 rokov tajomníkom Obecnej národnej rady vo Fridmane. Neskôr plnil funkciu obvodného účtovníka rolnických kružkov. V súčasnosti je spolu s manželkou na zaslúženom dôchodku. Kedže má trošku viac volného času, rozhodol sa ho prospešne využiť. Vždy sa zaujímal o dejiny rodnej obce. Na udalosti posledného polstoročia sa veľmi dobре pamäta a o dávnejších časoch sa dozvedal od starších ľudí. Pred niekoľkými rokmi sa rozhodol svoje spomienky a poznatky spisať. Postupne ich uverejňuje na stránkach nášho časopisu, vďaka čomu už tri razy za sebou vyhral našu súťaž o Zlaté pero.

- O niekoľko desaťročí si už ľudia nič nebudú pamätať z dejín Fridmana, - hovorí Ján, - alebo môžu mať nepravdivé informácie o nich. Preto sa snažím všetky udalosti, ktoré sú pamätnám, zaznamenať tak, ako sa skutočne odohrali.

Na poslednej porade Života mu tajomník ÚV SSP L. Molitoris, slúbil vydať jeho príspevky v knižnej forme. Dnes sa manželia Brinčkovci dožili už 6 vnukov a 2 pravnukov. Pri ich nevšednom výročí im poprajme veľa zdravia, lásky a pokoja do ďalších rokov.

Text a foto: JÁN BRYJA

Vnašom cykle o krajanských jubilantoch chceme našim čitateľom dnes predstaviť životné osudy krajanov Jozefa a Anny GROBARČÍKOVCOV z Oravky, ktorí v tomto roku oslavili 50. výročie manželského života.

Jozef Grobarčík sa narodil 23. septembra 1927 v Dolnej Zubriči v slovenskej roľníckej rodine Karola a Márie (rod. Rafáčovej) Grobarčíkovcov, teda pred nedávnom oslavil 75. narodeniny.

- Som najstarší zo štyroch súrodencov, - hovorí. - Mal som dvoch bratov Vendelína (zomrel ako 1-ročný) a Antona, ktorý aj s rodinou žije v Hornej Zubriči a sestru Máriu (Kozákovú) bývajúcu v Dolnej Zubriči. Kedže naši rodičia mali len nevelké hospodárstvo, z ktorého sa nedalo vyžiť, dali ma už ako ročného na výchovu k maminým rodičom Antonovi a Terézii Rafáčovcom do Oravky. Tu som vyrastal, pracoval a nakoniec aj oženil. Rodičia medzitým veľmi ľažko pracovali, takže si mohli po čase postaviť dom. V Oravke ma často navštěvovali a ako len mohli, tak mi pomáhali. Sedem tried ludovej školy som vychodil v rokoch 1934-1941 - najprv v poľskej a posledné dva roky (za Slovenského štátu) v slovenskej škole. Zo svojich vtedajších učiteľov si najradšej spomínam na riaditeľa školy Ambróza Hajduka z Chlebníc a Samuela Kramára z Detvy, ktorí nám všetepovali hlbokú lásku k Slovensku a rodnej reči.

Jozefovi starí rodičia, ktorým vďačí za všetko, čo v živote dosiahol, vychávali svojho vnuka s veľkou láskou. Hoci podobne, ako iné deti, musel už od malíčka pomáhať na gazdovstve, nesťažoval sa. Na svoje detstvo, hoci neláhké, si dodnes rád spomína. Bol predsa čas aj na zábavy s chlapcami, strúhanie pŕšťaliek, vianočné koledovanie i na rozprávky svojho dedka, z ktorých mnohé si pamätá dodnes. Spomína si aj na vypuknutie 2. svetovej vojny, ktorú ohlasovalo vzdialené dunenie kanonády, ako aj na to, ako sa poľskí vojaci snažili zahatať cestu nemeckým vojskám velkým zotatým jaseňom. Nič im to však nepomohlo, keďže nemecký tank kmeň odtiahol ako pierko až k cintorínu. Pamätať si tiež prírodu spred konca vojny, keď sa poľské vojenské lietadlo P-23 „Karaš“ snažilo zbombardovať nemecký štáb na kraji Oravky. Nemci lietadlo zostrelili a z celej posádky sa skôrom na padáku zachránil len pilot Aleksander Rudkowski (Rudy), ktorý bol počas osláv 40. výročia ukončenia vojny (1985) na krátkej návštave v obci a

na cintoríne pri kostole sv. Jána Krstiteľa umontoval na hrobe padlých letcov vrtuľu a odhalil pamätnú tabuľu, ktoré dodnes pripomínajú túto udalosť.

- Táto príhoda, - spomína Jozef, - sa stala nedaleko nášho domu, takže sme všetko videli na vlastné oči. Zachráneneho pilota Nemci najskôr zobrať na vypočúvanie k richtárovi Tomalovi a potom odviezli do oflagu. O tom, že prežil, sme sa dozvedeli až počas jeho návštavy v obci. To však ešte neboli koniec mojím vojnovým príhodám. Keď som ako 17-ročný mládenec chodil kopáť protitankové zákopy pri Jablonke a Chyžnom, viackrát nás ostrelovali, takže sme ledva vyviazli živí.

Ked sa vojna skončila, Jozef zostal u starých rodičov. V roku 1946 však spolu s ďalšími Oravcami odišiel za prácou do Československa. Najskôr robil na stavbe v Brne, potom až do roku 1949 v celulózke v Turčianskom sv. Martine. Späť do Oravky, ktorú medzitým pri-

Manželia Grobarčíkovci s pravnukom Kamíkom

Karvinej. Dodnes mám odložené viaceré diplomy a čestné uznania za vzornú prácu. V roku 1975 som musel odísť do dôchodku a odvtedy sa venujem hospodárstvu. Dodám ešte, že v roku 1980 mi zomrel otec a o dva roky po ňom aj mama.

Poznamenajme, že v roku 1989 občania Oravky vybrali Jozefa Grobarčíka za richtára a túto funkciu vykonáva, ako som sa dozvedel, k veľkej spokojnosti svojich spoluobčanov, až dodnes.

Ako sám hovorí, hoci má veľa „papierkových“ roboty, nesťažuje sa, keďže takúto robotu ľubí. Vďaka nesmiernej pracovitosti ľudí a šikovnému richtárovi je obec, ktorú mnohí návštěvníci nie bez príčiny nazývajú perlou Oravy, z roka na rok krajšia a modernizuje sa. Prednedávnom tu vybudovali nové chodníky, verejné osvetlenie, vynovili ZŠ, postavili moderný lyžiarsky vlek a niekoľko rodín sa už viac rokov venuje agroturistike. Len škoda, že školopovinné deti zo vzdialenej osady Studžonky (3 km), kde je o.i. sídlo našej MS SSP a krajanská klubovňa, musia do školy chodiť peši. Zišiel by sa minibus, čo by im vedenie gminy Jablonka mohlo zariadiť.

Jozefova manželka Anna sa narodila 30. decembra 1929 v Oravke v slovenskej roľníckej rodine Štefana a Márie (rod. Kadlubekovej) Poláčekovcov. Jej rodičia mali nevelké gazdovstvo, na ktorom musela spolu so šiestimi súrodenčami pomáhať odmalička. Zo súrodenčov nežijú už jej najstarší brat Jozef (1925) a Eugen (1927), ktorí ďalší bratia Andrej (1931) býva spolu s rodinou v Podvuku, Ján (1938) a Anton (1946) v Jablonke a sestra Mária (Joniaková), ktorá je vdovou, žije v Oravke.

KRAJAN RICHTÁR

pojili k Poľsku, sa vrátil cez tzv. zelenú hranicu. Mal šťastie, keďže sa medzitým vyhol vojenskej službe, takže po návrate domov ho preložili do zálohy. Na vojne však bol jeho otec, ktorý v rokoch 1943-44 slúžil v Žiline.

Jozef nasledujúce dva roky (1949-1951) pracoval v miestnom obchode. So svojou budúcou manželkou Annou sa spoznal v Martine, kde pracoval jej brat Jozef, ktorého tam navštěvovala. Po dvoch rokoch známosti sa zobraťi. Sobáš mali 21. februára 1952 v kostole sv. Jána Krstiteľa v Oravke. Kedže vtedy už nežili jeho starí rodičia (dedko zomrel v roku 1946 a o dva roky neskôr odišla aj babička), mladomanželia prvé dva roky bývali u manželkíných rodičov. Dom, v ktorom bývajú dodnes, získali výmenou od tamojších rehoľných sestier.

- Do nového domu sme sa stahovali v roku 1954, - pokračuje. - V roku 1955 som začal pracovať v zberni mlieka v Jablonke. Neskôr som sa stal vedúcim a potom referentom výkupu hospodárskych zvierat. Od mája 1957 až do roku 1975 som pracoval v bývalom Československu. Robil som ako tesár a neskôr ako žeriavnik na Ostravsku a potom v

Krajan richtár

Dokončenie zo str 9

- Do ľudovej školy v rodnej obci, - spomína Anna, - som chodila v rokoch 1936-1943, z čoho štyri roky sme sa učili po slovensky. Do slovenských škôl chodili aj moji bratia Eugen a Andrej a sestra Mária. Doma sme sa so súrodencomi už od detstva zúčastňovali všetkých poľnohospodárskych prác. Pri mame som sa naučila aj dobre variť, čo sa mi zíšlo neskôr. Dlhé roky som totiž v lete vypekala a varila pre turistov z Varšavy, Krakova a Lodže, ktorí k nám chodili na dovolenkou. Po vychodení školy až do svadby v roku 1952 som bola pri rodičoch.

Manželom Grobarčíkovcom sa postupne narodilo päť detí, ktoré sa medzitým už osamostatnili a založili si svoje rodiny. Ich najstaršia dcéra Kristína (Waligórová) s manželom Józefom a štyrmi deťmi býva v Gliwiciach, Mária (Vondráčeková) s manželom Bogusławom, ktorého dedko má české korene a štyrmi deťmi býva so svojimi rodičmi, Jozef s manželkou Teréziou a tri deťmi žije v Tychách a Stanislav s manželkou Danutou a štyrmi deťmi v Podvilku. Najmladší syn Richard (1971) je zatiaľ slobodný. Manželia sa tešia už z 15 vnukov a siedstich pravnukov.

- Kedže manžel skoro 20 rokov prepracoval v Čechách a potom na Slovensku, - pokračuje Anna, - starala som sa o celé gazdovstvo a výchovu detí sama. Nebolo mi veru ľahko, ved' syn Jozef mal v čase, keď muž išiel do roboty len rok a Kristína štyri. Nejako som si však musela poradiť. Deti postupne vyrástli, takže nám už bolo ľahšie, keďže nám pomáhalo aj na hospodárstve, takže sme všetko zvládli. S manželom sme prezili, ani sa tomu nechce veriť, už 50 rokov. Vďačíme za to najmä Bohu a nášmu vzájomnému porozumeniu a láske, ktoré spôsobili, že sme spolu už vyše polstoročia.

Dodajme, že obaja manželia sú dlhoročními členmi nášho Spolku a vernými čitateľmi Života. Zaujímajú sa o krajanské dianie na Orave a mrzí ich, že sa v obci nevyučuje slovenčina. Pochválili sa mi, že na Slovensku v Trstenej majú rodinu, Jozefovo bratra s rodinou a že blízkymi rodinnými vzťahmi sú zviazaní aj s bývalým richtárom a predsedom MS SSP v Oravské krajanom Antonom Grobarčíkom.

Manželom Jozefovi a Anne Grobarčíkovcom želáme k ich peknému životnému jubileu dobré zdravie a mnoho pekných a šťastných chvíľ v kruhu svojich najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

knihy V. Kováčika Pod erbom severu sa môžeme dozvedieť, že spišská obec Jurgov bola založená na vaľaškom práve roku 1546. Podľa zistení historikov sa osada rozvíjala dosť pomaly, keďže v roku 1570, keď šoltýsom bol Jurko (Gyurko, od ktorého má odvodnené svoje pomenovanie), sa o nej hovorí ako o novopostavenej. Vtedy žil v nej len šoltýs a traja ďalší gazdovia. Postupne sa obec vzmáhala a najrozšírenejším zamestnaním jej obyvateľstva bolo pastierstvo, poľnohospodárstvo a práca v lesoch. Nechajme však historiu a podme sa pozrieť ako dnes vyzerá život v tejto krásnej podtatranskej obci.

Včera a dnes Jurgova

Ako na spišskú dedinu pristalo, aj v Jurgove sa mnohí ľudia živia prácou na poli. Lenže nevelké gazdovstvá dnes nezarúčujú pokojný život, preto nečudo, že mladí Jurgovčania odchádzajú hľadať pracovné príležitosti do vnútrozemia Polska, ale aj do zahraničia. Okrem toho si mnohí obyvatelia obce, široko známi nadanostou a citom pre ľudovú tvorbu, pri vyrábajú domácou výrobou. Vyrábajú rôzne krčahy, debničky a iné drevené predmety, ktoré potom predávajú. Volakedy však život v tejto podtatranskej obci vyzerá ináč ako dnes. Starší Jurgovčania nám s ochotou porozprávajú o časoch, keď v obci pracovali dva mlyny - urbársky a súkromný. A keďže takmer každý pestoval ľan, v obci bola aj olejáreň a valcha na výrobu súkna. Na potoku cez obec boli zriadené močidlá, v ktorých rolníci močili ľan. Poviete si, že to muselo byť strašne dávno? Nuž, nie celkom, ved' jurgovské mlyny prestali mlieť až po druhej svetovej vojne. Od roku 1937 až do konca šesťdesiatych rokov fungovala v Jurgove urbárska vodná elektráreň. Ako však vrvia starší Jurgovčania, mala dosť slabý výkon na potreby celej obce. Faktom však zostáva, že volakedy sa ľudia vedeli lepšie zorganizovať a dohodnúť na spoločnej veci.

- Dnes sú ľudia veľmi necitliví na problémy iných, každý myslí len na seba, -

Jurgov - malebná dedinka pod Tatrami

povedal nám jeden starší krajan. - Už sa nevedia tak dohodnúť, ako pred rokmi. Vtedy ľudia vedeli jeden druhému pomôcť. Lenže aj časy boli iné. Nikto sa nemohol stať väčším, že nemá prácu, lebo kto chcel robiť vždy si niečo našiel. Veda krajanov pracovala na Slovensku. Do TANAP-u každý deň chodilo od nás 5-6 autobusov. Ľadové chodili robiť do hydriárskech závodov v Kežmarku, okrem toho veda ľadové pracovalo pre „Cepelio“ alebo v novotargskom obuvníckom závode. Dnes je o prácu ľahko, v Tatranských lesoch robí od nás už len zopár krajanov a gazdovanie sa vôbec neopláti. Časy sa zmenili a zmenilo sa aj nažívanie ľudí na dedine.

V poslednom čase sa Jurgov čoraz viac dostáva do povedomia turistov, hlavne vďaka atraktívnej polohe - priam na úpätí Vysokých Tatier, nedaleko hranicích prieschodov so Slovenskom. Mnohí návštěvníci, najmä z miest, hľadajú v tejto podtatranskej obci pokoj a oddych v krásnej prírode. Preto v mnohých domácnostach ľudia pre turistov vytvorili výborné ubytovacie podmienky. Lenže hosti je ešte vždy príliš málo na to, aby obec mohla z turistiky profitovať. Predovšetkým

PÔJDU

Starobylá drevená škola v Jurgove

Na hodine slovenčiny v jurgovskej škole

chýbajú rôzne turistické zariadenia, napr. lyžiarske vleky, kaviarne či reštaurácie, ktoré návštěvníci môžu nájsť v okolitých obciach - Bialke či Bukowine Tatrzaskej.

Strach z nákladnej dopravy

Jurgovčania sa každý rok snažia niečo vylepšiť, aby ich obec vyzerala krajinie. Napr. v poslednom čase postavili v obci nové chodníky.

NÁKLADNIAKY?

Lenže, aj keď dokážu svojpomocne vela urobit, bez štátnych dotácií sú ich možnosti obmedzené. Na plány obce do budúcnosti sme sa opýtali miestneho richtára Alojza Bryja.

- Plánov máme veľa, len prostredkov na ich realizáciu málo, - povedal nám. - Chceli by sme postaviť obecný vodovod, lebo keď príde suché leto, voda začína chýbať. Bolo by treba urobiť novú, väčšiu nádrž na vodu. Vela peňazí ide každý rok na opravy ciest. V budúcnosti by sme chceli opraviť a vytvoriť polnú cestu do chotára nazývaného Uboc.

Jednou z väčších potrieb obce je aj výstavba kanalizačnej siete. Projekt je už dlhší čas hotový, chýbajú však prostriedky na začatie prác. Najskôr však treba rozhodnúť, čo bude lacnejšie - napojenie obce na čiernochorskú čističku odpadových vôd alebo výstavba novej čističky v Jurgove. V poslednom čase však Jurgovčanov trápi iný problém, zviazaný s miestnym hraničným priečodom Jurgov - Podspády. Tento priečod je v súčasnosti určený len pre malý prihraničný styk a osobnú dopravu. Už dlhší čas sa však vráví o jeho rekvalifikácii na nákladnú dopravu, čoho sa miestni obyvatelia veľmi obávajú.

- Bojíme sa, aby cez našu obec nezačali prechádzať TIR-y, - hovorí richtár A. Bryja. - Najprv sa hovorilo o doprave do 3,5 tony, teraz do 7,5 tony celkovej hmotnosti. Akú však máme istotu, že cez Jurgov nebude nasmerovaná kamiónová preprava? Vznikol už protestný výbor, ktorý sa snaží tomu zabrániť. Pišeme listy na

ministerstvá a úrady a veríme, že nedôjde k tomu, aby cez našu obec premávali nákladné autá. Ved to by absolútne zabrzdiло rozvoj turistického ruchu v obci a značne stížilo prácu miestnych rolníkov. O znečistení životného prostredia ani nehovorím.

Celú jeseň trvala veľká oprava mosta cez rieku Bialku v Čiernej Hore, vďaka ktorej sa značne zvýšila jeho nosnosť. Tento fakt, podľa miestneho obyvateľstva, taktiež svedčí o plánoch nasmerovania kamiónovej prepravy cez Jurgov. Rozhodli sme sa na tento problém opýtať v Gminnom úrade v Bukowine Tatrzaskej. Miestny vojt Józef Milan Modla nám udelil jednoznačnú odpoveď: - Nikdy sa neuvažovalo a ani neuvažuje o zavedení cez jurgovský priečod kamiónovej dopravy. Hraničný priečod Jurgov - Podspády bude určený len pre polských a slovenských občanov. Plánuje sa tam zaviesť dopravu do 7,5 tony celkovej hmotnosti, aby mohli cez prechádzka nielen osobné autá, ale napr. aj autobusy. Gminný úrad sa usiluje o zrušenie nákladnej dopravy z územia celej gminy a prvý by sme protestovali proti tomu, aby cez jurgovský priečod mali prechádzať TIR-y. Pokiaľ ide o most v Čiernej Hore, ten nebol opravovaný od 60-tych rokov, preto nutne vyžadoval generálnu opravu. To však nemá žiadnu súvislosť s presmerovaním dopravy na hranici.

Škola

Vo väčšine spišských základných škôl je v posledných rokoch situácia s vyučovaním slovenčiny dosť neveselá. Žiakov z roka na rok ubúda a v niektorých školách sa už slovenský jazyk prestal vyučovať. Tu však Jurgov môže byť príkladom pre iné obce. Miestnu základnú školu navštěvuje okolo 70 detí, z ktorých až 51 sa učí slovenský jazyk. Vyučuje ho mladá krajanka Anna Vojtasová,

Vzácná pamätičenosť - jurgovský drevený kostolík

absolventka nitrianskej Univerzity Konštantína Filozofa, ktorá učí slovenský jazyk aj v Čiernej Hore od Jurgova a v gymnáziu v Bialke Tatrzaskej.

- Slovensčina sa u nás vyučuje od druhej triedy, - hovorí A. Vojtasová. - Veľmi ma teší, že je o ňu medzi detmi veľký záujem. Dokonca v druhej a tretej triede navštěvujú hodiny slovenského jazyka všetci žiaci.

Ako sme sa dozvedeli A. Vojtasová nemá s vyučovaním žiadne problémy. Medzi iným má dostatočný počet učebníčok a knížiek. - Nedávno vyšla nová kniha M. Glodaškovej pod názvom Škola hrou, ktorú na speštrenie hodín využívame v 4. až 6. triede. Je to veľmi vhodná učebná pomôcka, plno v nej rebusov, križoviek či hádaniek, čo žiakov dokáže veľmi záujat. Zísli by sa nám však na speštrenie hodín aj nejaké detské časopisy, slovenské vlastivedné videopásy alebo cédečka so slovenskými pesničkami - hovorí. - Musím povedať, že náš Spolok sa pre deti snaží robiť naozaj veľa. Aj v tomto roku boli naši žiaci cez prázdniny v škole v prírode a v letnom tábore na Slovensku. To deti veľmi motivuje. Teraz je len na rodičoch a učiteľoch, aby dokázali deti povzbudit a zaujať.

Žiaci, ktorí skončili 6. ročník základnej školy, navštěvujú Gymnázium v Bialke Tatrzaskej, kde môžu ďalej zdokonaľovať svoje znalosti slovenčiny.

Text a foto: JÁN BRYJA

Stará jurgovská píla

Osoba, o ktorej chceme napísať, patrí oddávna medzi naše najaktívnejšie krajanky na Orave. Pochádza zo silnej slovenskej rodiny, ktorá vydala na svet jedného z najaktívnejších oravských krajanov, spoluzakladateľa Spolku v Jablonke a na Orave, Alojza Šperláka, jej brata. Každú nedeľu ju možno stretnúť na slovenskej sv. omši v Jablonke, nechyba na kultúrno-spoločenských podujatiach, je vernou čitateľkou Života. Kto to je? Nuž Margita BUGAJSKÁ z Jablonky, ktorá prednedávnom oslávila 65. narodeniny.

Detstvo a mladosť

Margita Bugajská, rodená Šperláková, sa narodila 25. augusta 1937 v Jablonke. Pochádza z mnohodetnej slovenskej rolnickej rodiny Karola a Karolíny (rod. Ryšovej) Šperlákovcov, ktorí gazdovali na neveľkom hospodárstve. Margita mala siedmich súrodencov: Máriu, Alojza, Antona, Cecíliu, Eugenu, Andreja a Jána. Žiaľbohu, väčšina z nich už nežije. Z ôsmich súrodencov zostal okrem nej len brat Eugen, ktorý so svojou rodinou býva v Jablonke. Detstvo a mladosť strávila Margita v rodnej obci, kde v roku 1944 začala školskú dochádzku.

- Prvý rok, - spomína, - som chodila do slovenskej školy. Keď sa však v januári 1945 front na niekoľko týždňov zastavil v okolí Veľkej Lipnice, evakuovali nás do Podvylka. Po 2. svetovej vojne som pokračovala v navštěvovaní slovenskej školy, ktorá vznikla v r. 1947. Zo svojich učiteľov si najradšej spomínam na Alexandra Kniežackého, Máriu Gundovú a Juraja Čoraja, ktorí nám vpájali lásku k rodnému Slovensku. Moja staršia sestra Cecília (Owczarová) už vtedy chodila do mešťianky v Trstenej a do slovenských škôl chodili neskôr aj moji bratia. Keďže naši rodičia neboli bohatí, snažili sa nám dať aspoň základné vzdelanie, aby sme mali o volačo ľahší život ako oni a samozrejme, vychovávali nás v slovenskom národnom duchu.

Poznamenajme, že vtedy sa na Orave žilo veľmi ťažko. Neboť tomu ináč ani v rodine Šperlákovcov. Malé hospodárstvo len ťažko dokázalo užiťiť toľko hladných krkov, takže Margita spolu so súrodencami už od detstva musela pomáhať rodičom, nie len v domácnosti, ale aj na poli a neskôr chodila predávať na trh polnohospodárske produkty, o.i. vajíčka, maslo, mlieko, syry. Ceny polnohospodárskych produktov však boli vtedy mimoriadne nízke, veď napríklad za jedno vajíčko na trhu v Jablonke dostaňa len 3 groše, zatiaľ čo kilogram cukru stál 1 zlótý.

- Častejšie som teda chodila na trhy do Hladovky či Trstenej, - pokračuje, - hoci to bolo oveľa komplikovanejšie a neraz nebezpečné. Chodili sme totiž na čierno cez hranicu, kde financi striehli ako orly. Neraz sme museli pred nimi utekať čo nohy stačili. Nebolo však iného východiska, keď sme chceli ako-tak vyžiť. Keďže ceny na Slovensku boli oveľa vyššie, opáľalo sa to aj za cenu strachu.

Na gazdovstve

Ďalšie roky po vychodení školy strávila Margita na gazdovstve, kde hospodárala spolu s rodičmi a najmladším bratom Jánom. Keďže ostatní súrodenci sa medzitým osamostatnili, založili si

Manželia Bugajskovci s vnúčkou Dáriou

SLOVENSKOSŤ MÁM V SRDCI

rodiny, bud' odišli z domu za prácou, museli stačiť na všetko sami. Brat Alojz sa vtedy už aktívne venoval krajanskej činnosti, popri tom pracoval v Litvínove v Čechách a neskôr v Gminnom družstve (GS) v Jablonke. Hoci zostal slobodný, na gazdovstvo nemal toľko času. Ďalší brat Anton už žil v Čechách, kde sa po čase oženil. Neskôr sa vydala aj jej sestra Cecília ...

- Až do svojej svadby, - pokračuje Margita, - som pracovala na rodičovskom gazdovstve. Hoci v tom čase nebolo mechanizácie a všetko sa robilo ručne, nenariekala som, veď odmalička som bola zvyknutá na ťažkú prácu. Neraz som musela vykonávať aj tzv. mužské práce, keďže otec bol už starší a chorý a mnohé roboty už nevládal robiť. Ťažko nám bolo najmä potom, keď od nás odišla mama, ktorá zomrela v roku 1962. O šesť rokov po jej zomreli aj otec, takže sme hospodárali spolu s bratom Jánom.

Roky utekali, takže aj Margita začala rozmyšľať o založení svojej rodiny. So svojím budúcim manželom Jánom Bugajským sa spoznali na jeseň 1974 a skromnú svadbu mali 21. júna 1975.

- Ján, - spomína, - je najstarší zo šiestich súrodencov. Narodil sa 10. augusta 1928 v Jablonke v slovenskej rolnickej rodine Jána a Karolíny Bugajskovcov. Mal troch bratov a dve sestry. Najstarší z nich, Jozef, už, žiaľ, nežije, mladší Eugen a Alojz bývajú v Jablonke. Jedna zo sestier, Mária (Bohucká) spolu s manželom býva už od konca 2. svetovej vojny v Babíne na Slovensku, okres Námestovo a najmladšia Margita (Szporňová), žije s manželom a deťmi v Rabe Wyżnej.

Manželia Bugajskovci začali po svadbe bývať u Jánovho uja Karola Albertušáka, u ktorého Ján býval a pracoval už predtým. Ako mládenec Ján Bugajský bol od roku 1950 na robotách v bývalej ČSR. Pracoval na viacerých miestach, o.i. v Nižnej, neskôr až na Morave, kde po čase požiadal o čs. občianstvo, ktoré aj dostal. Základnú vojenskú službu v rokoch 1951-53 absolvoval už ako vojak čsl. armády. Slúžil v Hlučíne pri Ostrave. Po skončení ZVS neskôr pracoval v uholnej bani v Ostrave a potom odišiel za prácou do Martina, kde si urobil vodičský preukaz a zamestnal sa ako vodič nákladného auta v Kraľovanoch. Do Jablonky sa vrátil na

jesen 1960 a až do svadby býval u svojho uja K. Albertušáka. V súčasnosti je spolu so svojou manželkou na zaslúženom dôchodku.

- Manžel, - pokračuje Margita, - zdedil po ujovej smrti jeho dom postavený v roku 1880, a k nemu malé hospodárstvo. Tento dom sme si opravili a bývame v ňom dodnes. Tu sa nám v roku 1976 narodila naša jediná dcéra Monika. Venovali sme sa práci na našom hospodárstve a výchove dcérky, ktorá chodila do slovenskej školy, zúčastňovali sme sa krajanskej činnosti a pod. Dcéra v súčasnosti sezónne pracuje v Nemecku. Máme už jednu vnučku ,3,5-ročnú Dariu, ktorá aj so svojou mamou býva s nami.

Brat Alojz

Margita a jej súrodenci boli od malička vychovávaní v silnom slovenskom národnom duchu, čo nepochybne ovplyvnilo ich neskôr osudy. Najlepšie to bolo vidieť na jej bratovi Alojzovi, ktorý prakticky celý život venoval krajanskej práci. Najprv, v roku 1947, spolu s ďalšími jablonskými krajanmi, o.i. s Ignácom Kašprákom a Eugenom Paniakom zakladal našu krajanskú organizáciu na Orave, vtedajší Spolok Čechov a Slovákov na Orave a v roku 1949 sa stal jeho tajomníkom. Predsedom bol Andrej Cisárik a podpredsedom Eugen Paniak. Alojz Šperlák aj neskôr vynakladal značné úsilie. Chcel, aby do oravských škôl prišli učitelia zo Slovenska (čo sa stalo 1. septembra 1949). Ako tajomník OV spolu s členmi výborov miestnych skupín Spolku vyvíjal úsilie, aby bolo v Jablonke otvorené lýceum so slovenským vyučovacím jazykom (1951). Potom spolu so slovenskými učiteľmi organizoval rôzne kultúrne podujatia a vyvíjal širokú organizačnú činnosť.

- Môj brat Alojz, - spomína Margita, - bol na svoju slovenskú národnosť hrdý. Odkedy si len pamäťam, neochvejne bránil a pre-sadzoval záujmy Slovákov na Orave a Spiši. Odjakživa horlil za zavedenie slovenských škôl a neskôr vyučovania slovenčiny. Stál pri zdrobe našho Spolku a zaujímal sa o potreby našich rodákov, chodil na všetky krajanské schôdze a zjazdy, vybavoval slovenské knihy pre školy, spoluorganizoval vlastivedné zájazdy na Slovensko pre deti a starších krajanov a pod.

Ked' v roku 1958 začal vychádzať krajanský mesačník Život, Alojz Šperlák sa samozrejme stal nielen jeho verným čitateľom, ale aj zanieteným propagátorm a rozširovateľom. Poznamenajme, že Život si vtedy v Jablonke predplácali v okolo 200 rodinách.

Krajanský život

Margita Bugajská spolu so svojím manželom Jánom patrí do našho Spolku prakticky od samého začiatku. Ani ona, podobne ako jej brat Alojz, nikdy neskrývala svoju národnosť a silné slovenské presvedčenie. Hoci celý život ťažko pracovala, nikdy nechýbala na žiadnom krajanskom podujatí. V 90. rokoch bola spolu so svojou dcérou Monikou, bývalým predsedom OV SSP na Orave Augustínom Andrašákom, Štefanom Karlákom, Alojzom Bugajským, Máriou Kašprákovou a ďalšími jablonskými krajanmi členkou viacerých delegácií, ktoré sa zasadzovali na kúrii v Krakove o vybavenie slovenskej sv. omše v Jablonke. Ich snaženie bolo po dlhšom čase zverejnené úspechom. K veľkej radosti jablonských a oravských krajanov sa v lete 1991 v najnovšom kostole Premenia Pána začala odbavovať jediná slovenská sv. omša na Orave. Margita je okrem toho dlhé roky vernou čitateľkou Života, v slovenskom duchu vychovala aj svoju dcéru Moniku.

Do ďalších rokov želáme krajanke Margite Bugajskej veľa zdravia, duševnej pohody a príjemných chvíľ v kruhu svojej rodiny.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

FRIDMANSKÝ MLYNÁR

Ako som už svojho času písal, majiteľom fridmanského panstva bol barón Horváth, marnotratný človek a náruživý kartár, ktorý sa pre túto svoju neresť veľmi zadlžil a preto bol nútenej svoj fridmanský majetok predať. Kúpila ho Kežmarská Športkasa, ktorá ho neskôr začala postupne vypredávať. Na začiatku 20. storočia prišli na rad aj dvorské mlyny a jeden z nich - horný mlyn, kúpila stará mlynárska rodina Myšliwiecovcov z Knurowa.

Pri mlyne bola aj píla, ktorá však spolu s mlynom bola v dezeriatom stave. Preto nový majiteľ dal mlyn a pílu opraviť, takže onedlho mohol začať poskytovať svoje služby (mlieč obilie a rezáč dosky) v širokom okolí. Mlyn a pílu poháňala voda z Bialky, privádzaná k týmu zariadeniam priekopou. V 40. rokoch sa Myšliwiecovci rozhodli mlyn zmodernizovať. Odstránili staré mlynárske kamene a zriadili valcový mlyn, takmer jediný na Spiši a okolí, ktorý vlastne pracuje podnes.

Spišskí rolníci po stáročia pestovali dve základné obilniny - jačmeň a oves a niekde i ozimnú raž. Ovos slúžil najmä na kŕmenie, kým jačmeň mleli na múku, z ktorej piekli chlieb. Každú sobotu spišské gazdiné zavčas rána zarobili cesto z jačmennej múky a piekli, takže v tento deň celé dediny priam rozvoniali čerstvým chlebom. Dnes pečú len niektoré, ostatné radšej kupujú chlieb v obchode, ktorý je sice dobrý, ale domácomu sa určite nevyrovnaný.

Vráťme sa však k hornému mlynu. V roku 1926 prišiel na svet vnuk onoho Myšliwca, ktorý okolo roku 1910 kúpil spomínaný horný mlyn. Pomenovali ho Ján. Od malička mal zmysel pre elektrinu a mechaniku, ktorým venoval každú voľnú chvíľu. Jeho otec Ignáč, taktiež mlynár z povolania, dlho chorlavel, ale pred smrťou stihol ešte oboznámiť syna so zariadeniami mlyna a píly a zaučil ho do mlynárskeho remesla. Nie div, že neskôr sa Ján Myšliwiec skutočne stal mlynárom, ba dobrým mlynárom, ku ktorému chodili mlieč ľudia zo širokého okolia. Kedže jeho mlyn sa nachádzal nedaleko hasičskej zbrojnice, už v roku 1945 sa stal členom miestneho Dobrovoľného hasičského zboru, v ktorom sa uplatnil ako hlavný mechanik hasičskej striekačky, čo napriek počíľemu veku vykonáva podnes. Ba dokázal už zaučiť ďalších mechanikov, ktorí obsluhujú ostatné striekačky fridmanského zboru.

Šťastie mu vždy prialo. Stačí spomenúť, že keď v roku 1957 došlo v jednej z nedalekých obcí Harklowa k veľkej automobilovej nehode, v ktorej zahynulo päť osôb, v tom traja Fridmančania, zachránili sa len dvaja ľudia - práve on a vodič automobilu Zachwieja zo Szczawnice. Poznamenajme ešte, že niekolko rokov pred spomínanou nehodou, presnejšie v decembri 1953 sa Ján Myšliwiec šťastne oženil s Máriou Zoňovou, s ktorou prežil už 50 rokov. Dočkal sa už dvoch vnukov. Verí, že jeden z nich bude taktiež mlynárom.

Pri príležitosti jeho zlatého jubilea, ktoré oslaví 26. decembra t.r., mu chceme všetci, jeho priateľia, rovesníci a rovesníčky, zaželať do ďalších rokov veľa zdravia, pohody a mnoho pekných slnečných chvíľ.

Ján Brinčka, Vendelin Michalec,
Ján Barnaš a ďalší Slováci

J. Myšliwiec (druhý sprava) s priateľmi čaká
na prehliadku dychoviek

ZÁUJMOVÁ ČINNOSŤ

Slovenský spisovateľ Janko Jesenský v jednej zo svojich humorných poviedok *Slnečný kúpel* písal, že k najväčším autoritám na dedine patrili pán farár, pán richtár a pán učiteľ. Farár sa staral o duše svojich „ovečiek“, richtár dirigoval svojich spoluobčanov a rozdeloval im úlohy, no a učiteľ, zrejme z trojky najbiednejší, sa stal na výuku a výchovu detí. Rozvíjal tiež ich záujmy, zručnosť a návyky, ktoré neraz určovali ich ďalší život. Mnohí dedinskí učitelia dodnes nezistne trávia s detmi mnoho hodín, o.i. v rôznych záujmových krúžkoch, čím im vytvárajú možnosti sebarealizácie. Nedávno som navštívil dve oravské školy, aby som zistil, akým záujmovým činnostiam sa venujú ich žiaci.

Výtvarné talenty v Podsrní

Hneď vo vstupnej hale Základnej školy v Podsrní, do ktorej chodí 100 žiakov a 14 detí do 0-tej triedy, ma zaujalo niekoľko pekných násteniek, v tom Chodníčkami našich pamäti hodností, Podsrnie mojich snov, Galéria prác a Teším sa, že tu bývam, na ktorých boli výtvarné práce, tematicky spojené s oravským regiónom. Ako som sa dozvedel od riaditeľky školy Danuty Siarkovej, sú to práce žiakov, ktorí si obľubili výtvarné umenie.

- Práce našich detí predstavujú Oravu a hlavne našu obec, - hovorí. - Kedže ide o miesta, kde žiaci žijú, sú akosi prirodzené najblížšie ich srdciám. Obrázky sú v prevažnej miere výsledkom tvorby skupinky detí od 4. do 6. triedy, ktoré sa raz v týždni stretávajú v umelecko-výtvarnom krúžku s učitelkou Małgorzatou Dydziakovou. Nástenky zasa pripravujú pod vedením učiteľky polského jazyka Justyny Mazurkiewiczovej.

Ako som dozvedel priamo od detí, vztah k výtvarnej výchove si vyniesli už z domu. Ich mamy a staré mamy totiž nielen pekne malujú, ale mnohé z nich aj vyšívajú. Paní učiteľka talent detí čoskoro podchytila a zdarne ho rozvíja, čoho dôkazom sú mnohé diplomy, svedčiace o ich úspechoch nielen na školských, ale aj gminných výtvarných súťažach. Škoda, že sa tieto výtvarné talenty nezapájajú do výtvarnej súťaže Života, povzdychol som si. P. riaditeľka sa asi domyslela, o čo mi ide, takže prisľúbila, že povzbudí žiakov do našej súťaže.

Na hodine angličtiny v Podsrní

Na Orave také zvyky ...

je názov bohatej prehliadky spevov, tančov, recitácie a rozprávačstva za účasti ľudojov kapely z Podvľaka, ktorá sa striedavo koná v ZŠ Podsrní a Harkabuze. Podujatie každým vzbudzuje nesmierny záujem žiakov oboch škôl, ktorí sa naň spolu so svojimi učiteľmi, rodičmi a starými rodičmi svedomite pripravujú už od začiatku školského roka. Takýto vrelý vzťah mladých ľudí k domovine, rodnej obci a ľudovým tradíciam je iste zásluhou dobrej práce tunajších pedagógov, ktorí na svojich vyučovacích hodinách, ale aj počas mimoškolskej činnosti kladú dôraz i na regionálnu výchovu.

Šport

Je známe, že v živote každého človeka by malo športovanie plniť dôležitú úlohu, najmä kvôli zdraviu. Uvedomujú si to aj v Podsrní, kde sa žiaci venujú športovaniu s rovnakou obľubou ako umeleckej činnosti. Je to vidieť aj na ich výsledkoch. V škole pôsobí aktívny žiacky športový krúžok, ktorý vedie učiteľ telesnej výchovy Grzegorz Bisaga. Nečudo, že na všetkých pretekoch a športových súťažiach tunajší žiaci obsadzujú po predné miesta. Veľké obľube sa teší o.i. jazda na horských bicykloch. Naši čítatelia už dobre poznajú také mená a výsledky tunajších žiakov ako Natália Jendráčková, Ewelina, Mateusz a Izabella Kowalczykovi, Artur Stasiak, Monika, David a Lydia Rapaczovci, David Harkabuz, či syn riaditeľky Karol Siarka, ktorí si znamenite počínaли na polsko-slovenských pretekoch Euroliga MTB Tatry. Napr. v súťaži družstiev obsadili tretie miesto a jednotlivci tiež stáli na stupienkoch víťazov.

Veľké obľube sa v tunajšej škole teší aj futbal, nohejbal, basketbal, volejbal. Hoci škola nemá telocvičnu, nové ihrisko je prakticky od skorej jari až do začiatku zimy zaplnené športuchčivými žiakmi od rána až do večera. Za týmito populárnymi športami nezaostáva ďaleko ani stolný tenis, v ktorom už dlhší čas exceluje šiestačka Elżbieta Chowniecová, mimočodom majsterka gminy Czarny Dunajec za rok 2002. V podsrníanskej škole úspešne pracujú aj ďalše záujmové

Malí Podsrňania radi pracujú v záujmových krúžkoch

krúžky, o.i. divadelný krúžok, ktorý vedie učiteľka Justyna Mazurkiewiczová a hudobný krúžok pod vedením učiteľa Krystiana Grzybacza z Podvľaka. Niekoľkí žiaci, členovia súboru Schola z Podvľaka a Podsrní, sa zúčastňujú každoročnej prehliadky Stabat Mater a pod. Nakoniec mi nedá nezamyslieť sa nad tým, prečo sa v tejto aktívnej škole nevyučuje slovenský jazyk. Bol som totiž náhodou na hodine anglického jazyka vo 4. triede a myslím si, že deti by iste ľahko zvládli aj reč svojich dedov a pradedov.

V Harkabuze

ma privítal riaditeľ ZŠ Władysław Łabuz a hneď na úvod mi povedal, že v škole kladú veľký dôraz na ekologickú a regionálnu činnosť a na „európsku“ výuku. Dodajme, že do školy chodí 66 žiakov z Harkabuza a Bukoviny-Sídliska a 7 detí do 0-tej triedy. Aj tu ma na chodbách upútalo množstvo diplomov, svedčiacich o úspechoch žiakov i pekných násteniek, ktoré o.i. informujú o najdôležitejších školských podujatiach, súťažiach i akciách, prezentujú najnovšie poznatky týkajúce sa Európskej únie a príprav k vstupu Polska do EU. Svoju nástenku má aj kňaz vyučujúci náboženstvo.

O mimoškolskú činnosť je v škole dobre postarané. Aktívne pracujú dva záujmové a tri predmetové krúžky. V minulom školskom roku škola organizovala o.i. matematicko-prírodnovednú a stolno tenisovú súťaž. Umelecko-recitátorský krúžok, ktorý navštievujú žiaci od 1. do 6. triedy, vedie učiteľka Bogusława Warciaková. Žiaci sa v ňom pripravujú o.i. na vystúpenia pred vianočnými či velkonočnými sviatkami, organizujú rôzne inscenizácie na školské i obecné slávnosti, vystupujú pri príležitosti Dňa Zeme (22. apríla), vlastnoručne robia betlehemy, zdobia veľkonočné kraslice a pod.

- Dbáme hlavne o to, - hovorí riaditeľ školy, - aby sa v našej obci a na Orave zachovali a udržiaval ľudové tradície. Našich žiakov vychovávame v tomto duchu nielen na hodinách, ale aj počas záujmovej činnosti. V našej školskej kronike, ktorá existuje od 60. rokov, máme chronologický prehľad o všetkých významných kultúrno-spoločenských podujatiach. Články sú

Žiaci z Harkabuza so svojím riaditeľom W. Łabuzom

doplnené fotografiemi a výstrížkami z novín a časopisov, v tom z vášho Života. Naše výtvarné talenty sa totiž každoročne zúčastňujú aj vašej výtvarnej súťaže. Začiatkom každého školského roka robíme slávnosť prijímania žiakov do prvých tried, pripravujeme školské akadémie pri príležitosti štátnych sviatkov, ale aj Mikuláša, Dňa babičiek a starého otca, Dňa matiek a Dňa detí. Deti chodia na škoské výlety, majú diskotéky a posedenia pri vatre, ktoré sú organizované spoľu s ich rodičmi.

Každoročne v polovici októbra škola organizuje v spolupráci s gymnáziom v Rabe Wyżnej veľkú ľudovú slávnosť nazvanú Oravský sviatok, na ktorej sú o.i. súťaže v mútení masla, v ľudovom speve, recitácii a tancoch. Robia tiež výstavy betlehmov a pod. Z ďalších záujmových krúžkov spomeňme mimoriadne aktívnu Ligu ochrany prírody pod vedením učitelky Bogumiły Chownieckovej, bývalej riaditeľky ZŠ. Jeho členovia priležitosťne vydávajú aj časopis Mladý ekológ, v ktorom píšu o.i. o Upratovaní sveta, Dni Zeme a svojich spolužiakov presvedčujú o potrebe zbiehania a segregácie odpadkov a pod. Dbajú tiež o čistotu a poriadok vo svojom najbližšom okolí, čo vidieť aj na školských chodbách či v triedach, ktoré priam žiaria čistotou, pravidelne čistia koryto rieky, prícestné jarky a les, sadia stromčeky, stretávajú sa s lesníkmi a zúčastňujú sa programu s ekologickou tematikou „Bocian.“

Školský časopis vede od roku 1996 učiteľka matematiky Małgorzata Daleka, ktorá spolu s učiteľkou Mariou Gnieckou pripravuje školské oslavy a vystúpenia aj všetky dekorácie a kostýmy pre deti. Z ďalších súťaží sa veľkej obľube tešia: čitateľská súťaž Zareklamuj svoju obľúbenú knížku, Rodinný diktát, výtvarno-literárna súťaž Svätci poľných cest, súťaž Môj obľúbený športovec, Morena, rodinná súťaž v spievaniu kolied a pastorál, veľkonočná súťaž v robení kraslíc a iných ozdob a pod.

Európska výchova

- Od roku 1996, - pokračuje riaditeľ školy, - máme u nás Školský európsky klub, v ktorom sú združení nielen žiaci, ale aj naši učitelia, milovníci Európy. Krúžok vede učiteľka dejepisu Barbora Birkiewiczová. Pripravili sme, že škola už

v cudzine. Verím, že na vstup Polska do Európskej únie budú naši ľudia dobre pripravení a nebudú proti nemu. V škole sa už oddáva chystáme otvoriť regionálnu izbu, máme už pripravené materiály a exponáty, ale chýbajú nám finančné prostriedky na jej dokončenie.

Hoci škola nemá telocvičnu, nechyba v nej športový krúžok, ktorý vede učiteľ telesnej výchovy Leszek Smět. Súčasne vede aj krúžok informati-

oddávna inšpiruje žiakov k vlastenectvu a súčasne k spoznávaniu Európy a sveta. Naším hlavným cieľom je propagácia proeurópskych ideí. Je to jednoducho nevyhnuté, keďže mnoho našich občanov, najmä mladých ľudí, odchádza v posledných rokoch za prácou do zahraničia. Chceme teda, aby mali možnosť už doma spoznať klady a zápory života a práce

k, ktorú sa, podobne ako anglický jazyk, učia žiaci už od 1. triedy. Z úspechov tunajších športovcov spomeňme o.i. dobré umiestnenie na halovom turnaji o Prázdninový pohár vo futbale v Rabe Wyżnej alebo na súťaži v hárzanej v Rabke, 1. a 4. miesto v skokoch na lyžiach, atď. Všetci žiaci majú veľkú radosť z pravidelných návštěv plaveckého bazénu v Rabke a iných športových akcií.

V škole sa každý mesiac koná súťaž v sporení a zbere papiera, železného odpadu a plechoviek. Zisk určujú o.i. na nákup školských potrieb, napr. futbalových lôpt, ako aj vecných odmen pre rôzne súťaže. Pochválili sa mi tiež, že do školy prichádzajú, okrem Života aj časopis Slovensko, ktoré žiaci a ich rodičia pravidelne čítajú.

Na záver dodajme, že v škole vládne priam rodinná atmosféra, že všetci učitelia spolu s riaditeľom sa snažia rozvíjať osobnosť žiakov, poskytujú im nielen vedomosti, ale aj formujú ich schopnosti, samostatnosť, zodpovednosť, toleranciu a vlastenectvo. Škoda, že v oboch školách sa nevyučuje slovenský jazyk. Verme však, že v budúcnosti sa začne.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

NEDECKÁ PÚŤ DO LEVOČE

V nedeľu 6. 10. 2002 sa pútnici z Novej Belej, Nedece a Jurgova stretli na Mariánskej hore v Levoči. Cestou do Levoče sme sa modlili a spievali mariánske piesne, a to po slovensky, aj po poľsky. Totiž na púti boli aj ľudia, ktorí po slovensky nevedeli, ale láska ku Kristovi a jeho matke nás všetkých spojila.

Mali sme veľké šťastie, keďže práve vtedy začíname svoj školský rok bohoslovci z Kňazského seminára v Spišskej Kapitule a prišli na Mariánsku horu. O 14. hod. sme sa všetci pomodlili ruženec, po čom otec biskup Štefan Sečka celebroval sv. omšu za účasti predstavených seminára. Naši pútnici boli veľmi nadšení, keďže otec biskup sa prihovoril aj im. Ostatne na tomto seminári študovali a študujú bohoslovci aj zo severného Spiša. Po sv. omši nám otec biskup daroval obrázky na pamiatku.

Okrem Mariánskej hory sme navštívili aj Spišskú Kapitulu, kde sme si pozreli o.i. tamojšiu katedrálu. Cestou nás sprevádzali dvaja diaconi, ktorí nám porozprávali o živote bohoslovov v seminári.

Hoci s nami boli krátko, aj tak sme si boli blízki. Vedľajšie je vzatý z ľudu a poslaný k ľuďom. Dá sa povedať, že len vtedy budú knázi vynikať cnostami, keď sa ľudia budú za nich modliť. Diaconi tiež

poprosili pútnikov o modlitbu a slúbili, že aj oni sa budú za nás modliť.

Počas prehliadky katedrály nám sprevodcovia diakoni, ktorí veľmi zaujímavo rozprávali o tomto chráme a upozornil nás na viaceré detaily, napr. na oltároch. Nebyť toho, neboli by sme si ich všimli, aj keď sme sa pri niektorých dlhšie zastavili. Na takomto oltári sa môže poučiť nie len knaz, ale aj deti a dospelí. Je to najzajukajšia lekcia náboženstva, najmä pre veriacich.

Domov sme sa vrátili neskoro večer. Všetci sa chválili, ako dobre a pekne bolo na púti, preto sme sa tam vybrali ešte raz, v nedeľu 20. októbra t.r. Aj tentokrát sa pútnici z Nedece zúčastnili ružencovej pobožnosti a sv. omšy v bazilike na Mariánskej hore. Tentoraz sv. omšu celebrovali levočský kaplán spolu s nedeckým kaplánom. Po sv. omši sme si na levočskom námestí pozreli ešte zaujímavý kostol sv. Jakuba so vzácnym oltárom od majstra Pavla.

Levočská Panná Mária oroduj za nás.

JOZEF BEDNARČÍK
kaplán z Nedece

Spoločná snímka na pamiatku z púte

Slávnoostné otvorenie vernisáže

Výstavu si prišli pozrieť mnohí milovníci umenia

MISIA SV. CYRILA A METODA NA SLOVENSKU

11. októbra 2002 sa v galérii Spolku Slovákov v Krakove konala vernisáž výstavy obrazov a tapisérií jedného z najznamajších slovenských výtvarných umelcov - monumentalistu Mikuláša KLIMČÁKA z Bratislavky, ktorú zorganizoval nás Spolok v spolupráci so Slovenským inštitútom vo Varšave.

Vernisáž otvoril predsedu ÚV SSP prof. Jozef Čongva, ktorý privítal vzácných hostí a stručne predstavil umelca a jeho dielo. Medzi účastníkmi vernisáže o.i. boli: kurátor krakovskej výstavy, profesor výtvarnej výchovy na Pedagogickej fakulte Prešovskej univerzity Doc. Anton Jusko, tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, učitelia a študenti slovakistiky JU v Krakove, pracovníčka ÚV SSP Vlasta Juchniewiczová, predesa krakovskej MS SSP Ježry M. Božk a ďalší. Nasledoval zaújmavý

prejav A. Juska, ktorý sa zameral na podrobný prieskum životom a tvorbou monumentalista - M. Klimčáka. Potom sa slova ujal tajomník ÚV SSP L. Molitoris, ktorý o.i. poinformoval prítomných, že začiatkom decembra 2002 bude otvorený konzulát SR v Krakove a zaželal všetkým príjemné zážitky počas prehliadky vyše 60 obrazov, tapisérií a ikón majstra M. Klimčáka. Po prehliadke sa účastníci vernisáže stretli pri poháriku dobrého slovenského vína Nitrianske knieža.

Mikuláš Klimčák sa narodil 16. novembra 1921 v Humennom. V rokoch 1943 - 1945 študoval na výtvarnom oddelení Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave u národného umelca Jána Mudrocha. Potom pokračoval v štúdiu na oddelení monumentálneho maliarstva Vysokej školy umeleckej v Bratislave, sgrafitá pre Prievidzu a iné mestá a freskové malby. Rok 1963 znamenal v Klimčákovej monumentálnej tvorbe obrat -

ko-priemyslovej v Prahe u profesorov Františka Tichého a Jozefa Nováka. Po ukončení vysokoškolských štúdií v Prahe (1948) dva roky pôsobil na východnom Slovensku. Do Bratislavky, kde žije doteraz, sa presťahoval v roku 1950.

M. Klimčák absolvoval v rokoch 1955 až 1999 viacero študijnno-vzdelávacích cest o.i. v Poľsku, bývalom ZSSR a Maďarsku (1955-1956); v Egypte (1957); v Taliansku (1959); v Rumunsku - cesta zameraná na štúdium umeleckého odkazu Byzancie (1960); v Bulharsku, bývalej Juhoslávii, Turecku, Grécku a Taliansku - po stopách vierožvestcov sv. Cyrila, sv. Metoda a ich žiakov a v USA a Kanade (1983 - 1984).

Prvá jubilejná výstava pri príležitosti 40. výročia autorovho narodenia (1961) obsahovala vyše 88 diel, prezentujúcich o.i. farebné okná, gobelíny a iné textilné práce, freskové maľby (kartóny) s optimistickými tématami, intarzie pre Dom umenia v Košiciach, štukolustrá - kartóny pre základnú školu v Bratislave, sgrafitá pre Prievidzu a iné mestá a freskové malby. Rok 1963 znamenal v Klimčákovej monumentálnej tvorbe obrat -

Ikony a iné diela majstra Klimčáka vzbudzovali veľký záujem

Po výstave pri poháriku slovenského vína

od svetskej tematiky k cyrilometodskej orientácii. V rokoch 1963 - 1964 sa M. Klimčák zúčastnil na celoštátej výstave v Brne a Nitre venovanej archeologickým vykopávkam pri príležitosti 1100. výročia príchodu sv. Cyrila a sv. Metoda na Veľkú Moravu. Jeho vystavený návrh na gobelín *PRÍCHOD BYZANTSKEJ MISIE* (tempera na plátne, 606 x 328 cm) bol ozdobou brnianskej a o rok neskôr aj nitrianskej výstavy. Farebný návrh gobelínu, ktorý tkalo vo Valaškom Meziříčí päť tkáčiek dva a pol roka, zdobí v súčasnosti reprezentačné priestory Bratislavského hradu. V tomto diele, podobne ako v ďalších témach dotýkajúcich sa osôb a udalostí spojených s príchodom solúnskych bratov na Veľkú Moravu, sa M. Klimčák usiloval v tapiseriách, arprotisoch, malbách, ale aj v ikonách tlmočiť vierochnosť svojej doby a umocniť duchovné poslanie aktérov udalostí, ktorými boli sv. Cyril a sv. Metod, sv. Gorazd, Michal III., sv. Rastislav, ďalej panovníci a pápeži a iní svätí ... (sv. Peter, sv. Andrej, sv. Mikuláš, atď.). V období štvrtstočia (1960 až 1985) umelec realizoval 35 monumentálnych diel v architektúre. V rokoch 1985 - 1986 sa zúčastnil na kolektívnej putovnej výstave (Bratislava, Komárno, Martin, Košice) s názvom *Počiatky slovenských dejín a prejav Veľkomoravskej tradície vo výtvarnej a literárnej tvorbe*. Po nej nasledovala samostatná jubilejná výstava k 65. výročiu narodenia majstra, o ktorú sa zaslúžil vtedajší riaditeľ Slovenskej národnej galérie Ján Hraško a v mesiacoch máj a jún 1992 bola v Bulharskom kultúrnom stredisku v Bratislave realizovaná ďalšia výstava s názvom *Sv. Cyril a sv. Metod*, ktorú potom reprízovali v Nitre a Piešťanoch (október a november). Spomeňme ešte niekoľko ďalších výstav: jubilejná k sedemdesiatinám maliara v Trebišove, ďalšie vo Vlastivednom múzeu v Prešove a Vihorlatskom múzeu i Regionálnom kultúrnom centre v Humennom, v Medzilaborciach, v Považskej galérii umeenia v Žiline a pod. V roku 1999 výber z tvorby autora obdivovali v Sofii, v roku 2000 v Ríme a v minulom roku v Istanbule. - Výstavy predložili svedectvo o tom, že Mikuláš Klimčák je monumentalista par exelence. Svojou tvorbou „utkal“ epopeju o veľkej a slávnej história našich predkov a pričinil sa o očistu pošliapaných hodnôt kresťanstva, - povedal kurátor krakovskej výstavy A. Jusko.

M. Klimčák svojím dielom manifestuje nielen výtvarné, ale aj filozofické umenie. Naplnený vierou a poučený odkazom byzantského umenia, najmä ikonopisom, vyjadril svedectvo o duchovných hodnotách histórie ľudstva. Jeho diela zaujali každého z návštěvníkov našej galérie, kde boli vystavané do 10. novembra 2002.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Začiatok školského roka je vždy poznačený zhonom a behaním za učebnicami, pomôckami a oblečením pre žiakov. Rodičia hľadajú, vyberajú a robia všetko, len aby ich ratolesti boli pekne oblečené a dobre vystrojené do školy. Takto bolo v tomto roku aj v našej škole. Deň, kedy sa malo prijímať deti do spoločenstva riadnych žiakov - O-tej triedy v Materskej škole v Nedeči, bol stanovený na 8. októbra t.r. Pripravovali sme sa na to skoro celý mesiac. Deti sa učili básničky, nové piesne, ba nacvičovali aj malú divadelnú hru. Dali sa tiež vytotografovať v pekných nedeckých krojoch a fotografia vyvesili na chodbe materskej školy.

Slávnosť sa začala o štvrtej popoludní. Riaditeľka MŠ Marta Strončeková privítala rodičov, učiteľov, novinárov a najmä deti, ktoré netrpezlivovo čakali na chvíľu, kedy sa stanú ozajstnými „nultiakmi“. Potom sa už predstavili samé deti. Vo svojom programe ukázali medziiným také deti, ktoré nerady chodia do škôlky, pretože si napr. rady dlhšie pospia alebo zašantia niekde na lúke, prípadne radšej idú do lesa ako do školy. Sú však aj deti, a je ich väčšina, čo rady navštevujú školu. Zhromaždení odmenili detský program vrelijím potleskom.

Nadišiel moment pasovania. Riaditeľka postupne pozývala jednotlivých žiakov do stredu, kde ich učiteľ náboženstva, kaplán Jozef Bednárcík, pasoval veľkým husacím perom na riadnych žiakov. Každý z nich po pasovaní dostal aj diplom s nalepenou fotografiou, aby si pamätal tento významný deň. Deti však museli prejsť ešte jednu skúšku - každé z nich muselo vypíti lyžicu citrónovej šťavy.

Len to, ktorému sa pri pití tvár neskrivila, sa mohol stať žiakom. Všetci skúšku vydŕžali, pili šťavu až jedna radosť, a

Noví nedeckí „predškoláci“

PASOVANIE NA „PREDŠKOLÁKA“

tak v nedeckej materskej škole máme 37 nových riadnych žiakov.

Po slávnom ceremoniáli prešli všetci do vedľajšej miestnosti, kde už bola pre nich pripravená káva, čaj, zákusky a iné sladkosti, ktoré upiekli vychovávateľky: Žofia Nováková a Helena Stopová. Samozrejme, všetkým veľmi chutilo. Slávnosť sa skončila dosť skoro, keďže sa väčšina rodičov a detí ponáhľala na ružencovú pobožnosť. Okrem toho naše deti spolu s rodičmi a vychovávateľkami sa aj v posledný októbrový týždeň budú modliť ruženec. A nielen ruženec, ale aj celú sv. omšu. Všetci si to vážia a deti skutočne dokážu celú omšu vyseidiť bez vyrušovania.

Sme radi, že sa nám predškolská výchova darí. Kto tomu neverí, nech príde navštíviť našu materskú školu. Srdečne pozývame. (xy)

Pohostenie pre deti a rodičov

Promotor TU prof. dr. J. Šimončič odovzdáva diplom čestného doktora ks. prof. dr. hab. K. Popielskemu

K. Popielski pri ďakovnom prejave

TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE

Veľmi živá spolupráca dvoch univerzít: Trnavskej univerzity v Trnave a Katolíckej univerzity v Lubline dostala slávostný ráz, keď dňa 12. novembra 2001 udelila Trnavská univerzita titul čestného doktora ks. prof. dr. hab. Kazimierzovi Popielskemu, vedúcemu Katedry psychoterapie a psychológie zdravia na Katolíckej univerzite v Lubline. Ks. prof. Popielski je medzinárodne uznávanou autoritou, prednášal na mnohých univerzitách v Európe i Amerike, je autorom viacerých vedeckých kníh. 15. októbra 2000 mu prezent Poljskej republiky udelil rad Polonia restitura. Popularitu si získal nielen v Poľsku, ale aj v susedných štátach, v Nemecku, Česku, Rakúsku, kde sa hlásí k žiakom V. E. Frankla a zdokonaluje jeho teóriu. Od školského roku 1995/96 prednáša na Trnavskej univerzite existenciálnu psychológiu - logoterapiu, viedol viacero diplomových prác z tejto oblasti a prípravujú sa práce rigorózne a dizertačné. Iniciuje založenie Inštitútu antropologicko-existenciálnej psychológie a noologoterapie pri Fakulte humanistiky, realizuje mnohé postgraduálne aktivity.

Kedže Trnavská univerzita si práve priomína 10. výročie svojho obnovenia, dovolím si ju predstaviť čitateľom Života.

Začiatky Trnavskej univerzity

Na rozhraní prvého a druhého tisícročia sa stalo Uhorsko pomerne rýchle najväčším administratívne i cirkevné organizovaným štátnym útvarom Strednej Európy. Predstihli ho však susedné krajiny pri konštituovaní univerzity: Čechy v Prahe roku 1348, Poľsko v Krakove r. 1364, Rakúsko vo Viedni roku 1365. Ani jeden pokus založiť univerzitu v Uhorsku (v Päfkostoli roku 1367, v Budíne roku 1389, v Bratislave - Academia Istropolitana

tana - roku 1465) sa nepodaril, alebo lepšie nemal dlhšie trvanie.

Trnava, ktorá ležala na rozhraní slovanského, germánskeho a maďarského etnika bola častejšie objektom dejinných udalostí ako ich subjektom. Ako prvé mesto na území dnešného Slovenska dostala roku 1238 privilegii slobodného kráľovského mesta. Privilegii najmä ekonomických neskôr pribúdalo, konali sa tu kráľovské porady, svadby, pohreby. Po páde Ostrihomu do rúk Turkov roku 1543 prestúpalo sa do Trnavy arcibiskup s kapitolou a z Trnavy sa stalo cirkevné a kultúrne centrum. Je dejinným paradoxom a popretím starého úslovia *inter arma silent musae - cez vojnu mlčia múzy* - že v Trnave vznikla univerzita takmer v časovom centre zdľhavej európskej kataklizmy, tridsafrčnej vojny. Jej zakladateľ, ostrihomský arcibiskup, kardinál Peter Pázmaň sa odhodlával k tomuto kroku takmer od nástupu do úradu. Jeho predchodca arcibiskup Forgáč dal v Trnave opustený areál domikánskeho kláštora sv. Jána Krstiteľa roku 1615 jezuitom. Tí prišli znova do Trnavy (po prvom kratšom pobýte v rokoch 1561-1567), opravili darovaný kláštor, zriadili v ňom gymnázium - so 600 žiakmi už v prvých rokoch, zbúrali aj starý gotický chrám a na jeho mieste začali stavať univerzitný (teraz katedrálny) chrám sv. Jána Krstiteľa - a sem Pázmaň lokalizoval svoj sen. Kupoval domy v Trnave pre internáty chudobných študentov i šľachticov, knižnicu, súkromné domy pre rozšírenie budúcich univerzitných budov. Rokoval s cisárom i generálom jezuitov. V základnej listine zo dňa 12. mája 1635 uviedol cieľ univerzity: „... Často sme v duchu úzkostlivu uvažovali, akým spôsobom by sme mohli v Uhorskom kráľovstve jednako rozšíriť katolícke náboženstvo, jednak zabezpečiť dôstojnosť vznešenému uhorskému národu, a tu sa nám okrem iných pomocných pro-

striedkov ako prvoradý krok náskalo založenie nejakej univerzity, lebo v nej by sa zjemňovali myšle tohto bojovného národa a zároveň by schopní ľudia získali vzdelenie potrebné tak pre vedenie Cirkvi, ako aj pre verejnú správu ...“ (1) Ak by pominulo turecké nebezpečie, súhlasil Pázmaň aj s iným mestom, nielen s Trnavou, ale nie mimo územia ostrihomskej arcidiecézy. Udeľovanie akademických hodností je identické s inými univerzitami. Doprinením vkladu stotisíc dukátov pre univerzitu zaviazal Pázmaň cisára. Slávostné otvorenie univerzity bolo 13. novembra 1635 v dóme sv. Mikuláša v Trnave, kde za veľkej účasti ľudu, cirkevných hodnostárov a šľachty odovzdal pri bohoslužbách kardinál Pázmaň zakladaci listinu prvému rektorovi Jurajovi Dobronockému a nasledujúci deň začal zimný semester na Filozofickej fakulte prednáškou Martina Palkoviča o podstate rozumovej filozofie.

Tenella univeristatula - skromnučká univerzitôčka - ako ju Pázmaň dôverne nazval, bola realitou a začala len s Fakultou filozofickou a teologickou. A sto štyridsať dva rokov existence Trnavskej univerzity v prvej fáze (1635-1777) bolo systémovo napĺňaných víziou služby Cirkvi a štátu v sfére pedagogickej, výskumnej a publikejnej - ako v základných činnostiach univerzity. Pri tristoročných oslavách niektorí maďarskí historici tvrdili, že to bola maďarská univerzita; prof. Branislav Varsik reagoval svoju najlepšou knihou *Národnostný problém Trnavskej univerzity*, (2) kde kriticky dokázal, že univerzita existovala takmer 150 rokov v čisto slovenskom prostredí, že toto prostredie ju ekonomicky živilo a budovalo, že väčšina poslucháčov i profesorov bola z územia Slovenska. Študovali na nej príslušníci všetkých národov Uhorska: Slováci, Maďari, Nemci, Chorváti, Sedmohradčania, ba aj študenti z iných krajín. Vyučovacím i komunikatívnym jazykom bola latínčina (ako na všetkých európskych univerzitách). Dnes tvrdíme, že to bola uni-

verzita par excellence nadnárodná, hoci celohorská.

Fakulty

Aby univerzita mohla existovať, musela mať na začiatku aspoň dve fakulty. Túto požiadavku spĺňala od začiatku otvorením fakulty Filozofickej a Teologickej. Právnickú a Lekársku došla neskôr. Prednášky na všetkých fakultách bývali od 1. novembra do 8. septembra.

Filozofická fakulta bola prvou konstitutívnu fakultou univerzity. (3) Bola prípravou pre štúdium teológie. Štúdium trvalo na nej tri roky v prvom roku kurzom logiky, v druhom fyziky a treťom metafyziky, podľa čoho sa poslucháči aj nazývali. V priebehu ďalších desaťročí pribudli popri hlavných aj iné predmety: matematika, geometria, etika, astronómia, prírodné vedy, cirkevná, uhorská a svetová história, taliančina, francúzština, šerm, tanec a ďalšie. V čele fakulty bol dekan, ktorého menoval provinciál Rakúskej provincie SJ. Rigočné skúšky boli pôvodne dve, prvá koncom druhého ročníka, druhá, hodinová po skončení troch rokov. Kandidát musel obhájiť určenú tézu na verejnnej dišpuťe. Filozofická fakulta udeľovala titul bakalár, magister a doktor, všetky tituly slávnostou promóciou. Tie sa konali za prítomnosti rektora, kancelára a dekanov. Naši bádatelia rozlišujú tri obdobia prednášok na Trnavskej univerzite: 1635-1700, 1700-1753, 1753-1777 - toto posledné za obdobie najväčšieho rozletu myslenia. Je to aj obdobie rozkvetu histórie na Trnavskej univerzite, kde od roku 1770 viedol katedru rétoriky a história Štefan Katona. Spomedzi významných profesorov možno spomenúť Martina Palkoviča, Martina Sentivániho-Svätajánskeho, Henricha Berzeviciho, Františka Černoviča, Pavla Beňovského, Jána Príleského, Andreja Jasinského, Jána Ivančiča, Antona Revického, Jána Horvátha. Prvým titulom vytlačeným v univerzitnej tlačiarne roku 1640 bola *Triplex philosophia rationalis* od A. Mokchaia. Neskôr v tlačiareni vychádzali filozofické príručky, niekedy aj staršie filozofické práce (Boetius: O úteche z filozofie, v roku 1735) a mimo Uhorska oblúbená encyklopédia *Miscellanea* od Martina Sentivániho. V Trnave poznali aj práce Descartesa a Newtona. Do sústavy Filozofickej fakulty patrilo tiež päťtriedne gymnázium s triedami infima, media, grammatica, humanitas a rhetorica.

Prof. PhDr. JOZEF ŠIMONČIČ, CSc
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

P o z n á m k y

- 1) ŠIMONČIČ, J. a ŠKOVIERA, D.: Trnavská univerzita (1635-1998) v dokumentoch, Trnava 2002, dokument č. 2. (rukopis).
- 2) VARSIK, B.: Národnostný problém Trnavskej univerzity. Bratislava 1938.
- 3) MARSINA, R.: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity Petra Pázmáňa 1635-1777. In: *Studia Historica Tyrnaviensia I.* (Ed. Jozef Šimončič). Trnava 2002, 25-35.

FÓRUM MLADÝCH

V poslednom období sa problematika národnostných menšíň stáva častou tému rôznych rozhovorov a konferencií. Patrilo k nim aj fórum mladých nazvané Rôzni a predsa rovnakí, ktoré sa konalo v dňoch 11.-13. októbra t.r. v Kamieni Śląskom. Zúčastnili sa ho o.i. zástupcovia nemeckej, ruskej, slovenskej i rusínskej národnostnej menšiny, Kašubsko-pomoranského združenia, Hnutia za autonómne Slezsko a židovskej organizácie Push.

Podujatie, ktoré zorganizovala mládež nemeckej menšiny za spoluúčasti Domu poľsko-nemeckej spolupráce, malo za cieľ výmenu skúseností a názorov na situáciu národnostných menšíň, na stav informovanosti o menšinách medzi poľským obyvateľstvom a problematiku záujmu mladých ľudí o svoj pôvod.

Skôr, než sa začali rokovania, organizátori dali účastníkom konferencie priestor na prezentáciu svojich národnostných menšíň, ich história, kultúry a činnosti, čím sme získali prehľad o ich aktivitách a vyvíjanej činnosti. Dozvedeli sme sa, s akými problémami sa boria a ako sa ich snažia prekonávať. Zistili sme napr. že máme skoro rovnaké problémy, ale riešime ich rôznymi spôsobmi, čo sa stalo podnetom pre neskoršiu diskusiu.

Organizátori pripravili na konferenciu prednášku na tému: Národnostné menšiny v Poľsku a Európe. Zamerali sa v nej najmä na otázku práv národnostných menšíň, zakotvených zatiaľ len v Ústave PR, a ich aplikovanie v budúcnosti v Európskej únii. Po prednáške sa vyvinula debata, z ktorej vyplývalo, že práva sice máme, ale s ich rešpektovaním v praxi je to zatiaľ rôzne. Na potvrdenie tejto konštatácie uviedli účastníci viaceré príklady rôznych prekážok, ktoré národnostným menšinám sťažujú život.

Neskôr nasledovala diskusia v troch tematických skupinách: médiá, politika a stereotypy.

V prvej skupine sa účastníci snažili vytvoriť projekt časopisu alebo internetovej stránky, ktoré by informovali o najdôležitejších kultúrnych podujatiach a historii jednotlivých menšíň, prinášali informácie z rôznych oblastí (literatúra, hudba, umenie) a umožňovali konfrontáciu názorov na rôzne otázky medzi zástupcami poľskej väčšiny a národnostných menšíň. Nemal by tam dokonca chýbať priestor ani pre národné kuchyne jednotlivých menšíň a pre humor.

Druhá skupina sa zamerala na otázku práv národnostných menšíň a snažila sa určiť inštitúcie, na ktoré sa menšiny môžu obrátiť v prípade nerešpektovania týchto práv, napr. Hovorca občianskych práv.

Tretia skupina analyzovala otázku stereotypov a dospela k názoru, že ich vznik je ľahký,

ale o to ľahšie sa s nimi bojuje. Zároveň sa snažila vytvoriť obraz jednotlivých menšíň zakotvený v povedomí Poliakov. Všetci sa zhodli v tom, že tieto portréty vznikali celé stáročia a pretrvali dodnes, aj keď dnes už nezodpovedajú skutočnosti. Nám musí záležať na tom, aby sa čo najskôr odbúrali takéto predstavy a najlepším spôsobom na to je pravdivá informácia. Dôležitú úlohu v tomto smere môžu zohrať médiá, kultúrne podujatia a práve konferencie za účasti nielen zástupcov menšíň, ale aj Poliakov.

Po diskusii, počas vyhodnotenia konferencie, sa o.i. konštatovalo, že mládež stráca záujem o svoj pôvod a účasť v menšinových aktivitách. Preto sa treba usilovať ju opäť získať, o.i. prostredníctvom poznávacích zájados, folklórnych i divadelných súborov a pod. Možnosť je veľa. Na druhej strane informovanosť poľskej verenosti o národnostných menšíňach je veľmi malá. Potvrdil to aj výskum tesne pred konferenciou, počas ktorého len málo respondentov vedelo niečo o menšíňach. Väčšina sa stažovala práve na slabú informovanosť verejnosti. Preto keď sa chceme dostat do povedomia iných ľudí, musíme sa zviditeľniť prostredníctvom TV, rozhlasu, tlače a iných médií. Vedľapokon z vlastnej skúsenosti vieme, že ani mnohí občania Slovenska nevedia o existencii slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku.

Na záver schválili účastníci konferencie Rôzni a predsa podobný spoločné vyhlásenie, v ktorom sa hovorí:

My, mladí poľskí občania, príslušníci národnostných menšíň, ktorým leží na srdeci mnohokultúrny ráz Poľskej republiky a chcú kultivovať tradície našich predkov a najmä udržiavať znalosť jazyka, ktorý je základom našej identity, v duchu tolerancie vyhlasujeme, že budeme:

- pozdvihovať vedomosti príslušníkov menšíň o právach, ktoré im prislúchajú,
- oboznamovať všetkých občanov s prínosom menšíň do kultúrneho ddičstva PR,
- organizovať cyklické stretnutia mládežníckych organizácií národnostných menšíň,
- povzbudzovať, podporovať aktivity a popularizovať mládež z prostredia menšíň,
- vyvíjať súčinnosť pri prezentácii skutočného obrazu menšíň v médiách,
- spolupracovať s mládežníckymi organizáciami menšíň v iných štátach,
- vymieňať si informácie o vyvíjaných iniciatívach a aktivitách.

To všetko budeme robiť v duchu dialógu medzi rôznymi kultúrami.

**AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ
DOROTA MOŠOVÁ**

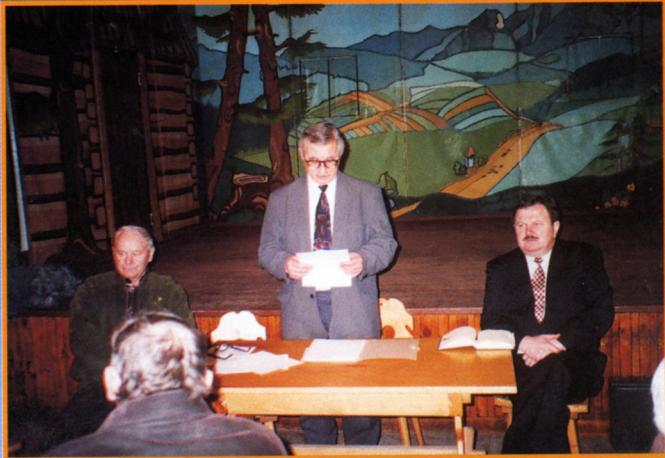
Krajania na sv. omši vo Vyšných Lapšoch

Porada Života, čiže stretnutie redakcie so svojimi spolu-pracovníkmi, dopisovateľmi a s krajanským aktívom, má už takmer polstoročnú tradíciu. Koná sa striedavo na Spiši bud' na Orave. V tomto roku, 3. novembra, jej dejiskom bola krajanská klubovňa vo Vyšných Lapšoch.

Pred začiatím porady sa krajania zúčastnili v kostole sv. Petra a Pavla na slovenskej svätej omši, ktorú celebroval kňaz Jozef Bednarík. Po skončení bohoslužby sa krajania premiestnili do nedalekej klubovne, kde ich v mene miestnej skupiny Spolku vo Vyšných Lapšoch privítal jej predseda Jozef Krišák. V tomto roku sa porady zúčastnilo takmer 80 krajánov z oravských a spišských miestnych skupín SSP. Boli medzi nimi aj podpredsedovia ÚV SSP Žofia Chalupková a Dominik Surma, tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, čestný predseda SSP J. Molitoris, predseda a čestný predseda obvodného výboru na Spiši F. Mlynářík a F. Kurnát, predsedovia miestnych skupín a ďalší.

Tematika porady, ktorú viedol šéfredaktor Života Ján Špernoga, bola veľmi široká, avšak jej hlavnými bodmi boli už tradične: zabezpečenie predplatného nášho časopisu na rok 2003 a debata o najdôležitejších otázkach Života, Spolku a celej našej národnostnej menšiny. Najskôr však J. Špernoga podákoval krajantom za ich úsilie pri zbieraní predplatného a roznášaní Života a oboznámil prítomných s výsledkami súťaže v zbieraní predplatného na tento rok a súťaže dopisovateľov o Zlaté pero, ktorú aj v tomto roku vyhral kraján Ján Brinčka z Fridmana pred Bronislavom Knapčíkom a Jerzym M. Božkym. Podobne ako v minulom roku, aj tentoraz najviac Životov predplatili krajania z

Oravci za jedným stolom

Šéfredaktor Života Ján Špernoga otvára poradu

PORADA ŽIVOTA '2002

Krempáč (207), pred Novou Belou (164) a Jurgovom (140). Ako konštatoval šéfredaktor, počet odoberateľov nášho časopisu sa udržuje približne na rovnakej úrovni, aj keď by sa mohol, aspoň v niektorých miestnych skupinách značne zvýšiť. Dúfajme, že tentoraz k väčšej popularite Života prispeje aj krásny, kalendár, ktorý sa krajonom veľmi páčil. Najaktívnejším účastníkom súťaže odozvala redakcia nevelké finančné odmeny.

Pri plánovaní budúceho nákladu Života diskutovali účastníci porady aj o jeho cene, ktorú pre rastúce náklady bolo treba trošku zvýšiť. Tu však vedenie Spolku vyšlo krajanom v ústrety, preto všetci, čo zozbierajú predplatné do konca tohto roka, zaplatia starú cenu (2 zlotted za číslo, čiže 24 Zl. ročne). Život bude drahší o 20 grošov za číslo až od budúceho roka.

Nasledovala vyše dvojhodinová diskusia, ktorú začal príhovorom tajomník ÚV SSP L. Molitoris. O. i povedal: - Hoci nám ministerstvo znížilo dotáciu na Život o 20%, snažíme sa robiť Život tak, aby bol čoraz krajský a pre čitatelov zaujímavejší. Naša tlačiareň musí ísť s duchom času, preto sme nedávno kúpili nový tlačiarenský stroj. Vďaka tomu môžeme obohatiť aj nás Život. V tomto roku sme urobili aj krásny kalendár, ktorý je predsa v každej domácnosti viditeľným znakom príslušnosti k nášmu krajanskému hnutiu.

Krajania sa zhodli v názore, že náš časopis má veľmi dobrú úroveň tak po obsahovej, ako aj grafickej stránke. Boli však aj

Krajania sa zamýšľali nad viacerými otázkami

Účastníci porady zo Spiša

návrhy, napr. uverejňovať krížovky pre starších aj mladších, ako aj zaviesť malý slovensko-poľský slovníček, aby sa deti aj týmto prostredníctvom učili slovenské slovíčka. K tradične najviac diskutovaným otázkam patrilo aj tentoraz školstvo a bohoslužby v slovenskom jazyku. Účastníci porady poukázali na nevyhnutnosť zvýšenia počtu žiakov navštievajúcich hodiny slovenčiny, keďže už dlhší čas klesá. Je veľmi smutné, že v tomto školskom roku sa slovenčina prestala vyučovať aj na ZŠ vo Vyšných Lapšoch a do nultého ročníka slovenskej školy v Novej Belej neboli prihlásený ani jeden žiak. Všetci sa zhodli v názore, že hlavná úloha v rozvoji slovenského školstva spočíva na nás, najmä na výboroch MS a krajanských rodičoch. Vedľa s národnou výchovou detí treba začať doma, v rodinách. Slovenské bohoslužby sa v súčasnosti odberajú v šiestich farnostiach na Spiši a v jednej na Orave, no len málokde sú krajania spokojní s ich úrovňou. Nedávno sme písali o problémoch jablonských krajanov, ktorým presunuli sv. omšu na neskoršiu, nevyhovujúcu hodinu. Niektorí knazi sa dodnes nenaučili ani len dobre čítať po slovensky, aj keď slovenské omše slúžia už dlhé roky. Nevedno, či sa to nevedia alebo nechcú naučiť? Slovenské bohoslužby by bolo potrebné zaviesť aj do ďalších našich obcí. Žiaľbohu, poľskí cirkevní hodnostári sú na naše žiadosti hluchí. Ako podotkol tajomník UV L. Molitoris, slovenské omše by nám mali slúžiť knazi zo Slovenska a od kardinála F. Macharského budeme žiadať, aby určil jedného knaza, ktorý bude mať na starosti všetky slovenské bohoslužby a naozaj bude riešiť naše problémy. Krajan František Kurnát z Novej Belej poukázal na otázky slovenských nápisov v našich obciach. - Dávajme na hro-

Počas diskusie, pri slove F. Harkabuz

J. Brinčka preberá odmenu za víťazstvo v súťaži o Zlaté pero

boch našich krajanov slovenské nápisy, - vyzýval, - lebo to je dôkaz aj pre návštevníkov našich obcí, že tu žili a žijú Slováci. Podotkol tiež, že je treba častejšie zvolávať schôdze, aby krajania mohli spoločne hľadať riešenia problémov a poukázal na potrebu väčšej angažovanosti zo strany obvodných výborov, ale aj výborov miestnych skupín nášho Spolku. Krajan František Šoltýs z Lapšanky sa obrátil o pomoc pri obnovení činnosti krajanskej klubovne v ich obci. - Ak chceme udržať krajanské hnutie, musíme niečo robiť pre mládež. Myslím si, že klubovňa by nám značne pomohla oživiť činnosť MS a pritiahať do nej mládež. Vedľa našej obci sa mládež nemá kde stretnúť, - povedal. Krajan Ján Molitoris zase vyzval krajanov z Láps, Lapšanky, Nedele a Tribša, aby zapisovali žiakov na slovenský jazyk v nižnolapšanskom gymnáziu, kde sa v tomto roku slovenčinu učia takmer iba kacvínski žiaci. J. M. Božík z Krajčova poukázal na potrebu rozvíjania kultúrneho dedičstva našej menšiny v hudobnej sfére a predsedu MS SSP v Tribši A. Vaksmanský žiadal vymeniť staré tabule na krajanských klubovniach. To boli len niektoré témy krajanskej diskusie. Hovorilo sa však aj o blížiacom sa XI. zjazde nášho Spolku, ktorý by sa mal konať v polovici decembra t.r., o potrebe ukončenia výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne a utvorenia podobného centra na Orave, o problémoch spojených s nedávnym sčítaním obyvateľstva a ďalších záležitostach. K niektorým z nich sa ešte vrátime. Na záver chceme krajanom podakovať za ich ochotu a obetavosť v propagovaní Života a získavaní jeho predplatiteľov a popriať im veľa zdravia a osobných i pracovných úspechov.

Text a foto: JÁN BRYJA

Lapšanská dychovka hrá pre účastníkov porady

Lejdy bamp, lejdy bamp, revali dve čierne debny so strieborným nápisom Krystal. Lejdy bamp, lejdy bamp - pospevovala si Jana, natriasa bokmi a poskakovala z nohy na nohu.

- Konečne, konečne, - pochválil začiatok ďalšej skladby Zdeno, objal Janu okolo pása a položil si hlavu na Janino plece. Vlasy jej voňali rumančekovým šampónom. Meniace sa farebné osvetlenie sa pohrávalo s ich odtieňom. Hnedočervený, hnedozelený, hnedomodrý. Jana sa pritisla k Zdenovi.

- Janá, Janá! - bolo počuť náhle Milenu. - Janá, máme spolu službu.

- Čo?

- Službu, službu, máme spolu službu na Silvestra!

- Nezmysel! Ja mám volno. Kto hovorí čosi iné?

- kričala Jana, ale v hlučnom tornéeroó, tornéeroó sa jej slová strácali. Pustila sa Zdena, predrala sa k Milene a ľahala ju z parketu.

- Čo si to hovorila? Ako to, že na Silvestra. Ved' viem, že službu máš ty s Horáčkovou ...

- Mala som mat. Lenže Horáčková ochorela. Žltáčka, či čosi také ...

- To predsa nie je možné, - zamiešal sa Zdeno, - budeme s Janou silvestrovať na chate, všetko sme pripravili, všetko nakúpili, zariadili, rodičia súhlásia. To je teda pekný podraz...

- Myslím si, že žltáčka je predsa len dôležitejšia, - povedala Milena.

- Ostatne, dohovor sa s hlavnou, ale pochybujem, že to pomôže.

Jana si sadla k špinavému obrusu a Zdeno k nej.

- Ty za to nemôžeš. Nechcela som na ten nemocničný mejdan ísť, zajtra a pozajtra mám volno, už by ma nezohnali. Ale prečo stále ja, prečo stále ja?

- Nemala si tam ísť pracovať. Mohla si pekne-krásne sedieť v kancelárii ako Liba, čmárať po papieri, sem-tam zdvihnuť telefón, uvaríť kávu. Lebo to bude takto stále, do nekonečna, celý život. Nočná služba, služba v sobotu, v nedelju, na Vianoce ... Mohla si ísť hned na železnici, mala by si režijný ...

- Čo na mňa kričíš?

- Nekričím, ty si hysterická.

Jana hnevlivo prižmúrila oči, na plece si hodila kabelku a požiadala Zdena, aby jej dal lístok od šatne.

Vonku mrzlo a roztrhaný špinavý sneh hovoril o pochmúrnej pražskej zime. Chvíľami z oblohy padali jemné pierka vločiek. Električka príjemne kolísala.

Liba uvarí párkrt kávu, niečo prepíše

- o tri tridsať padla. Padla, písací stroj pod igelit, zamkne stôl, kanceláriu a bezstarostne ide do kina. O desiatej je pod perinou a ráno si pomaly vykračuje do roboty, odloží igelit, opíše pári stránok, uvarí tri kávy, zamkne, ide do kina ...

Zdeno má pravdu. Liba má takisto zdravotku. Ale vykašľala sa navšetko, o pisárky je nútza. Ale prečo sa na mňa rozčuloval? Ved' vie, že by som radšej bola s ním. Alebo Ružena. Sotva mala maturitné vysvedčenie v ruke, zabudla, že sa štyri roky biflovala, aby bola zdravotnou sestrou ... Ten Zdeno však predsa len nemal mať takto reči ... Ved' aj ja viem, že Silvester je len raz za rok.

- No tak, - tíšila ženu Jana, - len vydružte! Ako sa voláte, kde bývate?

Žena odpovedala na otázky medzi jednotlivými útokmi bolesti a Jana vyklepávala jej informácie na formulár o prijímaní rodičky. Potom sa otočila na stoličku, vstala a z vrecka vytiahla stetoskop. Položila ho žene na bricho, na opačný koniec prieľožila ucho. Chvíľu posúvala stetoskop po bruchu a náhle sa zarazila.

- Milena! - zakričala. - Milena, nemôžem nájsť ozvy!

Úzka miestnosť s dvoma ležadlami, na ne namierené reflektory, pri okne stôl s vähou, plienkami, flašami, vatom, lesknúcimi sa chirurgickými nástrojmi. V rohu na kolieskach monitor, na ktorom ihla zaznamenávala krivky života. Pôrodná sála.

Na ležadle pri dverách ležala žena. Zovreté prsty kŕčovite obopínali zvislé držadlá.

- Ešte to trochu zabolí, len čo pichnem injekciu. Potom to zošijeme - a hotovo. To už nič nie je, - pôrodník sa otočil k Milene.

Tá mu podala ihlu a nádobku s niťami.

- Milena, Milena, nemôžem nájsť ozvy!

- Chod' tam, ja teraz nemôžem, - povedal lekár.

- Pán doktor šije, - vysvetľovala Milena. - Podte mamička, so mnou.

Žena sa chytila oboch sestier a pomaly prešla do pôrodnej sály.

Z monitora začal vychádzať kus papiera. Krivka nedávala veľkú nádej.

Jana pomohla žene vsunúť nohy do kožených strmeňov.

- Tlačte, silne tlačte!

Ženine ruky stisli tyče a odovzdávali im celú silu.

- Tlačte, doparoma!

Konečne sa ukázala hlavička, pliecko, potom druhé.

Bezmocné, vráskavé dieťa ležalo na plienkach.

Vdych, výdych, vdych, výdych. Lezárove ústa sa približovali k ústam dieťaťa.

Odsať hlien! Kyslík! Injekciu do srdca!

Potom začalo dieťa žiť vlastným životom.

- Pozrite, mamička, aké je krásne! Je to dievčatko. Aké meno mu dáte? Ale zopár dní ho neuvidíte, musí inde. V motolskej nemocnici sa o vaše dieťa postaráj, sú lepšie vybavení.

Sanitka prešla nemocničnou bránou, zabočila do kopca, prebehla alejoustromov. Modrý blikajúci majáčik zhasol a namiesto neho zasvetili v tme tri biele plášte.

JOSEF GRUMLIK SILVESTER SA KONČÍ RÁNO

Hádam si len nemyslí, že mu to robím náschív? Dám výpoveď a podhô do kancelárie. Celý život v špitáli, v noci, ráno, predpoludním, v piatok či vo sviatok. Naozaj nie som padnutá na hlavu. Po Novom roku urobím s tým koniec.

Vystúpila z električky, v dlani stlačila klúče a prebehla okolo troch ožarených blokov sídliska.

- Pekný Nový rok a nech nemáte veľa práce! - zaželala čiernochoká Alena, zo skrine vybrala kožuštek a prehodila si ho cez plecia. - Ahojte! - zakývala ešte v dverách.

Jana sa zaškerila. Vraj nech nemáme veľa práce. Ako keby to nebolo jedno, ked tu už musíme byť. Predstavila si chalupu v Krížove, sneh, Zdena Hnevlivo pribučila zásuvku písacieho stola. Nie, nezostanem tu ani minútu. A keď, len vtedy, keď mi dajú ambulanciu. To by mohol otec vybavit. A potom sobota - na chate, nedelja - na chate. A keď to otec nevybaví, je tu východisko: kancelária.

Jana sa obrátila k ležiacej žene. Ruky jej bezvládne ležali na okrajoch ležadla, oči striedavo zatvárala a otvárala. S námahou tisla pery, len aby nevykríkla od bolesti. Chvíľami však bolest bola prudknejšia a dverami prekízla na chodbu. Čarchavé ženy, ktoré postávali na chodbe, pozreli na seba, ale nič nepovedali. Len oči obrátili opäť k televízoru: speváčka na obrazovke krúžila s mikrofonom okolo úst a rozhadzovala rukami.

- Tak do Motola, ako ináč, - uistil sa vodič a otvoril dvere detskej lekárke. Milena s dietátom nastúpila zadnými dverami. Majáčik začal opäť vysielať belasé záblesky.

- Neseď tak smutno, je predsa Silvester. Alebo nie? - pokúšal sa lekár zlepšiť Janinu náladu. - Teraz hámam už nič nebudem, - zaklopal na stôl. - Na pôrod tu už nič nevyzerá, môžeme si pripíť na Nový rok.

Jana sa pozrela na ručičky gulatých elektrických hodín. Ich nožnice nebadaňe ustrihávali koniec starého roka.

- No tak, Jana! Konečne už na toho Zdena zabudni! Na chatu pôjdeš o týždeň.

Jana mlčala. Zdeno. Na tom mejdane to prestrelil. Čo má na ňu kričať? A vôbec, na čo s ňou začal chodiť, veď mohol vedieť, že bude musieť slúžiť po nedeliach. Ale aj tak poviem otcovi, aby mi vybavil ambulanciu. Nejaký vplyv predsa má. V ambulancii to ide bez nervákov. Pohoda. Tak prídeťte zasa o týždeň, pani Rybárová. Dobre spávate, pani Konečná? Kedy vás mám objednať, pani Šmidová?

Ale kde je tá Milena? Z Motola sa mohla už dva razy vrátiť! Stanica nedonosenecov. Kto to len vymýšla také názvy? Nedonosenec. Asi zomrie. To je pekný začiatok nového roka! Vlastne ešte je starý.

KRÁTKO Z ORAVY

Hoci parlamentné voľby na Slovensku už máme dávno za sebou, v Jablonke možno dodnes vidieť niekoľko slovenských predvolebných plagátov a pútačov SNS (na snímke), ktorá sa, ako vieme, do NR SR nedostala.

Milkuláš s vrecom rozličných darčekov (na snímke) navštívil v tomto roku aj viaceré oravské školy. Deti, ktoré sa dobre učili, mali z jeho návštavy veľkú radosť, ktorú prejavovali štastným úsmevom na tvárich.

Starodávny, skoro 350-ročný drevený kostol sv. Jána Krstiteľa v Oravke postavený okolo roku 1659, zapísaný o.i. v knihe svetových kultúrnych pamiatok UNESCO, sa snád najkrajšie prezentuje v zimnom rúchu.

Na poľsko-slovenskom hraničnom priečade v Chyžnom zadržali colníci občana Malopolského vojvodstva, ktorý mal v nádrži osobného automobilu ukryté drogy, o.i. 100 tabletiek extasy a okolo 23 gramov amfetamínu. 31. októbra t.r. vypukol vo Velkej Lipnici požiar

Ale prečo by zomrelo? Toľko detí to vydŕžalo. Prečo by práve toto nie?

- Tak, nazdravie! - ponúkol ktosi prípitok.

Jana doliala poháriky tonikom.

- Nazdravie!

Na obrazovke vystriedal estrádu veľký ciferník.

- Naše meškajú, - skontroloval čas doktor a nastavil veľkú ručičku nástenných hodín pred dvanásťtku.

- Šťastný a veselý!

Zdeno je dakde na horách. Sebec! Len on, stále on, večne čo by chcel on. Ozaj, či by tu so mnou ešte hovorili, keby som odišla na ambulanciu. Protekčná Jana odišla na ambulanciu. Taká Milena. Je tu už päť rokov, ale na ambulanciu by nešla. Tu som stále pri tom, vrvavieva. Ani by na ňa nepozrela. Ale kde vôbec je? Už dve hodiny jej niet. A nič. Aspoň keby zavolaťa. Kto vie, čo sa tam deje? Ale čo by sa dialo. Dieťa v inkubátori. Milena sa zarozprávala.

Milena prišla krátko pred druhou.

- Žije, ale ...

Nemusí to hovoriť. Aj ona vie, že dieťa, ktoré má pri narodení mozog bez kyslíka, nie je na tom najlepšie.

- Myslís, že ... - Jana naľakane pozrela na Milenu.

Lekár sedel naproti televíznej obrazovky. Tanečnice na nej zdvíhali nohy, otačali sa a premiestovali zľava doprava.

Tá druhá sa ti iste páči. Je to tvoj typ, - zapárala do pôrodníka Milena.

- Čo, čože?

- Tu je teda zábava! S vami je Silvester. To som fakt nezažila. Nabudúce budem radšej slúžiť so starým Hronkom. Je súčasť dotieravý, ale aspoň sa niekedy zasmieje.

Telefón zadrnčal čosi po piatkej.

Všetci sa mykli. Ako keby zvuk telefónneho prístroja počuli prvý raz v živote. Nik však nenatiahol ruku, aby to zlovesťné zvonenie pretrhol. Ako by si mysleli, že len tak zabránia smrti.

Jana vstala.

- Ja to teda vezmem.

- To si práve ty, Jana? Tu Liba. To tam asi u vás pekne vyzerá, že to nik neberie. Taký Silvester by som chcela mať. A to ste všetci na mol?

Jana zavesila, vrátila sa do kresla, zavrela oči a nehlasne pohybovala ústami.

Milena sa obrátila na lekára a v jej očiach sa sa odrazil všetok smútok toho rána.

Potom začuli tichý hlas.

- Taká som rada, taká som rada, - hovorili Janine ústa.

- Čo sa deje? - vykríkla Milena.

- Čo hovorili v Motole?

- To nebolo z Motola, - povedala Jana a po prvý raz v novom roku sa usmiala.

(Domová pokladnica 1983)

hospodárskych budov, ktoré pomáhalo hasiť niekoľko požiarových zborov. Hasičom sa podarilo zachrániť aspoň obytný dom.

* * *

Vianočné sviatočné voľno, ktoré sa v Poľsku začína 23. decembra a potrvá do 1. januára 2003, na ktoré sa tešia všetky deti, je už za dverami. Naše ratolesti ho budú využívať o.i. na sánkovanie (na snímke), lyžovanie, korčuľovanie, stavanie snehuliakov a iné zimné radovánky.

* * *

Silvestrovskou nocou sa končí nielen starý rok 2002, ale aj, o čom zrejme mnohí nevedia, Svetový rok hôr. Počas poslednej noci roka by malo byť sedem štítov sveta osvetlených umelým svetlom. Je pravdepodobné, že ôsmym z nich bude aj Giewont.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

TRPKÁ MLADOSŤ (2)

POKRAČOVANIE Z Č. 11/2002

Dali nám slovenských učiteľov, ktorí organizovali kurzy slovenčiny pre tých, čo museli navštievoať poľské školy. Život dediny sa rozvíjal po národnostnej a kultúrnej stránke. Nacvičovali sme divadelné hry, poriadali slávostné akadémie pri rôznych príležitostiach, kurzy varenia, šitia. Pán profesor Alojz Miškovič, rodák z Jurgova, nám posielal najlepších učiteľov, staral sa o to, aby naši ľudia sa dostali pracovať do fabrič vo Svite, avšak chemické výpary veľmi nepriaznivo pôsobili na môj zdravotný stav, spôsobovali mi krvácanie z nosa, tri, aj štyri razy za smenu. Na radu lekára som musela opustiť toto pracovisko. Prišla som domov a asi po dvoch mesiacoch som nastúpila pracovať v notárskom úrade, ako pomocná kancelárska sila. Do notariátu patrili obce Čierna Hora, Záhorie a Repiská. Notárom bol pán Vojtech Novanský, rodák zo Zelenča. Pracovala som tam až do roku 1945.

Po prechode fronty sovietske vojsko obsadilo hranice tak, ako platili za Slovenského štátu. Avšak Poliaci im povedali, že tieto hranice stanovil Hitler. Pán notár mal vo zvyku informovať občanov o rôznych nariadeniach v nedele po kostole, lebo boli tam prítomní i obyvatelia obcí Repiská a čierna Hora-Záhorie. Údajne spolupracoval s Poliakmi. A tak v jednu nedelu vyhlásil, že sme boli pričlenení k Poľsku. Občanov to veľmi pobúrilo, ale povzbudilo odrodilcov, ktorí boli u pána notára v obľube a aj občanov z blízkej poľskej obce Bukowina. Jedného, už jarného dňa, istotne s notárovým dovolením, vyvesili Poliaci poľský štátny znak na notárskom úrade. Notársky úrad bol súkromný dom s verandičkou. Nad ňou bol balkónik vyčnievajúci z manzardky. Poľský štátny znak vyvesili na balkóniku, nad slovenský znak. Možno aj preto, aby sa nedal ľahko zvesiť.

Vojna ešte trvala. Vojaci v zálohe dostali povolávanie rozkazy. Aby nemuseli narukovať, lebo sa začínali jarné práce, písali sme na notárskom úrade odvolania. Nastalo veľké pohoršenie, že to notár dovolil. Po čase mi môj bratanec Sebastian Miškovič hovorí, že „orol pošiel v Grapu“. Je to skalný útes za riekou Bialkou, ktorá bola hranicou rieku, takže „orol“ už bol na poľskom území. Notár chodil kontrolovať, či je znak na mieste a keď zbadal, že už tam nie je, začal robiť krik a povedal, že nebude pokračovať v práci na odvolaniach, kým sa znak nedá na pôvodné miesto. Nadával na pána učiteľa Kudzbeľa, lebo sa zastával slovenských práv. Asi o hodinu prišiel pán učiteľ Kudzbel a vyrovnal si s ním účty. Povedal mu, či sa nehanbí nás zapredávať. Onedlho na to notára preložili do obce Holohumnica, nedaleko Podolíncu. Bola to obec nemeckej menšiny. Nahováral občanov Jurgova, aby opustili svoje majetky a nastahovali sa na ne-

mecké majetky v tejto obci. Môj švager Andrej Tibor povedal: - *Územie nesmie opustiť, ale bojoval za jeho pričlenenie k Slovensku.* Notár nezískal ani jedného obyvateľa. V Jurgove sa zriadil národný výbor a jeho predsedom sa stal pán učiteľ Kudzbel.

Po skončení vojny obsadila sovietska armáda pôvodné hranice Slovenského štátu. Jedného dňa prišiel do kancelárie NV vysoký sovietsky dôstojník a žiadal, aby sa k tomu vyjadrili občania. Tí sa zhromaždili pred NV a, samozrejme, vyjadrovali sa tak, že sú Slováci a chceme žiť vo svojej vlasti, nie pod poľským jarmom. Na to pribehla odrodilka Helena Haniačiková-Scepánka a začala vykrikovať, že sú hitlerovci, že sú vitali Hitlera kvetmi. Jeden z občanov k nej priskočil a poriadne ňou potriasol. Keď to dôstojník videl, žiadal, aby sa občania písomne osvedčili, či sú Slováci. Bol to plebiscit. Každý občan musel prísť na NV a osvedčiť sa, či je Slovák, alebo nejaké iné národnosti. Zoznamy som robila ja. Odrodilci sa vyjadrovali tak, že sú Jurgovčania, a to aj po poučení, že Jurgovčan je obyvateľ obce Jurgov a nie príslušník národnosti. Ani jeden nepovedal, že je Poliak. Dokonca im jeden vravel, že je Hotentot. Aj som tak uviedla. Bol to Andrej Miškovič-Oliforz. Po sčítaní bolo 98,5 % Slovákov, 1,5 % Jurgovčanov a asi 6 pravých Poliakov, ktorí zostali v Jurgove i počas Slovenského štátu.

Približne v máji 1945 sa v bývalej poľskej colnici usídliла sovietska posádka, vraj kvôli banderovcom. Začalo sa šuškať, že to pre nás nevyzerá dobre. K nám do kancelárie chodil veliteľ posádky. Raz ma veľmi nazlostil a tak som mu povedala: - *Kedy ťa už čert vezme!* A on povedal: - *Ked'ja odídem, budeš veľmi plakať, lebo prídu Poliaci.* A tak jedného dňa, keď som išla do popoludňajšej smeny, stretla som vojakov, ktorí so spevom maširovali dolu dedinou a veliteľ mi volal z druhej strany cesty: - *Plač, veľmi plač!* Dva dni nebolo na hranici nikoho. Na treći deň v noci prišli poľskí vojaci. Hned sa utekalo na Okresný úrad v Kežmarku, čo sa deje. - *Prídeme riešiť situáciu,* - povedali. Prišli. Okresný predseda a veliteľ žandárstva, zástupca finančnej stráže a dvaja Poliaci. Zostali na hornom konci dediny a poslali po predsedu NV. Ja som utekala dolu dedinou zburcovať ľudí. Keď som sa vrátila, počula som, ako ľudia plačú a paní Anna Chavancová-Myndroska nariekajúc hovorila: - *Ked' nás teraz dáte Poliakom, budú z nás remence rezat.* Zástupcovia Slovenska boli zavalení kvetmi. Ukázali posunkom ruky, aby dali kvety aj Poliacom, ale nikto nedal a kvety si zobraťi naspať domov. Utešovali ľudí, aby sa upokojovali, že všetko sa vyrieši. Naozaj sa intenzívne na tom pracovalo... Situácia bola taká, že na príkaz okresu ďalej fungoval slovenský úrad.

Hranica už bola strážená a my sme vydávali pripustky na prechod cez hranicu. Ja som prechádzala hranicu bez pripustky, ignorovala som ich. Keď boli závory spuštené, podliezla som. Nič nehovorili, ani ma nezastavili.

Traja učitelia sa cez prázdniny nevzdialili z obce. Bol medzi nimi aj pán učiteľ Kudzbel. K 15. augustu 1945 dostali od poľských úradov ultimatum, že do tohto termínu musia Jurgov opustiť. V Jurgove bola aj meštianska škola, ktorú navštevovali žiaci aj z príľahlých obcí. Všetko žiactvo sa zhromaždilo pred rodným domom profesora Alojza Miškoviča, kde boli učitelia ubytovaní. Lúčili sme sa s nimi s veľkým pláčom. Keď sa pohol voz, na ktorom odvážali učiteľov, masa detí utekala za ním až na hranicu, ktorá bola od obce štyri kilometre. Strážcovia hranice ich ďalej nepustili. Deti si polphali na zem a kričali, že do poľskej školy chodí nebudú.

Potom odviezli zariadenie i písomnosti z notárskeho úradu do domu vojta Sebastiána Chovanca-Stalmagú, odrodilca. Podarilo sa mi zachrániť len písací stroj, ktorý som ukryla v jednom dome a ihneď sme ho previezli za hranicu v batohu sena. Dostala som odkaz, že mám miesto na Okresnom úrade v Kežmarku, aby som nastúpila. Nenastúpila som, ale poslala som odkaz, že ja ich počkám v Jurgove, lebo neverím, že sa nevrátia. Ktorísi deň prišiel do nášho domu vojta a prosil, aby som inštruovala poľské úradníčky, lebo sa vôbec nevyznávajú v písomnostiach, ktoré odviezli z notárskeho úradu. Táto práca trvala tri dni.

V noci vzali do väzby niekolko mužov a jednu ženu. Medzi mužmi boli aj dva moji pribuzní - Andrej Gomboš, rezbár, a Ján Miškovič. Moja mama mi hovorila: - *Odíd, lebo prídu aj po teba.* Neodišla som. Hned na druhý deň ráno, bolo to 29. augusta okolo pol siedmej, ma zobudil buchot vojenských číziem. Vtrhli dnu a rovno do izby, kde som spala. Boli medzi nimi aj synovia odrodilcov. Rázne som im povedala, aby si obsadili dom, ale aby opustili izbu, kym sa oblečiem. Obliekla som sa dosť ľahko. Pulóver s krátkymi rukávmi a sandále na bosé nohy. Taktô na ľačno ma viedli pod bodákm celou dedinou. Babičky išli z rannej omše a prežehnávali sa, aby ma Boh ochránil od tých lotrov. Doviedli ma do domu na hornom konci dediny, kde mali veliteľstvo. Hned ma brali na výsluch. Jurgovskí odrodilci sa mi pomstili za to, že sa museli vyjadriť, akej sú národnosti. Veliteľ chcel vedieť, kde sa ukrýva pán profesor Miškovič. Po výsluchu ma zavreli v pivnici iného domu. Cez menší oblok som zazrela chlapcov, ktorých uväznili deň predtým, a tí tam niečo kopali. Do obeda ma dva razy vypočítali. Na obed prišla sesternica Vilma a doniesla bratovi obed. Ja som ju znova cez oblok poprosila, aby išla za moju mamou a doniesla mi kapce, teply sveter a šatku na hlavu. Bola mi už tam zima.

MÁRIA CIBRÍNOVÁ-GOMBOŠOVÁ
POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Prof. J. Čongva a vojt. J. Smarduch podpisujú kúpnopredajnú zmluvu

UŽ JE NAŠA

Krajanské klubovne mali od začiatku pre rozvoj činnosti našho Spolku neocenieiteľný význam. Boli to miesta, kde sa krajania často schádzali, usporadúvali schôdze, nacvičovali folklórne súbory či divadelné krúžky, mládež tam trávila večery a pod. Časy sa však dnes zmenili, a zariadenie klubovní, ktoré nezriedka tvoria len staré knihy a rozpadávajúci sa nábytok, už nie je žiadnym lákadlom. A keďže za väčšinu nefunkčných klubovní treba platiť nájomné, treba sa zamyslieť nad ich budúcnosťou. Všetci si však uvedomujeme, že nás Spolok potrebuje mať na Spiši a Orave aj dnes takéto centrá, najlepšie vlastné, aby mohol rozvíjať svoju činnosť. Dospelal nám patrila len krajanská klubovňa vo Vyšných Lapšoch a ešte neukončený Dom slovenskej kultúry v Kacvíne. Prednedávnom sa nám podarilo získať ďalší objekt v Novej Belej, v ktorom sa nachádza krajanská klubovňa. Aj keď belianski krajania klubovňu využívali desaťročia, jej vlastníkom bol Gminný úrad v Novom Targu. 18. októbra t.r. bola v novotarskej notárskej kancelárii podpísaná kúpnopredajná zmluva medzi naším Spolkom a Gminným úradom v Novom Targu. V prítomnosti notárky Izabely Górníkovej ju za SSP podpísali predseda Jozef Čongva a tajomník ÚV Ludomír Molitoris a za gminný úrad vojt. Jan Smarduch a jeho zástupca Stanisław Szeliga. Za kúpenú budovu aj s pozemkom sme zaplatili 10 270 zlôtých.

Tento fakt určite veľmi poteší belianskych krajanov, ktorí podnes klubovňu často využívajú. O.i. tam pravidelne nacvičuje folklórny súbor Spiš, aj mládež sa tam často schádza. Musíme sa však zamyslieť nad budúcnosťou klubovne, ktorá si vyžaduje generálnu opravu. Keďže o peniazach nie je ľahko, treba si dobre premyslieť, čo bude lepším

Po podpísaní - obe strany sú spokojné

riešením - klubovňu zbúrať a na jej mieste postaviť nový objekt, alebo len opraviť chátrajúcu budovu. Aby však tento kultúrny stánok bol pre mládež príťažlivý, treba ho zmodernizovať, veď dnes televízor a staré časopisy nie sú žiadoucou atrakciou. Veríme, že vlastná klubovňa pomôže zaktívniť činnosť MS v Novej Belej. Jej kúpa je zároveň príkladom dobréj spolupráce nášho Spolku s Gminným úradom v Novom Targu. Vedenie SSP docenilo dobré vzťahy s predstaviteľmi spišských samospráv a rozhodlo sa udeliť vojtu gminy Nový Targ J. Smarduchovi a vojtu gminy Bukowina Tatrzańska J. M. Modłowi našu medailu Za zásluhy pre KSSČaS. Dúfame, že dobrá spolupráca bude nadalej počraťovať.

Text a foto: JÁN BRYJA

Budova s krajanskou klubovňou už patrí Spolku

KRÁTKO Z ORAVY

V decembri (18. 12.) sa 80 rokov dožíva krajan Eugen Slabý z Oravky, 75 rokov oslavil (3. 12.) Valerian Šlachta z Malej Lipnice a 70 rokov (12. 12.) bývalý predseda MS SSP Eugen Antalčík z Kyčor. Našim jubilantom srdiečne blahoželáme a do ďalších rokov im prajeme veľa zdravia, šťastia a pohody v rodinnom kruhu.

* * *

V tomto roku uplynulo 235 rokov od vzniku kostola sv. Martina v Podvlnku a zároveň 315 rokov založenia v tejto obci katolíckej farnosti (1687), ku ktorej patrili Horná Zubrica, Podsrnie, Harkabuz, Bukovina a Podsklie s asi 5 tisícami veriacich. Poznamenajme ešte, že pred vyše desiatimi rokmi bol na kostolnej

veži slovenský dvojkriž, ktorý žiaľ, farský úrad odstránil.

* * *

December sa predovšetkým spája s Vianocami a robením betlehémov, prezentovaných v tomto období v jednotlivých kostoloch. Medzi najkrajšie patrí iste betlehem v kostole sv. Michala v Hornej Zubici (na snímke).

* * *

Voliči v jablončskej gmine počas nedávnych komunálnych volieb rozhodli, že staronovým vojtom

bude rodák z Podvlnky Julian Stopka, ktorý v tejto funkcií vystriedal Antona Wontorczyka z Malej Lipnice.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

J. Moravčík a A. Goľaš podpisujú dohodu o spolupráci

Účastníci slávnostného aktu podpisania dohody

KRAKOV - BRATISLAVA

22. októbra t.r. bola v Mestskom úrade v Krakove podpísaná dohoda o spolupráci medzi Krakovom a Bratislavou. Jej výsledkom má byť o.i. užšia spolupráca oboch miest v oblasti kultúry, umenia, športu ako aj súčinnosť pri ochrane životného prostredia. Vďaka tomu budú môcť obe mesta aj účelnejšie využívať peniaze z Európskej únie. Dohodu podpísali primátor Krakova Andrej Goľaš a primátor Bratislavky Jozef Moravčík. Pri podpísaní boli prítomní o.i. viceprimátorka Bratislavky Mária Demeterová, predstaviteľia Mestského úradu v Krakove, tajomník SSP Ludomír Molitoris, zástupcovia tlače, rozhlasu, televízie a iní.

– Naše mestá sú si veľmi podobné, – povedal primátor A. Goľaš. – Okrem toho, že patria do rovnakých spoločenských, kultúrnych či náboženských kruhov, plnia aj významné úlohy vo svojich štátach. To je šanca pre nás na rozšírenie plodnej spolupráce a vzájomnej pomoci. Verím, že to nebude len virtualná dohoda, ale konkrétny akt uplatnený v praxi. Aj primátor Bratislavky poukázal na veľký význam spolupráce medzi mestami. – Som veľmi rád, že môžeme nadviazať na dobré vzťahy našich miest, ktoré boli už v minulosti, a teraz sa môžu rozvinúť do nových polôh. Treba upevňovať našu spoluprácu, ktorá bude mať ešte väčší význam a väčšie možnosti, keď sa naše mestá zapoja do jednotnej Európy. Ved' bez spolupráce na medzimestskej úrovni sa nedá budovať spoľahlivú Európu, – zdôraznil.

Obe strany sa zaviazali podieľať sa na lepšom spoznávaní obyvateľov našich štátov, na výmene skúseností v riešení problémov oboch miest a rozvíjať všeestrannú spoluprácu, napr. medzi školami, športovými klubmi či rôznymi spolkami a združeniami pôsobiacimi v oboch mestách. V máji budúceho roku by sa v Krakove mali po prvýkrát konať Dni Bratislavky a v Bratislave Dni Krakova, čo bude napomáhať zblížaniu oboch miest.

Text a foto: JÁN BRYJA

POSOL BOŽSKÉHO SRDCA JEŽIŠOVHO

Starší krajania sa určite pamäťajú, že jezuiti vydávali časopis, ktorý patril do každej domácnosti a svojím obsahom pomáhal prežiť najmä ľahké chvíle. Komunistické sily ho však dlhý čas nedovoľovali tlačiť na Slovensku, preto bol vydávaný v Kanade.

Pred vyše desiatimi rokmi Posol našiel svoje miesto aj u nás. Začalo to v r. 1999, kedy časopis čítalo len niekoľko rodín. Dnes, vďaka pomocí duchovných otcov v Novej Belej, Krempachoch a Nedeci, ho dostáva už 100 rodín. Dá sa povedať, že ho ľudia chcú čítať a tešia sa, keď si ho na začiatku každého mesiaca môžu vyzdvihnúť u kostolníka.

Čo obsahuje? Každý mesiac prináša niečo nové, nejaké slovo do života. Nájde sa v ňom miesto aj pre svätca mesiaca a Perly ducha – krátke úvahy do života. Každý sa môže pripojiť k apoštolskej modlitbe nielen za Sv. otca, ale aj za misie (za jezuitských misionárov). Každý prvý piatok šéfredaktor Posla slúži sv. omšu v niektornej farnosti na Slovensku za všetkých čitateľov časopisu. Veľmi pútavé a očakávané sú príbehy zo života. V časopise je aj priestor pre deti – básničky, humor, kvízy a pod.

Verím, že ľudia budú čítať tento duchovný časopis. Ved' len takto sa naša viera bude rozvíjať. A potom aj my budeme lepšími ľuďmi. Pomôžme, aby sa tento časopis čítal v každej

krajanskej rodine. Keď niekto nemá peniaze, požičajte im svoj časopis, ktorý vám po prečítaní vráti. Takto sa určite bude rozvíjať nielen slovenčina, ale aj duchovný život medzi nami.

JOZEF BEDNARČÍK
kaplán v Nedeci

PRÁZDNINY NA SLOVENSKU

Kedže mnoho našich detí a krajanov chodia v čase školských prázdnin na návštevu k svojim príbuzným a znáym na Slovensko, prinášame informáciu o tom, kedy sú prázdniny na Slovensku. Budete si môcť svoje voľno zosúladíť so svojimi slovenskými pria-

NAŠLA SVOJE KORENE

V minulom číste Života sme pod takýmto titulkom uverejnili príspevok o Eve Krzanoričovej, rod. Dvornickej (druhá zľava) zo Švédska, ktorá prišla do Fridmana hľadať svoje korene. A našla ich. Na našom zábere je stretnutie p. Evy s príbuznými - bratrancami Jánom Dvornickým (zľava), Jakubom Dvornickým (sprava), jeho manželkou Máriou a sesternicou Máriou Domjanovou (v strede).

teľmi. Vianočné prázdniny na Slovensku sa začínajú 23. decembra 2002 a vyučovanie v školách sa obnoví v utorok 7. januára 2003. Polročné prázdniny trvajú v SR len jeden deň (3. februára 2003), kym termín jarných prázdnin je na Slovensku rozdelený podľa jednotlivých krajov. Pre deti Prešovského a Košického kraja budú v dňoch 24. až 28. februára 2003, pre deti Bratislavského, Nitrianskeho a Trnavského kraja od 17. do 21. februára a pre žiakov Banskoobruckého, Trenčianskeho a Žilinského kraja v dňoch 3. až 7. marca 2003. Termín velkonočných prázdnin (od 17. do 22. apríla 2003) a letných prázdnin (od 30. júna do 31. augusta 2003) je na Slovensku jednotný. (pk)

NAŠI JUBILANTI

Prednedávnom oslavili krásne jubileum - 25. výročie sloboda manželia Mária a Ján Klučoňovskí z Novej Belej a Anna a Emil Ziembovci z Veľkej Lipnice. K ich peknému výročiu, striebornej svadbe, im srdečne blahoželáme a prajeme veľa lásky, zdravia, vzájomnej úcty a porozumenia.

Deti a celá rodina

FOTOGRAFIA

To tiché ÁNO na obežnej dráhe krúži, Obrúčky zašli, zošúchaný monogram. Pripadol biely sniežik do kyticu ruží. Svadobný pochod, príhovor a zvonohra.

Vyzvaná štvrtstoročie. Prelúdiá na organe. Ej, roky, roky - slnko, mráz i blesk. Pre lásku zajtražiu sa v deťoch rozdávame, Keď úsmev oddáuje neúprosný tieň.

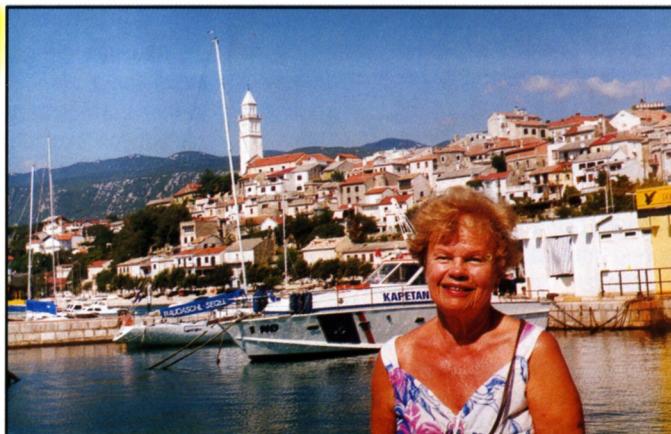
POHĽADNICA Z DOVOLENKY

Do Chorvátska, kde som si spolu s priateľom vybavila osem-dňový pobyt, sme sa výbrali novým červeným fiatom na začiatku septembra, kedy v celej strednej Európe vládli nesmierne horúčavy. Naša cesta viedla cez Českú republiku, s ktorou ma spája množstvo dávnych spomienok. Teda od Tešína, kde sme prekročili hranicu, cez Brno do starodávneho moravského mestečka Mikulov, známeho z mnohých pamiatok, o.i. rytierskeho zámku a peknej barokovej kaplnky, postavenej Na kopečku, odkiaľ je prekrásny výhľad do širokého okolia. Nocovali sme v hoteli Réva práve v období, keď sa tu uskutočňuje tradičná slávnosť Pálavské vinobraní, takže sme zažili množstvo dojmov („pre telo a ducha“). Odtiaľ naša cesta smerovala cez Viedeň, popretilaním množstvom tunelov, do Slovinska, kde sme sa na noc zastavili v moteli pri autostráde. Na druhý deň sme sa dostali do Chorvátska a cez Rijeku, potom takmer 80 km skalnatým pobrežím Adriatického mora sme konečne došli do cieľa našej cesty - Crikvenice.

Je to malebné prímorské mestečko, ktoré už vo 19. storočí bolo známe ako rekreačné stredisko. Nazývali ho dokonca belasou vlastou. Asi 4 km od centra mestečka bol luxusný hotel Varaždin, v ktorom sme bývali, a hned pri ňom pláž s dvomi veľkými okrúhlymi bazénmi, samozrejme s moriskou vodou. Kúsok ďalej bol nevelký jachtový prístav.

Z Crikvenice premávajú pravidelné osobné lode a trajekty na hornatý, vápencový ostrov

Krk, porastený stredozemskou flórou. Aj my sme sa vybrali na tento ostrov nevelkou súkromnou lodou. Keď sme vystúpili na kopec, čakalo nás na ňom milé prekvapenie - ochutnávka miestneho bieleho vína. Bolo výborné. Obdivovali sme čistotu tunajších turistických objektov, no a veľkú zdvorilosť Chorvátov. Keď ide o ceny - v turistickej oblasti boli pochopiteľne vyššie, ale ináč sa od polských cien ani veľmi neodlišovali.

Autorka na pozadí prístavu v Crikvenici. Foto: A. Korczyński

Na spriatočnej ceste z Chorvátska sme sa na jeden deň zastavili na istom agroturistickom hospodárstve v Rakúsku, kde dvojpostelová izba s raňajkami stala 50 eur. Dedina, v ktorej sme sa zastavili, vyzerala ako malé mestečko s nevelkým námestím a starým pamiatkovým kostolíkom. Jej obyvatelia žijú najmä z chovu jatočného dobytka. Na druhý deň sme sa cestou na Brno zastavili nakrátko v Rajhrade, kde sme obdivovali starý benediktínsky kláštor z prvej polovice 11. stor. a potom v prekrásnom Olomouci, kde sa práve konala medzinárodná výstava kvetov Flora. Domov sme sa vrátili plní nezabudnuteľných zážitkov.

HELENA RÁKOSNÍKOVÁ

ORAVSKÉ ŠKOLY

Ako nás informovala riaditeľka Odboru školstva a osvety pri Gminnom úrade v Jablonke Maria Stasziewiczová, v školskom roku 2002/2003 začalo v gmine Jablonka výuku v 14 základných školách 2270 žiakov a v 4 gymnáziach 878 žiakov.

Žiaci v ZŠ:

- v Jablonke: v ZŠ č. 1 - 410 žiakov, v ZŠ Jablonka-Matonogi - 22 žiakov (1. až 3. trieda); v ZŠ Jablonka-Bory - 51 žiakov,
- v Malej Lipnici: v ZŠ č. 1 - 119 žiakov, v ZŠ č. 2 - 129 žiakov, v ZŠ č. 3 - 107 žiakov,
- v Hornej Zubrici: v ZŠ č. 1 - 114 žiakov, v ZŠ č. 2 - 132 žiakov, v ZŠ č. 3 (v Studenej Diere) - 107 žiakov,
- v Podviku: v ZŠ č. 1 - 125 žiakov, v ZŠ č. 2 - 140 žiakov,

- v ZŠ v Dolnej Zubrici - 144 žiakov,
- v ZŠ v Oravke - 95 žiakov,
- v ZŠ v Chyžnom - 92 žiakov.

Gymnázia:

- v Jablonke - 322 žiakov, v Podviku - 143 žiakov, v Malej Lipnici - 170 žiakov, v Hornej Zubrici - 243 žiakov.

Stredné školy:

- Všeobecnovzdelávacie lycium hrdinov Westerplatte v Jablonke - 250 študentov (v 9 triedach),

- Ekonomico-administratívne lýceum - 106 študentov (v 4 triedach),
 - Stredná odborná škola obchodná - 73 študentov (3 triedach),
 - Stredná poľnohospodárska škola - 76 študentov (v 3 triedach),
 - Lýceum pre dospelých a Nadstavbová odborná škola - spolu 318 osôb (študujúci popri zamestnaní).

Slovenský jazyk sa v Jablonke učí 34 študentov. Vyučuje ich Anna Lenczowská: v lýceu - 29 študentov, v gymnáziu - 5 žiakov.

1. septembra 2002 nastúpili v niektorých ZŠ a gymnáziach noví riaditelia. Uvádzame všetkých:

- v Jablonke: v ZŠ č. 1 - Helena Wawrzyniaková, v Jablonke-Bory - Iwona Palenková, v gymnáziu - Krystyna Świątkowská; v Podviku: v ZŠ č. 1 - Alina Leksanderová, v ZŠ č. 2 - Agata Gaceková, v gymnáziu - Zbigniew Grzybacz; v Dolnej Zubrici: Andrzej Ostrowski; v Hornej Zubrici: v ZŠ č. 1 - Władysława Omyłkowá, v ZŠ č. 2 - Danuta Fitaková, v ZŠ č. 3 - Aniela Stopková, v gymnáziu - Wiesława Świderska-Piłat; v Malej Lipnici: v ZŠ č. 1 - Bogumiła Szlachtová, v ZŠ č. 2 - Bożena Jaroszová, v ZŠ č. 3 - Maria Żurekowá, v gymnáziu - Andrzej Woszczełek; v Oravke: Bogumiła Jurczakowá; v Chyžnom: Anna Kulawiaková.

V gmine Velká Lipnica

Ako nás informoval riaditeľ Združenia stredných a všeobecne vzdelávacích škôl vo Veľkej Lipnici Janusz Kuliga, výuku v 5 základných školách začalo 720 žiakov a v gymnáziu - 346 žiakov.

Ziaci v ZŠ:

- v ZŠ č. 1 (Murovanica) - 162 žiakov; v ZŠ č. 2 (Centrum) - 214 žiakov, v ZŠ č. 3 (v Skočíkoch) - 118 žiakov, v ZŠ č. 4 (v Privarovke) - 137 žiakov a v ZŠ Kyčory - 89 žiakov; v Materskej škole (pri ZŠ Kyčory) - 17 detí.

V stredných školách:

Technické lýceum - 181 študentov, Profilované lýceum - 68 žiakov (dva odbory: ekonomia a administrácia a vedenie a informácia), Všeobecne vzdelávacie lýceum (nová škola - otvorená 1. septembra 2002) - 26 študentov.

V gmine Raba Wyżna:

- v ZŠ v Harkabuze - 66 žiakov + 7 detí v 0-tej triede; riaditeľ - Władysław Łabus,
 - v ZŠ v Podsrní - 100 žiakov + 14 detí v 0-tej triede; riaditeľka - Danuta Siarková.

V gmine Czarny Dunajec:

- v ZŠ v Podsklí - 76 žiakov + 18 detí v 0-tej triede; riaditeľka - Krystyna Chowaniecová,
 - v ZŠ v Pekelniku nám, žiaľ, informácie neudelili.

PETER KOLLÁRIK

NOVÁ ŠKOLA V NEDECI

Od 1. septembra t.r. je v Nedeci nová škola, ktorá vznikla na základe predošej poľnohospodárskej školy. Ide o Komplex postgymnaziálnych škôl, ktorý tvoria profilové lýceum s maturitou a odborné učilište agroturistické. Zatial sa v novej škole učí 40 detí. Záujem o túto školu bol dosť veľký, keďže vďaka nej deti už nemusia cestovať takmer 30 km do Nového Targu bud iných miest v okolí.

Ako mnohí vedia, v nižnopolabskom gymnáziu sa vyučuje slovenčina. Dúfajme, že sa začne vyučovať aj v novej nedeckej škole. Jej riaditeľom je Zdzisław Majerczak a učitelia sú čiastočne noví a čiastočne tí, čo učili v poľnohospodárskej škole. Riaditeľovi, učitelom a žiakom prajeme, aby sa im v novej škole dobre učilo. (xy)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 6. augusta 2002 zomrela v Čiernej Hore-Zahore vo veku 74 rokov krajanka

ALŽBETA VODŽAKOVÁ

rod. Vojenská

Zosnulá bola dlhoročnou členkou Spolku a predplatiteľkou Života. Odišla od nás dobrá občianka i krajanka, starostlivá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

* * *

Dňa 7. augusta 2002 zomrela v Čiernej hore-Zahore vo veku 59 rokov krajanka

ŽOFIA MIŠKOVIČOVÁ

rod. Václavová

Zosnulá bola dlhoročnou členkou SSP a predplatiteľkou Života. Osirotila otca, bratov, sestry, manžela a dcéry, zafot a vnučky. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast.

* * *

Dňa 20. septembra 2002 zomrel v Chicagu (USA) vo veku 83 rokov kraján

VOJTECH HELDAK

Zosnulý bol spolu s manželkou dlhoročným členom nášho Spolku a predplatiteľom Života, ako aj hojným darcom na všetky podujatia prospěšné pre našu obec.

Pochovaný bol 30. septembra t.r. v Čiernej Hore-Zahore. Odišiel od nás statočný človek, dobrý krajan, manžel, otec, dedo a pradedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Čiernej Hore-Zahore

* * *

Dňa 29. septembra 2002 zomrela v Novej Belej vo veku 72 rokov krajanka

HELENA KALATOVÁ

Zosnulá bola členkou nášho Spolku takmer od jeho vzniku a dlhoročnou čitateľkou Života. Vychovala sedem detí a tešila sa všeobecnej úcte. Odišla od nás vzorná krajanka, starostlivá manželka matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

* * *

Dňa 31. októbra 2002 zomrel tragicky v Podsrní vo veku 61 rokov kraján

FRANTIŠEK KOZÁK

Zosnulý, dlhoročný člen a predplatiteľ Života, podľahol zraneniam, ktoré utrpel počas automobilovej nehody. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel a otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Podsrní

* * *

Dňa 1. novembra 2002 zomrel v Krempechoch vo veku 56 rokov kraján

FRANTIŠEK PACIGA

Zosnulý bol dlhoročným členom nášho Spolku a čitateľom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec, starý otec a brat. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Krempechoch

* * *

Dňa 2. novembra 2002 zomrel v Harkabuze vo veku 88 rokov kraján

JOZEF HARKABUZ

Zosnulý, jeden z najstarších občanov obce, bol dlhoročným richtárom, aktívnym členom Spolku a horlivým čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, dedo a pradedo. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Harkabuze

Z KALENDÁRA NA DECEMBER

Záhradkári

Hoci je už zima, záhradkár aj teraz má stále čo robiť. Musí najmä pravidelne kontrolovať uskladňovacie priestory a odstraňovať všetko, čo sa kazí. Sklady sa pri zvýšenej teplote majú vetrať len v noci. Časté striedanie teplôt je nebezpečné, preto najvhodnejšie sú v skladoch teploty tesne nad nulou. Teplomer treba mať aj v hrobliah, kde niektorí zimujú zeleninu. Ak zistíme zvýšenú teplotu, je to znak, že tam začal hnilobný proces. Vtedy treba za priaživého počasia hroblu otvoriť, nahniť zeleninu odstrániť a opäť zahrobľovať.

Kto by chcel na budúci rok založiť parenisko, mal by ho už teraz znútra a z bokov naplniť suchým lístím buď drobnou slamou. Treba si tiež pripraviť vhodnú zeminu, ktorú najprv dezinfikujeme. Potom ju stačí prehadzať lopatou a na 3 dni prikryť nepriepustnou fóliovou plachtou. O 4-5 týždne možno ňou už plniť pareniská. Kto chce mať cez zimu čerstvú zeleninu, môže si ju dospestovať v črepníkoch, samozrejme, v teplejšej vykurowanej miestnosti. Pomaly treba myslieť na jar, a tak vo voľnom čase možno pozisťovať klíčivosť semien, ktoré nám zostali.

Ovocinári

Kto naoberal veľa ovocia, musí mu teraz venovať zvýšenú pozornosť. Aby nestrácalo na kvalite a vydržalo čo najdlhšie, musíme v skladoch udržať vysokú vlhkosť (90%) a nízku teplotu - od 0° do 5° C. Teplotu udržujeme vetraním, kym vlhkosť polievaním podlahy. Hnilé plody treba odstrániť, kym zdravé podľa možnosti nechýtať a nepreklaňať a triediť až neskôr.

Teraz je čas na rezanie vrúbkov na jarné i zimné štepenie kôstkovín - čerešní, višní, sliviek a pod. Vrúbky sa najlepšie uskladňujú, ak ich celé bez zviazania zasypeme v debničkách vlhkým pieskom. Vydržia až do júna. Pred príchodom silných mrazov treba (za bezveterného počasia) urobiť postrek stromov a krov, ba možno robiť aj presvetľovanie korún. Všetky väčšie rany treba, samozrejme zahlaďiť nožom a zatrieť štepárskym voskom alebo fermežou.

Chovatelia

V decembri sú najkratšie dni v roku, často mrzne a sneží, preto hydina trávi väčšinu času v uzavretých chovných priestoroch. Aby sme udržali vysokú nosivosť sliepok, treba im predĺžovať deň elektrickým svetlom. Pri umelom osvetlení sliepka môže konzumovať toľko, ako za letných dní, takže v znáške nezostáva. Dobre je aspoň večer pridávať im do krmu zrnoviny. V decembri sa husi, najmä staršie, začínajú páriť, preto im treba krm obohacovať ovsom a mrkvou na zvýšenie hladiny vitamínu A, aby bola oplodenenosť vajec vysoká. Treba ich ustajňovať v osobitných chlievcoch, čo je dôležité aj vzhľadiom na blížiacu sa znášku a chránenie vajec pred inou hydinou. Nezabúdajme ani na zabezpečenie hydine pitnej vody a udržiavanie stálej teploty.

Včelári

Vonku je zima, sneh a mráz a vo včelnici vládne relatívny pokoj. Včelstvá sa už definitívne stiahli do zimného chumáča a len tichý, pravidelný šelest prezrádza, že včelstvo žije. Práca vo včelnici sa definitívne skončila. Občas sa však treba prejsť obdaleč úľov a presvedčiť sa, či včelstvá niečo nevyrušuje, či prudké vetry nezhodili striešku alebo neprevrátili úle. Včely by počas zimy mali mať pokoj. Preto sa treba postarať, aby hydina, hrajúca sa deti buď iné škodlivé vplyvy včelstvá nevyrušovali. Treba si všímať, či do úľov nevnikli myši alebo piskory. Keď áno, pri najbližšej príležitosti (keď je teplejšie) úľ otvoríme a prípadné diery zalepíme. Pri každej návšteve z letáčov odstraňujeme sneh, ktorý bráni výmene vzduchu v úloch.

Hoci v decembri teplota často klesne veľmi nízko, nemusíme sa obávať. Včelstvám totiž viac vyhovuje tuhá zima bez výkyvov teploty, ako mierna zima s častým oteplením, keď sa včelstvá predčasne rozplodujú. Kto sa chce väčne venovať včelárstvu, mal by sa už teraz prípravovať na budúci rok - poopravovať náradie a staršie úle, vymeniť zhŕdzavené drôtené pletivá na rojnicach, prípadne pripraviť si nové úle, oplodniačky, rámkiky a pod, aby nás na budúci rok nič neprekvapilo. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes poznáme novú liečivú rastlinu, REŠETLIAK PREČISTUJÚCI (lat. *Rhamnus catharticus L.*). Je to typický ker dubových lesov. Je však prispôsobivý, takže ho nájdeme aj na násypoch, pašienkoch, suchých svahoch hôr, pri riečkach a pod. Narastá do výšky 1,5 - 2 m, má riedke protistojné konáriky s protistojnými jemne pŕklovitými listami, biele drobné kvety a čierne plody (guľaté kôstkovnice) v pazuchách listov.

Už sám názov rastliny prezrádza, že prečistuje organizmus. Na liečebné účely sa zbierajú najmä plody a kôra. Sušia sa prirodzeným teplom na tienistom, vetrateľnom mieste alebo umelým teplom do 45° C. Rastlina obsahuje veľmi účinné látky s preháňajúcim účinkom, tzv. antrachinóny, voľné buď viazané na cukrovú zložku, okrem toho saponíny, organické kyseliny, vitamín C, flavónové glykozydy a iné látky.

V primeraných dávkach možno rešetliak použiť ako preháňadlo, lebo pôsobí priamo na pohyby hrubého čreva. Jeho výhodou je, že organizmus si naň nenavykne. Pravda, treba ho používať veľmi opatrne, lebo pri nesprávnom dávkovaní vznikajú veľmi silné hnačky, ktoré môžu byť aj krvavé. Správnu dávkú pripravíme tak, keď dve lyžičky zrelých vysušených plodov vylúhujeme 6 - 8 hodín v teplej vode. Studené výluhy sú však účinnejšie! Výluh použijeme večer a účinkovať začne až ráno. V niektorých krajinách sa z plodov rešetliaka pripravuje aj sirup pre deti. Ludová medicína používa nezrelé plody ako preháňadlo, ba aj ako stálu súčasť čajových zmesí (spolu s chaluchou bublinatou, kvetom bazy čiernej, vňaťou ligurčeka a benedikta lekárskeho) na odtučňovanie.

Rešetliak má aj technický význam. Tvrde drevo slúži na jemné rezbárske práce a bobule na prípravu - kedy sú veľmi významnej - sýtej maliarskej zelene alebo krycej žltej farby. (jš)

POVEST O PLAČÚCEJ GULI

Dvaja františkánski mnísi, ktorí prišli nedávno z Nemecka, vyčítali svojim reholným bratom:

„Akým len povrchným a rozmarým životom žijeme, bratia! Kde sa podela cnosť odriekania, kde Kristova chudoba? Vari sme už zabudli na poslanie našej rehole?“

Zakrátko sa to donieslo opátovi, predstavenému kláštora.

Pozval si pátrov na dišputu do svojej cely, obloženej hrubými náboženskými knihami. Vzbudil v nich dojem, že im načúva úprimným srdcom, a oni sa rozhovorili. Celé svoje presvedčenie vyložili na dlaň.

Opát prikyval:

„Dobre hovoríte, synovia moji, budem o vašich slovách rozjímať.“ A láskavo ich prepustil: „Odídeť v pokoj!“

Ale v skutočnosti uvažoval takto:

Úbohé zvedené duše! Na čele majú napísané znamenie kacírstva, nenaďarmo prišli z Nemiec. Jedovatá buria, ktorú treba skántriť, skôr ako sa stihne rozplemeniť. Len chytrou a celkom potichučky, aby na kláštore neprischla pečať hanby. Áno, už vie! Pátri chodievajú na prechádzku za mesto, a to je už územie hradného župana. A hradný župan je verný syn cirkevi...

Jedného pekného dňa sa nemeckí pátri vybrali na svoju zvyčajnú prechá-

dzku. Cez živé ulice a ešte živší Hlavný rínok sa dostali k Rybárskej bráne. Bola na ten čas zamurovaná, z obavy pred Turkami, ostal iba úzky priechod pre peších. Pátron sa žiadalo ticha i voľného priestrania, vyšli teda cez bránu na nábrevie, posiate nízkymi chalupami. Na druhom brehu Dunaja, tam, kde sa tiahol petržalský ostrov, na pozadí lužného lesa zakladali siete traja rybári.

Mäkkos sa kráčalo mníchom po trávnatom chodníku. V tichom rozhvore sa dostali ďaleko za posledné rybárske obydlia.

V tom nečakane vyskočili z krovia drábi. Vrhli sa na mníchov, hodili im okolo krku slučky, sputnali im ruky a šikovali ich na hrad.

„Ako sa opovažujete? S kým ste si nás pomýlili?“ bránili sa mnísi.

Ale drábi nepočúvali, na hradné nádvorie ich privliekli a odovzdali hradnému županovi.

„To bude dajaké zlé nedorozumenie, domine perillustris,“ hovoria mnísi. „Ráchte, prosím, upovedomiť o veci predstaveného nášho kláštora.“

Obaja sú presvedčení, že sa všetko vysvetlí a im sa dostane zadostučinenia.

Hradný župan hladí však nepriateľsky:

„Nemýľte sa, páni pátri! Váš opát je spravodlivý, pevný muž a pozná vás od hlavy až po päty. Ste kacíri! Zmierte sa s Bohom, bije vám hodina.“

Pátri pochopili. Poklakli na kolena a ešte naostatok sa vrúcne pomodlili.

Za ten čas drábi dokotúlali dva sudy, vybité klincami. Vopchali do nich neborákov pátrov, zadebnili a spustili z hradnej skaly dolu do Dunaja.

Tam oni našli smrť.

Povest hovorí, že za smrť týchto nevinných postihla bratislavských františkánov neobyčajná potupa. Ked sa jedného dňa zobudili, utešená veža ich kostola, na ktorej si toľko zakladali, bola preč. O hodinku-dve dobehli dunajskí rybári a s úžasom rozprávali, že divom akýmsi a zázrakom neslýchaným sa veža františkánskeho kostola ocitla na petržalskom brehu Dunaja.

A ľudia chodili na diváky. Raz si na okyptenom kostole oči páslí, potom ich zasa ponad Dunaj vyplieštali: z kružiny, čo rástla medzi mŕtvymi dunajskými ramenami, trčala veža kostola ani kamenný kvet.

Ale františkáni netrpeli dlho túto živú výčitku. Opät, aby čo najskôr zapchal ľuďom ústa, dal postaviť na kostole novú, takú istú utešenú vežu.

Ženy, ktoré chodievali včasráno prať na Dunaj, vídali niekedy plačúcu guľu. Kotúlala sa dolu hradným svahom, čoraz-čoraz rýchlejšie, a plakala a kvínila a nariekala, až človeku vlasy dupkom vstávali. Potom sa guľa odrazila od skaly a strašným oblúkom člupla do Dunaja, až voda vystrekla vysoko pod oblohu. V tej chvíli aj plač zatíhol, aj guľa sa z očí strátila.

(Z knihy: M. Ďuričková – Bratislavské povesti, Mladé letá 1990)

Zadudaj, dudášku, na našom salašku

2. Zadudaj, dudášku, zadudaj valaskú,
ak mi nezadudáš, veru mi gajdy dás.

MIKULÁŠSKE ČARY

Ide čosi nevídane:

Sú to veľké tažké sane,
až po okraj napratané.
Ktože si to sadol na ne?

Bdiem? Či sa mi azda marí?
Ved tie sánky vezú dary!
Vezú, až sa spod nich parí,
mikulášske zimné čary.

(Zornička 1998)

VESELO SO ŽIVOTOM

- Janko, prečo si príšiel neskoro na vyučovanie?

- Pichla ma včela!
- Ukáž!?
- Nemôžem.
- Tak si sadni.
- Ani to nemôžem.

- Či sa to patrí, biť sa v škole? A hned traja na jedného? - rozháňa učiteľ kľbko šarvancov.

- Keď Jano zle napísal úlohu.
- Však aj dostal päťku!
- My tiež!

- Pán doktor, ja mám sklerózu.
- Odkedy?
- Čo odkedy?

- Haló! Je tam Spolok na ochranu zvierat? Chcem nahlásiť týranie zvierafa.

- Môžete mi to upresniť?

- Áno. Poštár sedí na strome a veľmi škaredo uráža nášho dobermana.

- Pán vrchný, je to šalát pre dve osoby?

- Áno, prosím.

- Tak potom prečo je v ňom iba jeden slimák?!

- Janko, prečo si si podpísal žiacku knižku sám? - sputuje sa učiteľ.

- Pretože mi otec povedal, že som jeho pravá ruka, - vynájde sa žiačik.

ÚLOHA PRE VÁS

Medzi domáce zvieratká sa zatúlalo jedno z lesa. Ktoré je to? Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujueme knižné odmeny. Z posledných prác knihy vyžrebovali: Monika Petrášková z Novej Belej a Matúš Mlynarčík z Čiernej Hory.

HRAČKY, POVEDAČKY, PREKÁRAČKY ...

*Ja som Matúšik,
čiapka až na uši.*

*Ja som Eva,
čo rada spieva.*

*Ja som Edko,
ja pojem všetko.*

*Ja som Dávid,
viem všetko spravit.*

*Ja som Augustín,
ja nikoho nepustím.*

*Ja som Anička,
bozkám vás na líčka.*

*Hrajže mi, muzička,
brajže mi, braj,
ved' si mi nebrala
po celú jar.*

*Po celú jar,
celé leto,
brajže mi, muzička,
pekné je to.*

*Antonín vezie kmín,
vezie Kačku na tragáčku,
posadil ju za komín.*

*Dakujem ti, zemička, za to,
že nám z teba narastlo zlato.
Dakujem ti, zemička, z lásky,
že nám z teba narastli klásy.*

KRÁĽ BRANKÁROV

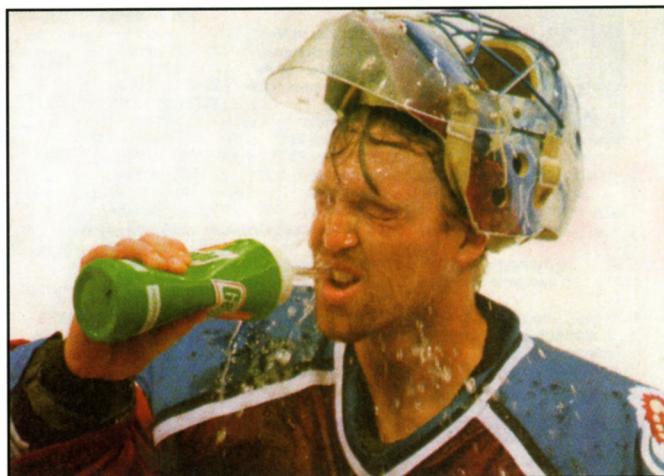
Svojho času sme písali o vynikajúcom českom brankárovi Dominikovi Haškovi, ktorý hrá už viac rokov v kanadsko-americkej hokejovej lige NHL. Ozajstným kráľom medzi brankármami v NHL je však iný hráč - Patrick ROY, ktorý hrá v tejto najlepšej hokejovej lige na svete už takmer 19 rokov. Hrá vynikajúco, vybojoval štyri majstrovské tituly a je najlepšie zarábajúcim brankárom v NHL. Jeho ročný zárobok (bez reklám) predstavuje vyše osem a pol milióna dolárov. Dá sa povedať, že takí ako on, tvoria vlastne dejiny svetového hokeja.

Narodil sa pred 37 rokmi v kanadskom meste Quebec a je nepochybne jedným z najlepších brankárov v dejinách hokeja. Päťkrát hral vo veľkom finále NHL a štyrikrát vybojoval najcennejší trofej - Stanleyho pohár - dvakrát s celkom Montreal Canadiens a dvakrát s Colorado Avalanche. Len raz sa mu to nepodarilo, keď v roku 1989 Canadiens prehralo s mužstvom Calgary Flames.

Zoznam jeho úspechov je skutočne bohatý, ako jeho bankové konto. Stačí spomenúť, že napr. až osemkrát hral za družstvo All Star, čiže vo výbere najlepších hráčov z celej NHL, trikrát získal cenu pre najlepšieho brankára sezóny (Vezina Trophy). Ako prvý z hokejistov dostal trikrát tzv. Conn Smythe Trophy, čiže cenu pre najužitočnejšieho hokejistu play off. Vo svojej kolekcii má tiež - spolu s Bryanom Haywardom - tzv. William M. Jennings Trophy, čiže cenu udelenú pre najlepšie brankárske duo z jedného mužstva.

- Je to úžasný chlapík. Ved' aj my máme znamenitého brankára, lenže on je jednoducho majstro medzi majstrami. Patrí rozhodne k najlepším vo svojej profesii, - takto o ňom hovorí Scott Gomez, útočník vynikajúceho mužstva New Jersey Devils, s ktorým Colorado Avalanche zviedlo víťazný boj v poslednom finále NHL.

Pred niekoľkým týždňami vytvoril Patrick Roy ďalší rekord. Po víťazstve nad tímom Phoenix Coyotes sa stal jediným brankárom, ktorý zohral v NHL 972 zápasov. Majiteľom predošlého rekordu bol v minulosti známy brankár Terry Sawchuk.

Štatistici vypočítali, že počas týchto 972 zápasov strávil Roy na ľade 56 828 minút. Vyhral 519 stretnutí (čo je ďalší rekord), remízoval 120 a prehral 301. Celkovo pustil do siete 2419 gólov, čo je pri tak veľkom počte zápasov výborný výsledok. Jeho počítac však bije ďalej. Doteraz zohral už 979 zápasov, takže všetko nasvedčuje tomu, že počas tejto sezóny prekročí pre mnohých začarovanú hranicu - 1000 zápasov v NHL. Dodajme ešte, že v play off zohral až 240 stretnutí, čím sa môže pochváliť len málo hráčov.

Brankársku kariéru začal v sezóne 1983/84 v mužstve Montreal Canadiens, a to hned vyhratým stretnutím s Winnipeg Jets. Po 12 rokoch, v sezóne 1995/96, prešiel do ďalšieho klubu Colorado Avalanche, s ktorým, ako sme už spomenuli, vybooval dvakrát Stanleyho pohár. Dá sa povedať, že ako hokejový profesionál strávil na ľade polovicu života. Necíti sa však unaavený, tobôž ani starý.

- Hra mi prináša radosť. Budem teda hrať tak dlho, ako dlho budem v stave pomôcť môjmu družstvu vyhrávať, - hovorí Roy.

- Na svoj vek ešte nemyslím. Jednoducho chcem vychádzat na ľad a dobre sa zabávať. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

BON JOVI

Je to známa americká hudobná skupina, o ktorej milovníci hudby iste neraz počuli. Založil ju asi v polovici osemdesiatych rokov jej aktuálny líder, charizmatický Jon Bon Jovi, ktorý dovtedy nemal nič spoločné s akoukoľvek hudobnou skupinou. Ešte v roku 1983 pracoval ako poslík v jednej z newyorských výrobní platní. Vo volnom čase však usilovne cvičil, spieval a hral, a v noci sa často zakrádal do nahrávacieho štúdia a potajomky nahrával vlastné pesničky. Potom ich rozosielal po celej krajine. Dlh, žiaľ, bez ozveny. Nakoniec sa mu predsa len ozvala rozhlasová stanica z Long Island, ktorá pripravovala platňu s nahrávkami tzv. mladých talentov. Pozvala ho, aj keď Jonovi sa to nepáčilo, keďže už vtedy sníval o vlastných platniach a nie o sprevádzaní nahrávok iných. Napokon však pristal, ved' čímsi treba začať. Do albumu mladých talentov pri-

spel pesničkou *Runaway*, ktorá sa poslucháčom natoliko zapáčila, že stanica bola nútená propagovať album na živo (za účasti Jona). Naskytol sa však problém, na koncertoch chýbala hudobná skupina, Jon totiž svoju skadbu nahral s náhodnými hudobníkmi, ktorí práve vtedy boli v štúdiu. Obrátil sa o pomoc na svojho priateľa, klaviristu Davida Bryana, ktorý mu pomohol nájsť bubeníka a basistu. Stále však chýbal gitarista. Na koniec po istom koncerte prišiel za ním Richie Sambora a sebavedome vyhlásil, že on by mal byť gitaristom v jeho skupine. Tak sa vlastne zrodila rocková skupina, pomenovaná podľa jej zakladateľa Bon Jovi.

Ovšem prešlo vyše pätnásť rokov. Skupina bola čoraz populárnejšia, nahrala desiatky platní a

dala nespočetné množstvo koncertov. V poslednom čase nahrala o.i. vynikajúci album *Crush* s veľkým hitom *It's My Life* a prednedávnom ďalší - *Bounce*, ktorý obsahuje ďalší hit *Everyday*. Znalcí však tvrdia, že album tvoria samé hity. Asi to bude pravda. (jš)

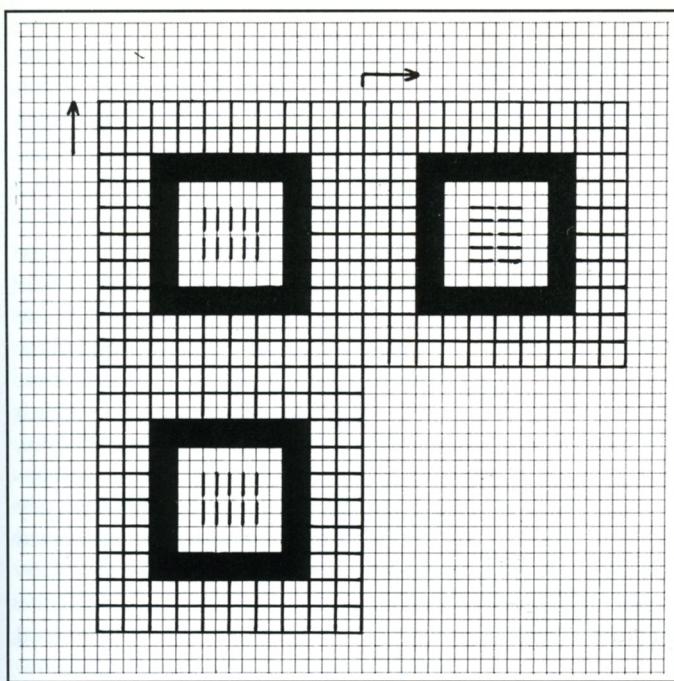
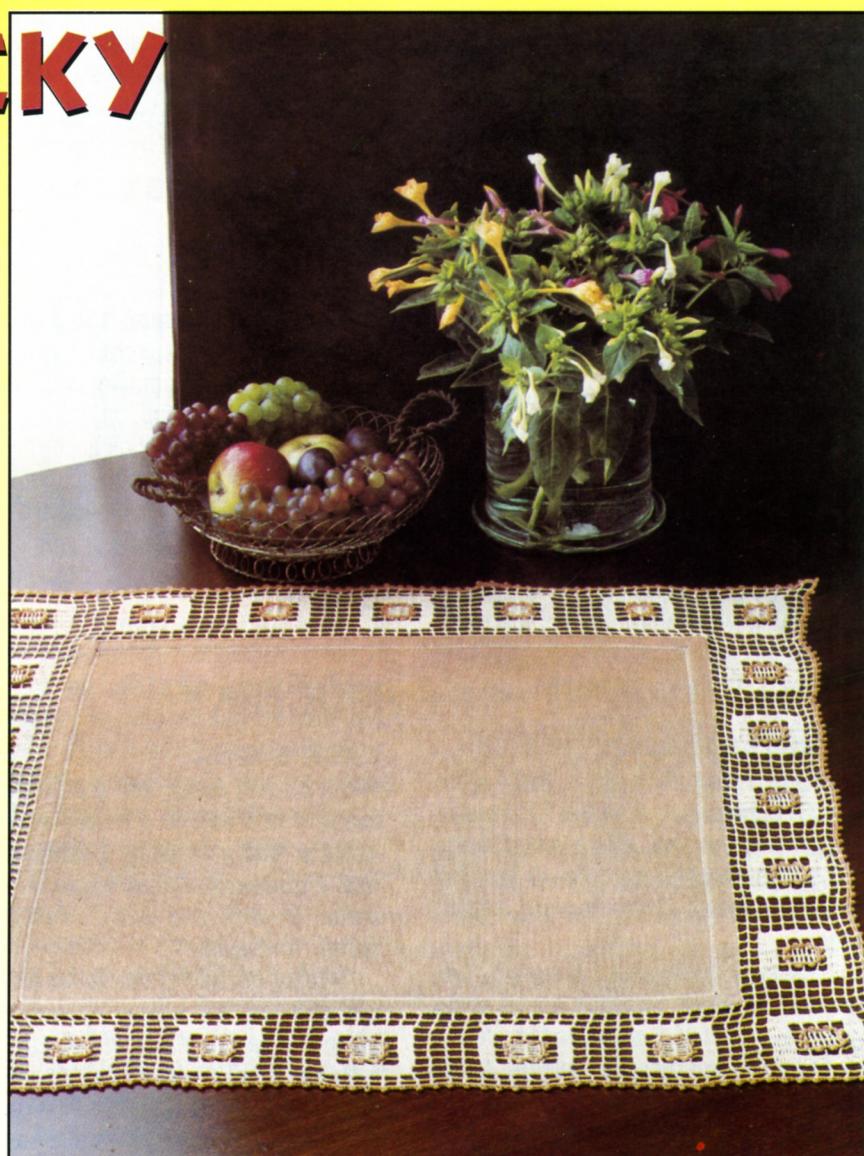
OBRUŠTEKY

Dnes vám, milé čitateľky, predstavujeme model pekného neveľkého obrušteka z jemnej hnedej kanavý (44 x 44 cm), ktorý obrúbime a začistíme ažúrkou výšivanou cez jednu vytiahnutú nitku. Jednoduchú čipku na okraji obrušteka, ktorá sa skladá z prázdných (2 x nah. st., 3 r. oč.), plných a poloplných okienok, uháčkujeme z běžovej perlovky osobitne, a až potom ju drobným stehom prišijeme na okraj textilu. Poloplné okienka v strede každého štvorčeka háčkovanej čipky, ako aj okraj celej čipky obháčkujeme krátkymi stĺpkami a pikotkami hnedou perlovkou. Rozmeru násheho dnešného obrúska, vrátane prišitej okrajovej čipky, sú: 60 x 60 cm.

(Text, foto a kresby: Alžbeta Lichnerová - Háčkovaná čipka, Bratislava 1986)

Použité skratky:

nah. st. = nahodený stĺpik;
r. oč. = retiazkové očko

ZUZKA
VARÍ

ČO NA VIANOCE?

PEČENÁ MORKA

1 morka, 80 g údennej slaniny, 100 g masla, sol', rasca.

Očistenú a vypitvanú morku prešpikujeme na prsiach a stehnách údenou slaninou, posolíme, dáme na pekáč, potrieme rozpusteným maslom, posypeme rascou, podlejeme vodou, prikryjeme druhým pekáčom alebo albalom a pomaly asi 2 hod. pečieme. Počas pečenia polievame vypečenou šťavou. Upečenú morku pokrájame na porcie a podávame s ryžou a miešanou zeleninou.

PSTRUH S MANDĽOVOU OMÁČKOU

800 g pstruhov, 90 g oleja, 150 g cibule, 50 g šúpaných mandľí, 1/8 l bieleho prírodného vína, 25 g hladkej múky, 50 g rajčiakového pretlaku, 3 strúčiky cesnaku, mleté čierne korenie, citrón, sol'.

Pstruhy vypitveme, umyjeme, posolíme, na oboch stranách oprážime do zlatista na polovici rozpáleného oleja a vyberieme. Do kastróla vlejeme druhú polovicu oleja, rozohrejeme ho a na ňom oprážime na jemno pokrájanú cibuľu a cesnak, zaprášime múkou, vmešáme svetložltú záprážku, ktorú zriedime vínom a trochou vody. Omáčku za stáleho miešania dobre povaríme, ochutíme mletým čiernym korením a precedíme. Dochutíme rajčiakovým pretlakom, citrónovou šťavou a pridáme ošípané mandle pokrájané na tenké rezančeky. Oprážené pstruhy krátko v omáčke povaríme. Podávame s dusenou ryžou.

TALIANSKA POLIEVKA MINESTRONE.

1,5 l hovädzieho vývaru alebo z kocky, 100 g prerastenej údennej slaniny, 50 g strúhaného syra, mrkva, petržlen, 1/2 zelera, 1 cibuľa, 1 strúčik cesnaku, 2-3 lyžice ryže, 2 lyžice rajčiakového pretlaku, majorán, sol', mleté čierne korenie, zelená petržlenová vňať.

Pokrájanú slaninu rozpustíme na oleji, prilejeme rajčiakový pretlak, vývar dám zoviet a pridáme umytú ryžu. Keď je ryža mäkká, vložíme očistenú a pok-

rájanú zeleninu, rozotretý cesnak, majorán a posolíme. Necháme zoviet. Na tanieroch posypeme strúhaným syrom a posekanou zelenou petržlnovou vňaťou.

ŠALÁTY

SYROVÝ ŠALÁT.

300 g eidamského syra, 150 g trvanlivéj salámy, 1 cibuľa, korenie karí, trochu worcesterskej omáčky, sol', mleté čierne korenie, kečup, majonéza.

Syr, salámu a cibuľu pokrájame na tenké rezance, ochutíme soľou, kečupom, koreninami, worcesterskou omáčkou a zalejeme majonézou (môžeme ju jemne rozriediť mliekom). Podávame s bielym pečivom.

MÚČNIKY

VIANOČNÝ KOLÁČ.

600 g hladkej múky, 250 g práškového cukru, 4 celé vajcia, 1 lyžička sódy bikarbóny, 300 g orechov, 1 lyžička škorice, 7 klinčekov, citrónová kôra, 4 lyžice medu, kandizované ovocie, čokoláda, lekvár, hrozienka.

Všetky prísady spolu spracujeme a necháme stáť 3-4 hodiny. Potom cesto rozdelíme na 4 rovnaké diely. Každý rovvalkáme, potrieme lekvárom, posypeme orechami, kandizovaným ovocím (môžu byť žele cukríky), hrozienkami a postrúhanou čokoládou. Každý závin osobitne skrútame a pečieme v stredne teplej rúre. Upečené záviny zabalíme - každý osobitne - do alobalu a dáme do mikroténového vrecúška. Takto zabalené záviny vydržia v chlade aj dva mesiace. Môžeme ich uložiť aj na balkóne.

SNEHOVÝ KOLÁČ.

200 g kryštálového cukru, 8 žltkov, 8 lyžic vziariacej vody vyšľaháme dohusta, pridáme **200 g hladkej múky a pol vrecúška prášku do pečiva**. Upečieme piškótové cesto.

S n e h: 8 bielkov vyšľaháme s **350 g práškového cukru** nad parou na tuhý lesklý sneh. Potom do ňy vyžmýkame šťavu z jedného citróna. Upečené piškótové cesto natrieme pikantným lekvárom (ríbezľovým alebo malinovým), po ňom rozotrieme vyšľahaný sneh a navrch dám čokoládovú polevu. Koláč krájame horúcim nožom.

WETERYNARZ

PORÓD U OWIEC

Niepokój kotnej owcy, ogladanie się na boki i szukanie legowiska - to typowe oznaki zbliżającego się porodu. Przyglądając się uważnie takiemu zwierzęciu można spostrzec, że wargi sromowe i wymię są wyraźnie obrzękłe a w wymieniu pojawią się siara. Owce z wyraźnymi objawami zbliżającego się porodu oddziela się od stada i umieszcza osobno. Kojec do porodu powinien być widny i suchy oraz uprzednio odkażony. Wełnę wokół wymienia i na wewnętrznej stronie ud owcy trzeba wystrzyc, aby nie przeszkadziła jagnięciu w ssaniu. Kotne owce tuż przed porodem należy zastawić w całkowitym spokoju, ponieważ łatwo się płoszą i uciekają, co może źle wpływać na przebieg porodu. Poród odbywający się właściwie jest zwykle poprzedzony wzmagającym się niepokojem zwierzęcia oraz słabymi bólami. Bóle te występują zwykle u owiec na kilka godzin a czasem na jeden dzień przed porodem. Sam wykot u owcy trwa krótko, zwykle nie przedłuża się ponad 30-40 minut. Na ogół poród przebiega bez przeszkód i nie zachodzi potrzeba udzielania pomocy. Zdarzają się jednak wypadki, że podobnie jak u innych zwierząt, owca nie może się wykocić. Przeszkodami w normalnym przebiegu porodu mogą być: 1. za duże jagnię (przeważnie u owiec pierwiastek); 2. nieprawidłowe ułożenie jagnięcia; 3. słabe bóle porodowe. Jeżeli owca nie może się okocić w ciągu 2 - 3 godzin, należy wezwać lekarza.

PORONIENIA U OWIEC

Poronienia u owiec mogą mieć różne przyczyny, między innymi źle żywienie (skarmianie zepsutej paszy, podawanie w karmie zbyt małej ilości składników mineralnych i witamin), niedo żywienie, źle pielęgnowanie, uderzenie w brzuch ciężarnej samicy, gonienie po pastwisku, szczucie psami, zatrucia oraz zarazki chorobotwórcze. O poronieniu mówimy, gdy plód zostaje wydalony na zewnątrz przed upływem właściwego okresu ciąży. Czasami dzieje się to w kilkanaście dni a czasami po upływie dłuższego czasu od zaistnienia przyczyny, np. uderzenia, za-

PRAWNIK

ZIEMIA ZA RENTĘ

Możliwość uzyskania renty tzw. strukturalnej przewiduje ustawa o rentach strukturalnych w rolnictwie, obowiązująca od początku 2002 r. Dotyczy ona kobiet w wieku 55 - 60 lat i mężczyzn w wieku 60 - 65 lat, którzy podlegają rolnicemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu (czyli wpłacają składki do kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego).

Warunkiem uzyskania tej renty, której wysokość wynosi 150 proc. najniższej emerytury, jest przekazanie (odpłatnie lub w formie darowizny) gospodarstwa rolnego (o powierzchni minimum 3 ha) na rzecz innego rolnika lub Skarbu Państwa. Dodatkowy wymóg to nieprzerwane prowadzenie działalności rolniczej przez okres 10 lat poprzedzających termin zgłoszenia wniosku o przyznanie renty. Ponadto przekazywanie gospodarstwo musi stanowić własność rolnika od co najmniej 5 lat. Renta wypłacana jest przez czas potrzebny do osiągnięcia pełnego wieku emerytalnego, ale nie dłużej niż przez 5 lat.

Aby upewnić się, czy możemy ubiegać się o rentę strukturalną, należy zgłosić się do właściwego oddziału KRUS-u. Tam można pobrać wniosek do wypełnienia oraz uzyskać informację o potrzebnych dokumentach. Rozpatrywaniem wniosków oraz wypłatą świadczeń zajmuje się KRUS.

WYMIANA DOWODÓW OSOBISTYCH

Mimo, że nie uległy zmianie dane zapisane w naszym dowodzie osobistym, a w dodatku sam dokument nie zostanie zniszczony lub uszkodzony, to jednak do 2007 roku musimy zmienić go na nowy, mający formę niewielkiej karty identyfikacyjnej ze sztucznego tworzywa. Akcja związana z wymianą dowodów rozpoczęła się 1 stycznia 2003 roku i będzie trwać do 2007 roku. Harmonogram wymiany dowodów został podzielony na okresy, wyznaczone w zależności od tego, kiedy został wydany dotychczasowy dokument.

Jeżeli dowód osobisty otrzymaliśmy w latach 1962-1972, to będziemy musieli

wymienić go w 2003 roku, a jeśli wydano go w latach 1973-1980, to należy wymienić go w 2004 roku. Dowody osobiste wydane w latach 1981-1991 wymienione będą w 2005 roku a wydane w okresie 1992-1995 w 2006 r. Natomiast w roku 2007 zostaną wymienione dowody osobiste wydane w latach 1996-2000.

Wniosek o wydanie dowodu osobistego należy złożyć w urzędzie gminy lub miasta, w tej miejscowości, w której jesteśmy zameldowani na stałe. W nowym dowodzie podane są: nazwisko, imiona, imiona rodziców, nazwisko rodowe, data i miejsce urodzenia, płeć, wzrost, kolor oczu, PESEL, termin ważności dowodu i adres zamieszkania.

WYMIANA NA EURO

Waluta Unii Europejskiej - euro wszła do obiegu 1 stycznia 2002 roku, a zastąpione przez nią waluty zostały wycofane z obiegu już dwa miesiące później.

Skup walut zastąpionych przez euro prowadzi w Polsce Narodowy Bank Polski (centrala i oddziały okręgowe w miastach wojewódzkich) oraz wybrane placówki zaledwie kilku banków komercyjnych. Przy wymianie „spóźnialscy” muszą liczyć się z dodatkowymi kosztami. Poza Bankiem Pekao S.A., który zamieniając stare waluty na euro, nie pobiera prowizji, w pozostałych bankach trzeba zapłacić: 1,7% w BGŻ, 2% w NBP oraz w BZ WBK i 3% (ale nie mniej niż 3,6 zł) w PKO BP. Kwoty te odnoszą się jednak tylko do banknotów. Za wymianę bilionu banki pobierają wysoką prowizję - od 50% do 70%, a niektóre placówki skupią tylko banknoty. Pomijając koszty prowizji, na wymianie starszych marek nie poniesiemy strat, ponieważ są one przeliczane na euro wg. tzw. starych kursów ustalonych przez Europejski Bank Centralny, gdzie 1 EUR = 1,955 DEM (marek). Nie powinniśmy zatem zwlekać, gdyż wymiana wycofanych walut na euro będzie prowadzona tylko do 31 grudnia 2002 r.

WARTO WIEDZIEĆ

- Ocena, jaką otrzymało nasze dziecko w szkole, powinna być jawną zarówno dla niego, jak i dla rodziców i opiekunów. Dziecko, jego rodzice lub opiekunowie mogą się również domagać, by szkoła udostępniła im sprawdzone i ocenione prace kontrolne oraz inną dokumentację, która dotyczy oceniania ucznia. (js)

Hviezdy o nás

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Najbližšie dni ti prinesú trochu zhou a komplikácií. Nebude to nič väzne. Budeš sa však musieť preorientovať na inú koľaj, čo ti pomôže vyriešiť v práci niekoľko vecí. Niekoľko blízkych ti pripravuje milé vianočné prekvapenie. Mal by si to oceniť.

UODNÁR (21.1.-18.2.)

Mesiac bude väčších výkyvov. V práci ide všetko hladko, len nepreháňaj s bezstarostnosťou, aby si sa vyhol komplikáciám. Doma prebiehajú prípravy na dovolenku, čo ti môže zatažiť domáci rozpočet, tým viac, že sa blížia Vianoce.

RVBY (19.2.-20.3.)

Bud' prezieravý, tolerantný a riad sa zdravým úsudkom. Ak budeš tvrdohlavý, môže ti to spôsobiť nenapraviteľné škody. Drž jazyk a nervy na uzde a uvidíš, že to prinesie neočakávané veľmi dobré výsledky.

BARAN (21.3.-20.4.)

Všetko sa vyvinie podľa tvojich prianí. Niekoľko bude potrebovať tvoju pomoc. Neodmietni. Vefale bude závisieť od tvojho taktu a nezložnosti. Zmeny, ktoré sa ti zatiaľ nepáčia, budú veľmi prospešné. Sviaťočné stretnutia ti prinesú veľkú radosť.

BÝK (21.4.-20.5.)

Bude to dobrý mesiac, nebojš sa prekážok, v podnikaní sa ti darí. Nie je vylúčená dlhšia, atraktívna služobná cesta. Nová známost vypovolá v tvojom srdci búrku. Zachovaj zdravý rozum a nezabúdaj na osobu, ktorá ti už viackrát prejavila dôveru a náklonnosť.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Tvoji predstavení ti venujú väčšiu pozornosť a začínajú doceňovať tvoje schopnosti. Nedovoľ, aby ti to prekazili nejaké drobné fažnosti. Ak si nebudeš vedieť poradiť so svojimi problémami, popros o radu niekoho skúseného, čo ti je priateľsky naklonený.

RAK (22.6.-22.7.)

Pred tebou sa črtá niekoľko zaujímavých možností, musíš sa rozhodnúť pre jednu z nich. Dobre si všetko premysli, lebo to môže byť rozhodnutie na dlhé roky. Nepremární možnosť nastúpiť v novom roku na celkom novú cestu.

LEU (23.7.-23.8.)

Bude to príjemný mesiac. Perspektíva blížiacich sa svätkov ti zlepší náladu, ktorá v poslednom čase za vela nestála. Nepokazí ti ju ani nedostatok peňazí. Všetko ti vynahradí rodinné teplo a srdečnosť najbližších, medzi ktorými zabudneš na všetky fažnosti.

PANCA (24.8.-23.9.)

Rivalita v práci ti ani na chvíľu nedá pokoj. Nie je vylúčený ani rozpor s predstavenými. Bráň to, o čom si presvedčený, že je správne, ale konaj rozvážne, aby si nezničil svoje doterajšie výsledky. Doma nerozhadzuj peniaze, čoskoro fa čakajú väčšie výdavky.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Zaoberal si sa naraz viacerými otázkami, čo fa dosť unavilo. Aby si získal novú energiu, potrebuješ krátku dovolenku. Potom si vyber jednu z viacerých úloh, ktorá ti najviac vyhovuje a si na ňu najlepšie pripravený. Nemôžeš riešiť všetko naraz.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

V práci pôjde ako po masle - uznanie, pochvaly, prémie, nové zaujímavé úlohy. Najviac fa však zaujme sentimentálny výlet do minulosti, kde fa bude sprevádzat kedy si blízka osoba, ktorá fa neočakávané navštívi. Nezabúdaj, že sú to iba spomienky, aj keď srdcu milé.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Tvoje postavenie v práci sa zlepšuje, nájdeš konečne podporu a spojenca vo svojich snaħach. Pocítis pevnú pôdu pod nohami a s chuťou sa pustíš do najťažších úloh. Doma sa ovzdušie tiež vyjasní, takže môžeš očakávať pokojné a milé sviatky v rodinnom kruhu. (js)

NÁŠ TEST

Dokázete sa rozprávať o sexe?

1. Ste spokojný s kvalitou svojho intímneho života?

1/ Áno - A; 2/ Neviem jednoznačne odpovedať - B; 3/ Nie - C.

2. Ktoré chápanie sexuality je vám najbližšie?

1/ Pohlavný styk s orgazmom - A; 2/ Dotyky, nežnosti - B; 3/ Citová a psychická blízkosť - C.

3. Čo je pre vás pri sexe najdôležitejšie?

1/ Vlastné uspokojenie - A; 2/ Vzajomný súlad - B; 3/ Uspokojenie partnera - C.

4. Aká frekvencia pohlavného styku je pre vás ideálna?

1/ Niekolkokrát týždenne - A; 2/ Niekolkokrát mesačne - B; 3/ Menej ako v odpovedi 2 - C.

5. Čo je pre vás najdôležitejšie pre spokojnosť so sexuálnym životom?

1/ Ochota experimentovať - A; 2/ Príjemné prostredie - B; 3/ Súlad s partnerom - C.

6. Ako zareagujuete, keby vám partner(ka) navrhli použiť afrodisiakum?

1/ Súhlas - A; 2/ Znepokojilo by ma to - B; 3/ Odmietavo - C.

7. Viete si predstaviť sex v trojici?

1/ Zaujalo by ma to - A; 2/ Zaskočilo by ma to - B; 3/ Je to pre mňa nepriateľné - C.

8. Čo si myslíte o rozhovoroch o sexe medzi partnermi?

1/ Sú potrebné - A; 2/ Len opatrne - B; 3/ Sú nevhodné - C.

9. Dokedy možno podľa vás aktívne sexuálne žiť?

1/ V mladšom veku - A; 2/ V produktívnom veku - B; 3/ Aj vo vyšom, dôchodkovom veku - C.

10. Mohli by ste tento dotazník vyplniť spoľa s partnerom?

1/ Áno - A; 2/ Možno, vo vhodnej chvíli - B; 3/ Nie, nedopadlo by to dobre - C.

VYHODNOTENIE

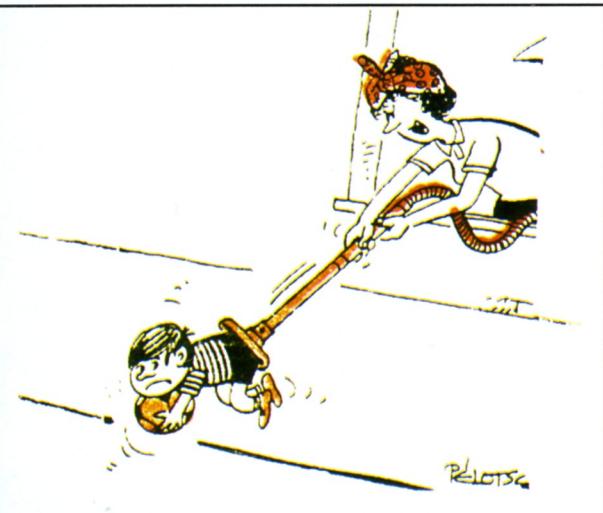
1. Ak sa vaše odpovede a odpovede partnera či partnerky zhodujú v nadpolovicnej väčšine, je veľmi pravdepodobné, že medzi vami existuje istý stupeň partnerskej zhody a dokážete spolu komunikovať aj o intímnych záležitostach. Čím je počet bodov, v ktorých ste sa zhodli, vyšší, tým je miera zhody väčšia.

2. V každom prípade stojí za to všimnúť si body, v ktorých ste sa nezhodli. Myslite, že by sa prípadne mohli stať živnou pôdou pre určitý konflikt či nedorozumenie? Pouvažujte o tom... a skúste o týchto témach s partnerom buď partnerkou komunikovať. (js)

MENO VEŠTÍ

HILDA - silné, svetlé, šľachetné a úprimné meno. Žena s týmto menom je spravidla jedináčka, prípadne pochádza z rodiny, v ktorej sú len dve deti. Obyčajne jej staršia bud mladšia sestra nie je tak pekná ako ona. Je aj menej schopná a trochu hysterická, ale napriek tomu je miláčikom Hildinej matky, dobrej, pracovitej, ale nie vždy spravodlivej ženy. Keď je Hilda jedináčka, všetko je v poriadku.

Priemerne vysoká, štíhlá a šikovná, má navyše peknú, súmernú postavu. Všeobecne je to múdra, šikovná a atraktívna žena. Má pekné tmavé oči a husté vlasy, ktoré si češie bez väčších extravagancií, čo jej práve výborne sluší. Bývaju však aj Hilda slabšieho zdravia, ale zato statočné a duševne silné. Vždy z nich vyžaruje veľké vnútorná sila, hoci na prvý pohľad pôsobia dojmom jemných a slabých bytostí. Hilda je ctižadostivá, solídna, svedomitá, vo všetkom dôkladná a pritom

- Včera som chytil osemkilovú štu-ku...

- Vari si nemyslíš, že ti uverím?
- No vieš, úprimne povedané, vážila iba tri kilá, ale mala v sebe menšieho päťkilového kapra.

* * *

- Nevieš, čo robí nás kamarát Jano? Už som s ním dávno nebol.

- Bol vedúcim samoobsluhy.
- A jeho brat?
- Tiež je zatvorený.

* * *

Stretnú sa dvaja spisovatelia a jed- den sa chváli:

- Začal som písť nový román „Mo- ja žena a ja“...
- Zasa vojnový román!?

* * *

Matka kričí na dcéru zvýšeným hla- som:

- Si neporiadna, arogantná a drzá!

optimistická a dobromyselná, napriek prechodným ťaž- kostiam. V spoločnosti nikdy neprejavuje svoje starosti. Učí sa dobre, končí vysokú školu a čoskoro dostáva dosť vysokú funkciu. Ak má slabšie zdravie, končí iba strednú školu, ale napriek tomu je v práci oveľa lepšia, ako jej kolegyne. Trochu romantička, viac realistka a vôbec moderná žena, ktorá si však váži dobré tradície. Miluje umenie, poéziu, literatúru, hudbu a prírodu. Nenávidí grobiánstvo, pijanstvo, vulgárnosť a chrapúnstvo. Dokonale sa vyzná v ľudoch a často im dokáže povedať pravdu do očí, čo však prijímajú s pokorou, keďže si ju vážia a sú do nej platonicky zaľúbení. Hilda je v práci bystrá a je výborná organizátorka. Veľmi sa stará o svoj zovnajšok. Má rada pekné a kvalitné veci, v ktorých je elegantná, akoby len pred chvíľou vyšla z módneho salónu. Vydáva sa z lásky a rozumne, čo sa zdá byť paradoxné. Jej manžel je dobrý a šla- chetný človek, ktorý pre ňu urobí všetko. Mávajú jedno až dve deti, pekných chlapcov, ktorí sa ponášajú na ňu. Hilda je naozaj pekný, opravdivý človek. (jš)

- Nekrič tak, chceš, aby sa všetci susedia dozvedeli, ako zle si ma vychovala?!

* * *

- Ocko, môžem sa ísť kúpať?

- Môžeš, ale keď sa utopíš, domov sa mi nevráť!

* * *

Na brehu jazera sedia dva rybári. Jeden hovorí druhému:

- Teraz si trošku zdriemnem. Keby som

náhodou spadol do vody, tak ma zo- bud'

* * *

- Môj sused sa pokúsil urobiť úplne nový model auta. Časť vzal z embéčky, časť z fiatky a časť z mercedesky.

- No a čo mu z toho vyšlo?
- Dva roky nepodmienečne.

* * *

Medzi skladateľmi:

- Túto uspávanku som kompono- val desať rokov, - hovorí jeden.

- Prečo tak dlho?
- Vždy som pri práci zaspal.

* * *

Na hodine zemepisu sa hovorilo o zemeguli a protinožcoch.

- Ferko, keby si začal kopáť na námestí čoraz hlbšie a hlbšie, kam by si sa dostal?

- Do ústavu choromyseľných, pro- sim.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy po- zrie do snára, aj keď to pokladá za pred- sudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívala:

- Ďatelina - šťastie, úspech, peniaze.
- Debnár - utrpí velkú osobnú alebo finančnú stratu.

- Dlhé nechty - dostaneš pomoc v núdzi; krátke - žiaľ, smútok.

- Dlžoby, veľké - žiješ na účet iných; splatené - starosti.

- Drevo, horiace - smútok; rúbať ho - strata majetku; splavovať - zmarené nádeje; zbierať - srdcové problémy; se- kať - choroba, smrť; nosiť - upadneš do chudoby; kupovať - rozpaky, nepokoj.

- Dvere, otvorené - streneš sa s milým, priateľským prijatím; zavreté - dostaneš sa do styku s nepríjemnými ľuďmi; škrí- pajúce - nemilí hostia, nepríjemná návš- teva; horiace - budeš mať nepriateľov.

- Dvojčatá - nájdeš veľké rodinné štas- tie; ich narodenie - radosť, veľká ro- dinná slávnosť.

- Dvorania - zahrabeš svoje šťastie.
- Dynamo - tvoj majetok sa rýchlo zväčší.

- Džbán - zásnuby a svadba; rozbity - neúspech v podnikaní; plný vody - ne- dorozumenie, zmätok.

- Fajka, darovaná - odhalíš podvod; fajčiť ju - rozvážne podnikanie ti pri- nesie úspech; rozbítá - zachrániš sa pred každým prenasledovaním. (jš)

KAŽDÝ JU MÔŽE OBLÍZAŤ. Nemecká supermodelka Heidi Klumová (na snímke) sa pred nedávnom objavila na poštových známkach neveľkého karibského štátika Grenada. Ide o neobvyklé vyznamenanie, veď ani jej oveľa známejším kolegyniam sa nedostalo takejto pocty. Spôsobom Heidi mala byť len na jednej známke s nominálnou hodnotou 1,50 miestneho dolára, ale potom sa ukázalo, že ide o celú sériu známok. Heidi sa teší aj preto, že jej otec je vášnivý filatelistom. Jej zbožňovatelia si zasa budú môcť kúpiť známku a chváliť sa, že „oblízali“ Heidi.

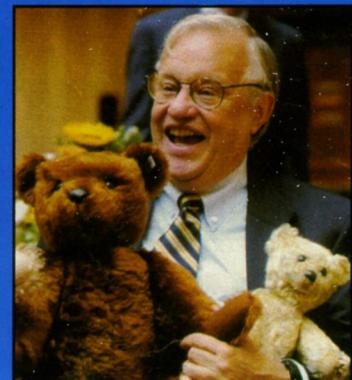

jňuje poradie najhoršie oblečených hviezd roka. Tentoraz titul najhoršie oblečenej ženy získala „záchránárka“ zo známeho amerického televízneho seriálu Pobrežná hliadka, herečka Pamela Andersonová (na snímke) a na druhom mieste skončila populárna speváčka Christine Aquilera. Zdá sa, že Pamela si z toho nič nerobí, dokonca sa teší, že obsadila miesto hned vedľa takých slávnych osobností ako Lady Diana a Madonna, ktoré v minulosti viackrát „víťazili“ v zoznamoch najhoršie oblečených dám. Titul najlepšie oblečenej ženy patrí v tomto roku čerstvej držiteľke Oscara, americkej herečke Halle Berryovej.

S KROKODÍLOM V POSTELI. Milovníci zvierat spravidla radi spávajú so svojimi štvornohými priateľmi. Ale v prípade manželov Prayoonovcov z Thajska nejde o nejakého malého psíka, ale o dvojmetrového krokodíla (na snímke). Pán Prayoon je totiž rybár, ktorý pred troma rokmi náhodne ulovil do svojej siete malického krokodíla a zobrajal si ho domov. Keďže malý krokodíl sa rýchlo udomácnil a namiesto toho, aby sa vrátil do svojho prirodzeného prostredia, si vybrał domáci pokoj u svojich opatrovateľov. Spratielil sa vraj aj so synom Prayoonovcov a ich dvomi psami. Ľudia, dokedy im táto neobvyklá idyla vydrží ...

PLYŠOVÝ MEDVEDÍK. Azda najobľúbenejšiou hračkou všetkých detí na svete je plyšový medvedík. Málokto však vie, že v Spojených štátach, kde ho deti volajú Teddy, mu dali meno po bývalom americkom prezidentovi Teodorovi Rooseveltovi. Tohto roku uplynulo od tej udalosti už sto rokov. Pravnuča amerického prezidenta Tweed predvádzala dva medvedíky (na snímke) z rokov 1902 a 1904, ktoré osobne pomenoval prezident Teddy Roosevelt.

POSLEDNÁ PESNIČKA THE BEATLES. Ex-beatles Paul McCartney plánuje uverejniť doteraz neznámu pesničku legendárnej anglickej skupiny The Beatles (na snímke). Pesnička pochádzajúca z roku 1967 má názov *Carnival of Light* (Slávnosť svetiel) a po prvý raz sa má objaviť ako zvukový sprievod vo filme predstavujom fotografickú prácu bývalej Paulovej manželky Lindy. (pk)

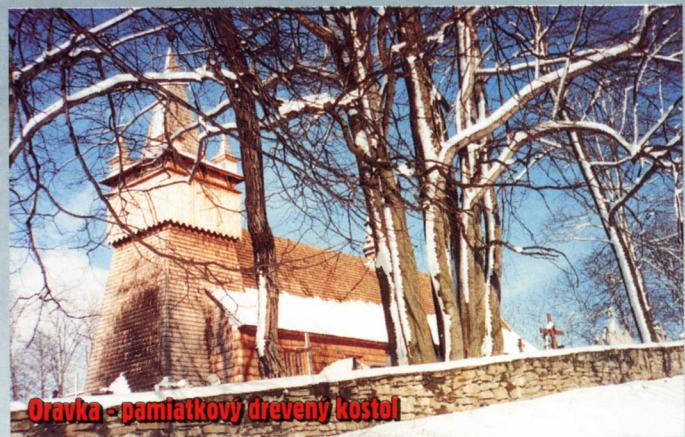
11.09.2001. Film a vlastne 11 filmov s takýmto nezvyčajným názvom vzniklo na základe myšlienky umeleckého producenta Alainu Briganda, ktorý sa obrátil na 11 známych režisérov, aby urobili krátkometrážne filmy zviazané s tragicími udalosťami počas teroristického útoku 11. septembra 2001 na sídlo World Trade Centre v New Yorku. Keďže všetci súhlasili bez rozmyšľania, vznikol film trvajúci 2 hod. 10 min, ktorý mal premiéru 11. septembra t. r. na filmovom festivale v Benátkach. Film režírovali o. i. Sean Penn, Ken Loach, Claude Lelouch, Amos Gitai, Mira Nair, Danis Tanovič, Idrissa Ouedraogová, Alejandro Gonzales Inarrita a Shoei Imamura.

NAJHORŠIE OBLEČENÁ ŽENA ROKA 2002.

Nie každý odev zdobí ženu, občas ju priam špatí. Aj preto vplyvný americký magazín „People“ pravidelne uvere-

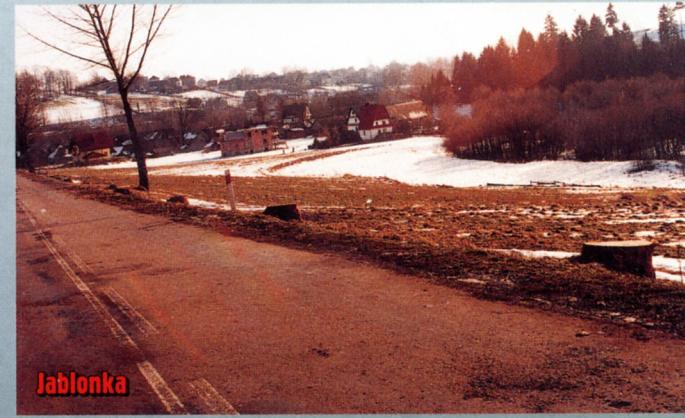

OPATROVATEĽ PES. Mesačný chlapček Troy Sica z Bellportu vdačí za svoj život pätnásťročnému psovi Bulletovi, ktorý si všimol, že Troyovi prestalo bit srdce, a okamžite zalarmoval chlapcovu matku. Tej sa podarilo obnoviť činnosť srdca a odviezť synčeka do nemocnice. Odvtedy sa Bullet od Troya (na snímke) ani nelehne.

SPIŠ A ORAVA V ZIMNOM RÚCHU

Foto: J. Bryja a R. Kollárik

Betlehem v kostole sv. Martína v Podvŕšku. Foto: P. Kollárik

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2, skład komputerowy, kompleksowe opracowanie prac, prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

TSP
TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, *Słowacy w Polsce cz.III*, (rocznik), Kraków 1995 .. 10,00 zł

Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VI*, (rocznik), Kraków 1999 .. 10,00 zł

Almanach, *Słowacy w Polsce cz.VII*, (rocznik), Kraków 2000 .. 10,00 zł

J. Ciągwa, J. Szpernoga,

Słowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994 8,00 zł

Zbigniew Toboński, *Czesi w Polsce*, Kraków 1994 10,00 zł

J. Ciągwa, *Dzieje i współczesność Jurgowa*, Kraków 1996 10,00 zł

H. Homza, St. A. Sroka,

Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998 11,00 zł

Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych

opowiadań słowackich, Kraków 1998 12,00 zł

Vlastimil Kovalčík, *Klucz Światła wybór poezji*,

Kraków 1998 13,00 zł

Pavol Országh Hviezdoslav, *Deti Prometeusa*, Kraków 1999 .. 20,00 zł

Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001,

II polsko-słowackie spotkania poetów 10,00 zł

Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002,

w przekładach Bohdana Urbankowskiego 15,00 zł

Julian Kwiek, *Z dziejów mniejszości słowackiej*

na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957, Kraków 2002 10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788

e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A.

III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100